

ప రీ క్ష

శ్రీ చంద్ర కుమార్

3619

అనువాదం

'అయాచిత్'

Checked
1987

విజ్ఞాన సాహిత్య వనం

బెజవాడ : సికింద్రాబాద్

సంపాదకుడు
చలసాని రామారావు.

ప్రచురణ - ౧౬
ప్రథమ ముద్రణ.

Q. H. P. I. C. 62 K. D.

ములుగోల ప్రింటింగ్ ప్రెస్, బెజవాడ.

వకీలుపరీక్ష ప్యాసయినాడు కాని యింకా ప్రాక్టీసు ప్రారంభించలేదు. ఇందుకు కారణాలు రెండు. బి. ఏ. ప్యాసయిన పిమ్మట చెప్పలేము, టూల్ స్టాయి, రస్కిన్, గాంధీ వీళ్లలో ఎవరి విచార విస్ఫులింగము పనిచేసిందో, కాని అప్పుడు యల్. యల్. బి. పరీక్ష ప్రత్యక్షమైంది. దానిని చదవటం, ప్యాసవటంలోనే మగ్నమై పోయాడు. స్టేడరీ పరీక్ష యిచ్చి, పట్న వాసాల లోని అలజడినుండి పల్లెటూరువచ్చి పడ్డాడు. లోపలి విస్ఫులింగము ప్రజ్వలించింది. ఇంతమట్టుకు ఆ భావము తీవ్ర రూపం దాల్చలేదు. లోలోపల నివురు కప్పిన నిప్పులా ఉండిపోయింది. అనుకూల వాతావరణం లభించే సరికి జాజ్వల్యమానం అయింది. ఆలోచించాడు— స్టేడరీలో ఏముంది? దేశముయొక్క సర్వనాశనము, ఆత్మయొక్క సర్వనాశనము ఈ రెండే— మరో సంఘటన కూడా తన భావాన్ని బలపరచింది.

గ్రామంలో తనకు కొంచెము జమీందారీ ఉన్నది, ప్రతిష్ఠా ఉన్నది. తన సౌహార్దము కూడా ఇరుగుపొరుగు వాళ్లకు తెలియనిదికాదు. వాళ్ల కష్ట కష్టనుఖాలు తనతో చెప్పకోటమూ కద్దు. ఒకరోజు ఒక విషయం అతని చెవుల పడింది. ఆవేశంలో బాధా పూర్ణమైన ఒక కర్తవ్యం అతనికి కనపడింది.

మున్సిపల్ షియార్ బహదూర్ జిల్లాలో పేరు బడ్డ వకీలు. రాబడి... ఉంది - దాంతోపాటు పటా

టోపం కూడా. ఒక కైంటు వచ్చి అతనిని గూర్చిన చెడుగు వినిపించాడు.

క్రిమినలుకేసు. కైంటు చాలా విషమస్థితిలో ఉన్నాడు. మున్నీ చాలా ధైర్యం చెప్పాడు. ఫీజుకూడా నిశ్చయం చేసుకున్నాడు. తరువాత జ్ఞాపకం ఉండక పోవచ్చునని ఫీజు అంతా ముందే పుచ్చుకున్నాడు. కాని సరిగా వాయిదానాటికి మున్నీ గైర్ హాజర్ అయ్యాడు. ఒకటి రెండురోజులు టైము యివ్వబడింది. కాని అప్పటికీ తీరికగాలేదు. చివరకు ఒకరోజు మాత్రం గడువు ఇచ్చారు. నిజంగా మున్నీ ఆవేశకు వద్దామనుకున్నాడు. కాని టీపార్టీకోసం ఉండిపోవాలని వచ్చింది.

పాపం! ఏబుద్ధినిఉన్నాడో కైంటు ఇంకోవకీలును ఏర్పాటు చేసుకున్నాడు, లేకపోతే ఏంకాను !

క్లయింటు భయపడుతూ మున్నీ దగ్గరకు వెళ్ళాడు. ఎవరో అతన్ని గెంటేశారు. డబ్బురుంగతి ! - డబ్బా ! చేతైతే వసూలుచేసుకోమన్నారు.

కాని ఎట్లా వసూలుచేసుకోటం? మొసలితో విరోధం తెచ్చుకొని నీళ్ళుఎలా తెచ్చుకోటం? న్యాయ స్థానంలో తనకు న్యాయం ఎలాజరుగుతుంది ?

సాంతంవిని నిశ్చయం చేసుకున్నాడు, ఏమైనాసరే, మున్నీకి పాఠం నేర్పాలి. కొన్నిరోజులకు, పనిమీద పట్నానికి వెళ్ళనంపించింది. మున్నీ హోమియోపాథి బహదూర్ బాబురాముగో ... ఈజ్జెచ్చెర్లో చేరగిల బడి గప్పాలు కొట్టుకున్నాడు. పీడగ్లంతా ఆయన

చుట్టూ ఉన్నారు.

సత్యధన్ యెకాయెకీ వెళ్ళాడు. మనవాడు (ఆదర్శవాదంలో పడి) తన పేరు సత్యధన్ అని పెట్టుకున్నాడు ! కాళ్ళకు నాటుచేప్పలజోడు కిర్రుకిర్రుమంటున్నాయి. మొద్దుచొక్కా, నెత్తిమీద మాసిన పెడసరపు టోపీ. స్టీడర్లంతా తలలెత్తారు.

వొత్తి పెడసరపు మనిషిలా ఉన్నాడే! మున్నీని గుర్తించాడో లేదో ! సూటిగాతిట్టడం మొదలు పెట్టాడు. భాష ఇంగ్లీషు- వేషము దేశవాళీ - నిజానికి ఎవరికి ఆశ్చర్యం కలిగించదు !

సత్యధన్ కోపవర్షం వెలిసిన తరువాత

మున్నీ అడిగాడు— తమరెవరు ?

సత్యధన్— నేనూ స్టీడర్ ప్యాసయూను.

సత్యధన్ 'ఆదర్శవాదం' లో బహుశా స్టీడర్ ప్యాసయిన అహంకారానికి స్థానముండలేవుంది.

మున్నీ చిరునవ్వు నవ్వి అన్నాడు : “ ఓహో ! మీరు నాకు సన్నిహితులే ! కోప్పడకండి ! ... మరి యీ వృత్తే అటువంటిది.”

“మన తప్పు వృత్తికి అంటగట్టితే ?”

“ఓహో ! తమరు హానెస్తు స్టీడరులవుతారా ? తప్పుకుండా మ్యూజియంకు తగిపోతారు. ఇంతమట్టుకు ఇటువంటిజంతువును ఎవరూ చూచివుండదు. ”

సత్యధన్ కోపంమండిపోతోంది. అది సుళ్ళు సుళ్ళుగా గుడుసుళ్ళు పడుతోంది.

“నేనంటున్నాను.”

“చూడండి. వీరంటున్నారు. ”

“నేను చెప్పున్నాను. ”

మాటఎగురకొట్టి మున్నీ అన్నాడు :

“ఏమిటి నువ్వు చెప్పేది, నీ నెత్తి ? ”

“నేను చెప్పున్నాను. నిజము”

“నిజానికీ, వకీలుకు సంబంధములేదు. నీకింకా తెలవదు. వసివాడవు. పిల్లకాకికేం తెలుసు ఉండేలు దెబ్బ? ఆయితే యుధిష్టిరుడవన్నాకా, లేదా వకీలన్నాకా. నిజం నిజం అంటే నువ్వు చెప్పేది అబద్ధమే! ”

“అబద్ధము!”

సత్యధన్ అనేశాడు : “అబద్ధములేకుండా స్త్రీడరీ లేకపోతే నేనసలు ఈపనేచేయను. ”

“అచ్చా, అట్లాచెప్పు!”

ఇంతమందిలో చేసినప్రతిజ్ఞ ఎల్లాతప్పుతుంది? ప్రతిజ్ఞ నిశ్చయాన్ని పొందింది. స్త్రీడరీ చేయడనేసంగతి వాడవాడలా ప్రాకిపోయింది. చదువుకున్న వాడు, పొట్టనుగూర్చిన దిగులు ఆట్టలేదు. ఇక తనకు మిగిలినది జీవితంలో ఒక్కటే. ‘ ఆదర్శ ఆరాధనము. ’

ఆదర్శమే అతని జీవితపరమావధి. దాన్తో అతనికి మత్తెక్కినట్లయింది.

ఒకరోజు బేకన్ పుస్తకము చదువుతున్నాడు. చదువుతూ చదువుతూ ఆపాడు. ఏదో ఆలోచనా పథములో పడిపోయినట్టు - దారితప్పి తిరిగివచ్చాడు.

ఆ పేజీ చింపివేశాడు. వెదకి ఒక తెల్లకాగిము తెచ్చాడు. సరిగా అక్కడ సరిపోయేటట్లు చింపి అతికించాడు. దానిమీద అందమైన అక్షరాలలో ఇలా వ్రాశాడు.

‘ఈ ప్రపంచము ఒక్కటి. ఇటువంటి అనేకమైన ప్రపంచాలలో ఒకటి. నేను దానిమీద ఒక తుచ్చ బిందువును - మరి అహంకారం దేనికి?’

‘ఈ కాలము ఎప్పటినుంచి వస్తోంది? దీనికి మొదలు లేదు - ఎప్పటిదాకా సాగిపోతుంది? అంత మనేది లేదు. ఈ అనాద్యనంతమైన కాలసాగరంలో ఆద్యంతములతో కూడిన నా జీవన బుద్బుదమునకు కూడా ఒకస్థానమూ! ఈ 50, 60, 100 సంవత్సరములు కూడా ఒకలెక్కయ్యా? ఇంకా జీవనమంటే మోహము... ఛీ... ఈ 50, 60 సంవత్సరాల నా జీవితమువల్ల యేమిటి ఉపయోగము? అంతంలేని ఈ బ్రహ్మాండంలో నా తుచ్చ ‘అహం’కు ఏమిటి సార్థకత?’

క్రింద పెద్ద అక్షరాలతో వ్రాశాడు.

‘తన’ అనే భావాన్ని పోగొట్టుకొని ఈ అనంత సాగరంలో లీనమై పోవాలి. మట్టిలో కలసి భూమిని సమున్నతము చెయ్యాలి. భవిష్యత్తును బలమైన దానిగా చెయ్యాలంటే వర్తమానాన్ని నశింప చెయ్యాలి.”

వ్రాసి తిరిగి చదివాడు. చదివివకొద్దీ రుచి ననుభవించాడు. ఇది వ్రాసినందుకు తనకుతాను ధన్యవాదాలు ఇచ్చుకొన్నాడు.

సత్యధన్ కి తల్లిమాత్రమే ఉంది. తండ్రిలేడు, మఱి యెవ్వడూ కావలసినవాడు లేడు. ఒక అప్పగారు మాత్రం పెద్దదిఉంది. పిల్లాజెల్లాతో ఈవిధంగా అతని కెట్టిబాధ్యతా లేనిపరిస్థితిలో ఉన్నాడు. అతనికి ఇంకా పెండ్లి కాలేదు. సంబంధాలు చాలవచ్చాయి కాని షేక్స్పియర్ నాయకకాదగిన వధువు ఒక్కతే లేక పోవటంచేత అతడు వారినెవరిని చేసుకోలేదు. బి. ఏ. అయింది. యల్. యల్. బి. కూడా అయిపోయింది. తరువాత అతనిలో ఆదర్శయుగం ప్రారంభమైంది.

ఇంతమట్టుకు ఆలోచన ఏమిటంటే దర్జాగా ఉండాలి, ప్రతిష్టా శిఖరమీద కెక్కాలి, అసాధారణ జీవనము గడపాలి అని. కాని ఇప్పుడు జీర్ణమైన శీర్ణమైన దుకూలాలతో, అపరిచితంగా, అజ్ఞాతంగా, మామూలుగాఉండి జీవితంలో ఎందుకు తుష్టిని సంపాదించలేం? ఇదీ ఆలోచన. ఇప్పుడతడు తన జీవితపథంలోని స్తంభాలమీద 'ఉన్నతి' అనే మాటలను కొట్టేశాడు. దానిస్థానే 'ఉత్సర్గము' అని వ్రాసుకొన్నాడు. ఇప్పుడు అతని హృదయంలో షేక్స్పియర్ నాయకకు స్థానంలేదు. అతనికిప్పుడు కావాలిసింది సాదాయన, కల్లకపటం తెలవని అమాయకపుపిల్ల. ఆపిల్లను తను తయారుచెయ్యాలి. కులదర్పంలేని పిల్ల కావాలి. మఱి కావాలి, పతితో తనదర్పం, గౌరవం కేంద్రీకరించి పూజింపగలిగే పిల్ల.

పెండ్లినిగురించి ఈ ఆలోచనలు తనలో పరుగెత్తుతున్నాయి. తనకు తెలియకుండానే విచిత్రంగా ఒకపిల్ల అతని జీవితఘట్టం (రేపు) చేరుకుంటోంది.

ఆపిల్లది తనవూరే. ఇరుగు పొరుగునే ఇల్లు. పల్లెటూరులో ఇరుగుపొరుగు అంటే భేదమేఉండదు, బస్తీలోలాగ. అంచేత తన ఇంట్లో పిల్లలాగానే ఉంది.

కాస్త బుద్ధి తెలిసిన దగ్గిరనుంచి వస్తూపోతూ ఉంది. తన కళ్ళ ఎదుటనే పసిపాపనుంచి పన్నాలుగేళ్ళ పిల్లయింది. తను చిచ్చికొట్టి పడుకోపెట్టిన రోజులూ ఉన్నాయి, తనతో ఆడుకున్న రోజులూ ఉన్నాయి.

ఈమధ్య ఒక దుర్ఘటన జరిగింది. దాంతో ఆ అమ్మాయి రసభరిత జీవితం సాంతమే కావాలి సింది. అదృష్టము అనండి దురదృష్టం అనండి-నాలుగో ఏట పెండ్లి అవటం, అయిదో యేడు వచ్చీరాక మునుపే విధవరికం రావటం!

అప్పుడు తను ఎనిమిదో క్లాసు చదువుతున్నాడు. తనకు తెలియకుండా ఎట్లా వుంటుంది. తెలిసింది. కాని 'విధవా' విశేషణము తమ ఇరువురి మధ్య ఆటంకం కాలేకపోయింది. వాళ్ల యిద్దరికి ఏం పట్టింది? ఒకనాటి ముచ్చట - లడ్డూలు పూరీలు ఆవాడావుడిఅంత - దాంతో వాళ్ల స్నేహానికేమీ అంతరాయం కలుగలేదు. అందుచేత తమ ఇరువురి ప్రపంచం ఒకే మాదిరిగా ఉండి పోయింది. పైపెచ్చు ఆ 'విధవా' శబ్దము మఱింత సన్నిహితులను చేసింది!

సర్కారు బడిలో పదోక్లాసు చదువుతున్న భాత్ర
మహాశయునకు తోచినప్పుడల్లా 'విధవా' అంటూ
వుండేవాడు. ఆ మాట వింటంతోటే ఏడేండ్ల పిల్లకూ
ముఖం విప్పిరిపోయేది.

ఈ వినోదానికి 'విధవా' శబ్దంతో తమకు
పనిలేక పోయింది. కాస్త ఆపిల్లను ఏడిపించటం అతని
సర్దా. అప్పుడప్పుడు కాస్త కంగారు పడడమే స్త్రీ
తత్వ లక్షణంకూడా.

ఈ విధంగా 'విధవా' శబ్దము కోడలతెచ్చు
కోటానికి, తెప్పించటానికి ఉపయోగపడింది. దాంతో
మఱింత ఆపులయ్యారు.

కాని ఇప్పుడు కాలేజినుండి ఆ పదోక్లాసు
అబ్బాయి తెలివిమీరి వచ్చాడు. ప్రిడరు అయి
వచ్చాడు. పై పెచ్చు వేదాంతికూడా అయ్యాడు.

ఇప్పుడు 'విధవా' శబ్దాన్ని పొరపాటుననై నా
బుర్రలోకి రానివ్వడు.

కాని జీవితంలో మొదటి రోజునుంచి యెల్లా
వాయువు ఆవశ్యకమూ, నులభ ప్రాప్యమో, అల్లాసే
ఈవిషయంకూడాను. విశేషంగా అనుకోవలసినపనిలేదు.

ప్రతిసంవత్సరం వేసవి సెలవుల్లో అతనికి ఒకటే
పని. ఆపిల్లకు చదువుచెప్పటం. కోర్సుఆఖరై న తరు
వాత ఆ సెలవులకు ఈ సెలవులకు పిల్లకు భేదమేమీ
కనపడలేదు. తాను చదువుకోటానికి వస్తుంది. ఈ సెల
వులు నాలుగురోజులు ఎల్లాగడుస్తాయో యేమో!

చదవటం ప్రారంభించి ఇప్పుడా? చదువు కించిత్తుకూడా సాగిందిలేదు. అసలుసంగతేమిటంటే, ఎడాదిఅంతా ఖాళీగా ఉండటం, సెలవుల్లో మాత్రం గునగునలాడటం. గ్రామంలో మరిఎవ్వరిదగ్గిర చదువు తుంది? అదీగాక ఒక్కతె, తనకుతాను ఎన్నిరోజులు చదువుతుంది? కాని చదివించటానికి మాష్టరుగారికీ విసుగులేదు, చదవటానికి పిల్లకీ విసుగులేదు.

ఇటువంటి నిరంతరోత్సాహం ప్రశంసనీయంకదూ!

3

పిల్లశ్రద్ధగా చదువుతోంది. మాష్టరుగారు ఆటే శ్రద్ధగాలేరు. ఏమి ఆలోచిస్తున్నారో! పిల్ల కాపీ పట్టి వ్రాస్తోంది. ఇంతట్లోకి తను ఇంగ్లీషురీడదు కాజేశాడు. ఇవ్వాలి చదవాల్సినపేజీమీద శ్రద్ధగా ముత్యాలు లాంటి అక్షరాలలో వ్రాసినాడు.

మా 'కట్టో' చదువుతోంది. జనులంటారు, అది విధవని! కాని మేమంటాము అది 'కట్టో'. ప్రపంచ మంతటికంటే మంచిది.

'ఒకరోజు మేము వెళ్ళిపోతాము. అది ఉండిపోతుంది. తిరిగి అదీ వెళ్ళిపోతుంది - ఇది చాలా దుఃఖదాయకం!'

కట్టో వ్రాయటం అయిపోయింది. ఇక చదవాలి. పుస్తకం గురువుగారు మాయంచేశారు. పైగా ఆయన చేసిందేమిటి? పుస్తకం మన ఇష్టంవచ్చినట్లు

ప్రాసేవస్తువా? కట్టో తన నాలుగువైపులా పుస్తకం వెదికింది కాని దొరకలేదు.

గురువుగారు: “ఏమిటి?”

“రీడరు.”

“నేను తీసుకున్నానా?”

“మరి ఎక్కడపోయింది?”

“చూడు!”

కట్టో తిరిగిచూడటం ప్రారంభించింది. విసిగి వేసారి నిల్చింది.

“చూసివచ్చాను.”

“దేవతలేం తీసుకుపోరు, తిరిగిచూడు!”

గురువుగారు మెల్లిగా గదిమూలలో పడేశారు. బాగా వెదకినతరువాత కట్టో అన్నది.

“సూదా ఏమిటి, కనబడకుండా ఉండటానికి?”

“మంచిది, నేనుకూడా వస్తాను. ఇప్పుడుచూడు!”

చాలసేపు వెదకినతరువాత గదిమూలలో చిరాకుగా పడిఉన్న పుస్తకం దొరికింది.

“ఎక్కడో పారేస్తావు. పోయింది, పోయింది అంటావు.”

“నేను జాగ్రత్తగానే పెట్టాను!”

“చాలా జాగ్రత్తగా పెట్టావు... ఉహు... సతే పాఠం ప్రారంభించు!”

పాఠం ప్రారంభమైంది. ఆపేజీయే తెరచింది.

“ఇదేమిటి ఇల్లా చేశావు? ఖరాబుచేసేశావు.”

“ఏదీ, చూడనియ్యి!” మాష్టరుగారు పుస్తకం తీసి శ్రద్ధగా చూశారు.

“ఎవడో, వట్టి పిచ్చిముండావాడు! ... లేక నువ్వే ఈపని చెయ్యలేదు కదా?”

“నేను నిజం చెప్తున్నాను. నేను చెయ్యలేదు.”

“అబ్బో నిజం చాలాచెప్తావు. మరి ఎవరుచేస్తా?”

“నువ్వు చేసివుంటావు.”

“నేనే! రామ రామ!”

కాని అతను ప్రకటించిన ఈ విస్మయమంతా పిల్ల అనుమానాన్ని మఱికొంచెం బలపరచింది.

“నువ్వుకాకపోతే మరిఎవరు?”

“నేనా? చూడు! నీ ఎదుటనేగా కూర్చుని ఉన్నాను?”

“అవునవును. గప్ చిప్ గా పుస్తకం తీసుకుని ఉంటావు.”

“అరేరే! నేనేమైనా మూర్ఖుణ్ణా?”

“ఏమో నాకు తెలియదు. నేను చదవను. నాకు వేరే పుస్తకం తెచ్చియ్యి!”

“ఎవరు తెస్తారు?”

“నువ్వే!”

“ఎందుకు?”

“ఏమో!”

“ఏమో నాకూ తెలవదు.”

“అట్లాఅయితే నేను...”

“నేనసలు...”

“తీనుకురావా ? ”

“ఊహు ! ”

“నేను చదవను.”

“చదవబోకు !”

వెంటనే కట్టో తన సంచీ అక్కడనే వదలిపెట్టి
తోవటం ప్రారంభించింది.

“పిచ్చిదానా ! కట్టో... విను విను !”

కట్టో వెళ్ళుతూనే యీ మాటలు విన్నది.
అదృశ్యం అయ్యేదాకా వెళ్ళుతూనేవుంది.

రెండోగదిలోకి వచ్చినిలబడింది.

“ఎక్కడో పిచ్చిదానివిలాగా ఉన్నావు, విను.”

కట్టో కేవలం మానం.

మాష్టరుగారికి కట్టో వెళ్ళదనే పూర్తిసమ్మతం.
తిరిగి రెండుమూడుసార్లు కేకలెట్టాడు. కట్టో మెదల
కుండా నిలబడిపోయింది. మారుచెప్పలేదు. మాష్టరు
గారు హడావుడిగా వచ్చారు. పెద్ద దర్వాజాదాటి
వీధిలోచూచాడు. కట్టో బజారులోలేదు. అక్కడే నిల
బడిపోయాడు. ఆలోచించాడు. రెండుక్షణాలుఆగి లోప
లికి చరచరా వచ్చాడు.

కట్టో మాష్టరుగారు బైటకు వెళ్ళగానే తను
చదువుకునేగదిలోకి వెళ్ళిపోయింది. చదువుకునేబుద్ధి
మంతురాలులాగా కష్టమైన మాటలు పుస్తకంలో
నుంచి యేరివ్రాయటం మొదలుపెట్టింది.

మాష్టరుగారు వచ్చారు. వస్తూనే “ఎవరు ?
కట్టో ! ”

కట్టో మొగమటు, యిటు కదలించనేలేదు.

“నువ్వు బలే పెంకిపిల్ల చే ! ”

కట్టో ఇప్పుడుకూడా చలించలేదు. తన పనేమో

“ ఎక్కడ మాయమై పోయావు ? ”

కట్టో పైకి చూచింది. కళ్లలో భావస్ఫూర్తి నిండి
ఉంది. “ నన్నెవరు ఓడియ్యగలరు ? ”

అయితే కొత్తపుస్తకం తెచ్చి యియ్యవూ ? ”

“ ఎందుకివ్వనూ ? ”

కట్టో సర్వస్వం మరచిపోయి మాష్టరుగారి
మొఖంమీ మొఖంపెట్టి కిలకిలా నవ్వుటం మొదలు
పెట్టింది.

“ ఈ పుస్తకం నాకు ఇచ్చివేయి ! ”

“ అయితే నువ్వేగా ఇందులో వ్రాసింది ? ”

మాష్టరుగారు పట్టుపడ్డారు—“ అవును ! ”

“ అయితే ఇది నీకివ్వను. ”

“ ఏం చేస్తావు ? ”

“ ఏమైనా చెయ్యనీ ! ”

“ ఏమైనా ఏం చేస్తావు ? ”

“ చింపేస్తాను ! ”

“ వద్దు, వద్దు ! ”

పుస్తకాన్ని రెండు చేతుల్లో పట్టుకొని పిల్ల
అన్నది “ ఇదిగో... చింపేస్తున్నా... ను. ”

“వద్దొద్దు!”

“చింపుతున్నా!”

“వద్దంటూంటే...మఱి చూడు!”

మాష్టరుగారు తన చేతుల్లోంచి పుస్తకం తీసుకోలేకుండా వున్నాడు...., “ఇదిగోచింపుతున్నా”

మాష్టరుగారు, నిజంగానే చింపుతోందనుకున్నాడు. అమాంతం మీదికి పోయాడు. పిల్ల నిస్తబ్ధ అయింది. తెప్పపాటులో దూరంగావెళ్లి నిలుచుంది.

“ఒలే, తీసుకున్నారు పుస్తకం! ఇదిగో చించేస్తున్నా!”

“నీకు నమస్కారం చేస్తా చింపకు!”

“ఏదీ, చెయ్యి!”

మాష్టరుగారు రెండుచేతులు జోడించాడు.

బాలిక తన రెండు చేతుల్తో ఆ చేతుల జంటను పట్టుకున్నది. “పుస్తకం ఇదిగో పుస్తకం!”

“ఇప్పుడు పాఠం చెప్పు!”

మాష్టరుగారు మెదలకుండా పాఠంచెప్పడం ప్రారంభించాడు.

౪

చదువుతీరు ఇట్లావుంటే మనస్సులో కలవరిం తలు ప్రారంభం కావుమఱి! మాష్టరుగారి జీవితం కిం చిత్తు రసవంతం కాప్రారంభించింది. తను అనుకుంటూ వుండేవాడు, ఒక దృఢనిశ్చయానికి వచ్చేవాను అని.

భావాలను, అభిప్రాయాలను తరచి తరచి దృఢీకరించి అనుకుంటూవుండేవాడు. ఇక యీ ఉన్నత భూమికనుండి దిగనూ - అని, జీవితానికి చుట్టూగిరిగీయటం ! తుయ్యటం ! ఇది ఇంతేననుకోటం !

కాని ఏమైపోయింది ఆదృఢిమ ! క్షణంలో కలవరపాటేమిటి ? ఇప్పటిదాకా ఏంటేదే ! ఆ తిన్నెమీదకూచుని జీవితమర్థాలను, ప్రపంచ రహస్యాలను అవగాహన చేసుకోటం, వాటికి సమాధానాలను వెదకటం అమిత తేలికగావుంది అతనికి. కాని ఇప్పటికిప్పుడే యావత్ప్రపంచము, తనూ, ఆ తిన్నె ఏదోడొయెలలో ఊగిపోతున్నాయి. ఒక మహాతరంగములేచి వాటినన్నిటినీ ఆవిస్లావితం, హతాహతం చేసేస్తోంది. అన్నీనశించి శ్రావణమాసంలో, సంధ్యా సమయాలలోమెరసే ఆకాశంమీది ఇంద్రధనుస్సు మిగిలింది. రంగులన్నీ లీనమైపోయాయి. కాని ఆరంగులో కట్టోభాసిస్తోంది. ఇదేమిటి మాయ !

చిన్నపెళ్ళ వచ్చి నిస్తబ్ధతా నీరవతామయమైన విశాల సాగరాన్ని కల్లోలితంచేసింది ! పసిగాడ్పువీసరి పాతాళ పర్యంతమైన జలాన్ని వడవడ కంపింపచేస్తోంది ! ఒకతరి తీపిభావం, తనలోని అజ్ఞాత ఆవేగాన్ని మేల్కొల్పి, ప్రసుప్తమైన జీవితాన్ని ఉట్టూతలూగిస్తోంది ! గిన్నెబైట కదిలింపగానే, లోపలనీళ్ళన్నీ అస్వస్థమౌతున్నాయి !

అగాధ జీవనంలోంచి బైలుదేరిన తరంగం

మనుష్యనిర్మితమైన, సికతాప్రాకారాల్ని పూడ్చి
పెట్టదూ! ఊడ్చివెయ్యదూ ?

❧

కట్టో పరిచయం కలుగజేసుకుందాం.

నాలుగోయేట విధవ. తల్లిదండ్రులకు 'లేవడి
యెంతేని జీవనంబు, తండ్రిలేడు. మిగిలింది తల్లిఒక్కతే.
తను తల్లిమీద బరువు. కొంచెం జీర్ణమంటే తల్లి
స్వర్గాని కెదురుచూస్తో వుంటుంది. కావాలిసినవాళ్లు
ఉన్నారు. కాని వారు అన్ని వేళలా కాదు! పేరు?
మాష్టరుగారి నామకరణం కట్టోఅని. అమ్మాయికి కోపం
వస్తే వస్తుంది. మనకుకూడా ఆపేరే ఇష్టం. కేవలం నిర
ర్ధకమైన పేరుగాదిది. మాష్టరుగారు పెద్దగా ఆలోచించి
పెట్టిందికాదు. కాని చాల ఉపయుక్తమైన పేరు. ఉడు
తను 'కట్టో' అంటారు. అమ్మాయిగడ్డం ఉడుత
మొహంలా ఉంటుంది, అల్లాగే కొనదేరి. మొఖంలో
భావాలన్నీ ఉడుతలోలాగానే జిలిబిలిగా వుంటాయి.
ఆదరాబాదరా, ఇటుగంతు, అటుగంతు అన్నీ ఉడుత
చేష్టలే!

ఉడుత వెనుక రెండుకాళ్ల మీదకూర్చుని అటు
చూసి ఇటుచూసి నోటిలో వీదైన గుండ్రనవస్తువు
పెట్టుకుంటుంటే ఎంతఅందంగా వుంటుం దంటారు?
అచ్చంగా అల్లాగేవుంటుంది కట్టో! ఒక చిటికెవేయగానే
ఉడుత చెట్టుకొనకొమ్మలలో ఎక్కి కూర్చున్నట్లే

మాటలో 'కట్టో' మాయమైపోతూ వుంటుంది.

కాని ప్రపంచంయొక్క విషమదృష్టిచూడు. ఒక దానికి యీ చిలిపితనమంతా అందమూ, సాగనూ. మఱోదానికి అప్యే శాపోదకాలు. 'కట్టో' ఉబలాటమూ, జిలిబిలితనమూ చూచి ప్రపంచం సహించుకోలేదు!

జనులంటారు— అదివిధవ. దురదృష్టవంతురాలని. పిల్లకూ తెలిసింది తను వెధవననీ, దురదృష్టవంతురాలననీ, కాని— కాని, తనయీ ఉత్సాహమూ, యీ ఉబలాటమూ, ఈ పొంగూ, ఎందుకు ప్రకటించకూడదో — అర్థం కావటంలేదు!

పిల్ల పెద్ద అందమైందికాదు. పెదవులు విప్పరి ఉంటాయి. మొఖంలో ఇంకా అనేక లోపాలు చెప్పవచ్చు. కాని వీటిని గురించిన విచారం యీషణ్ణా త్రం లేదు. తను అనుకుంటుంది. అందం తక్కువ దాన్ని కాదు అని. రంగుకూడా ఫరవాలేదు.

కాని కళ్లు? అందులో మఱి ఏమున్నదో! ఒక ఊణమైనా అవ్వీ ఒకవేపు చూడలేవు. ఇటూ, అటూ, అటూ, యిటూ పరుగెత్తుతూ ఉండవలసిందే! నిలబడి చూచాయా? అంతరాంతములలోకి చొప్పడి పోవాలిందే. ఎటువంటి బెత్తుస్సక్యము! ఎటువంటి పొంగు! ఆహ్వానిస్తూ ఆదరిస్తూ చల్లగా పచ్చిక బయలులా ప్రశాంతంగా వుంటాయి. ఒకదీ ప్తి ఉంది, వాటిల్లో తెప్పలు వాల్చి చూస్తే ఆర్ద్ర ఆర్ద్రంగా ఉంటాయి ఆ చూపులు!

ఆ కళలో వినోదం ఉంది. దాంతోపాటు హింస - హింసలో వినోదం - ఈ రెండు భావాలు సమైక్యం పొందాయి ఆ చూపులో. అతీత సుందరములైన ఆ కళను, సుందరంగా లేవని నీవనవచ్చు. స్త్రీ తత్వం కాపురం చేసుకున్నాయి ఆ కళ్ళు.

౬

మాష్టరుగారు ఆలోచిస్తున్నారు. నన్ను అల్లించి, బెల్లించి రేకిత్తిన ఈ తియ్యని భావానికి దోహదం ఇస్తే ఫలితం అనిష్టకరం కాక తప్పదు.

అప్పుడే 'కట్టో' చదువు సంచీ తీసుకొని వచ్చింది! "కట్టో! ఈ వేళకు చదువులేదు. నేటి నుంచీ."

కట్టోది ఒక చెయ్యి మాష్టరుగారి పుస్తకం మీద వ్రాలింది. చెయ్యే ధర్మామీటరు!

"ఎందుకని? వట్టో, యెట్లావుంది? ఎందుకు మనస్సు జారిపోతుంది?" అన్నాడు

ఆరోగ్యం సరిగానే వుంది. కాని నేటి నుంచీ కట్టో మాష్టరుగారికి డాక్టరీకూడా చేస్తుంది. చెయ్యిపెట్టి చూచి "నిజానికి వట్టో మామూలుగానే వుంది. శారీరకంగా ఏమీ బాధకనుపించలేదు."

"ఈ వేళ ఫిషర్ మన్ పాఠము. సీషోర్ అంటే మరి- బిల్వోస్-"

"సీషోర్ - సముద్రపువొడ్డు- బిల్వోస్- అలలు -

ఆ కళ్ళలో వినోదం ఉంది. దాంతోపాటు హింస - హింసలో వినోదం - ఈ రెండు భావాలు సమైక్యం పొందాయి ఆ చూపులో. అతీత సుందరములైన ఆ కళ్ళను, సుందరంగా లేవని నీవనవచ్చు. స్త్రీ తత్వం కాపురం చేసుకున్నాయి ఆ కళ్ళు.

౬

మాష్టరుగారు ఆలోచిస్తున్నారు. నన్ను అల్లించి, బెల్లించి రేకిత్తిన ఈ తియ్యని భావానికి దోహదం ఇస్తే ఫలితం అనిష్టకరం కాక తప్పదు.

అప్పుడే 'కట్టో' చదువు సంచీ తీసుకొని వచ్చింది! "కట్టో! ఈ వేళకు చదువులేదు. నేటి నుంచీ."

కట్టోది ఒక చెయ్యి మాష్టరుగారి పుస్తకం మీద వ్రాలింది. చెయ్యే ధర్మామీటరు!

"ఎందుకని? వట్టో, యెట్లావుంది? ఎందుకు మనస్సు జారిపోతుంది?" అన్నాడు

ఆరోగ్యం సరిగానే వుంది. కాని నేటి నుంచీ కట్టో మాష్టరుగారికి డాక్టరీకూడా చేస్తుంది. చెయ్యిపెట్టి చూచి "నిజానికి వట్టో మామూలుగానే వుంది. శారీరకంగా ఏమీ బాధకనుపించలేదు."

"ఈ వేళ ఫిషర్ మన్ పాఠము. సీషోర్ అంటే మరి- బిల్వోస్-"

"సీషోర్ - సముద్రపువొడ్డు- బిల్వోస్- అలలు -

యింపుకు నేడే ఆఖరురోజుని. ఉత్సాహము కుంగిపోయింది. నీరసంగాలింది.

“నేనెవ్వతెను ? నాబలవంతం ఏమిటి ? ” అప్రియమైన ఈ ప్రశంగాన్ని సాగనివ్వటం మాష్టరుగారి అభిమతంకాదు.

“సరే ! చదువు, చదువు ! ”

చదివింది. కాని చాలా నీరసంగా, శుష్కంగా వుంది. తొడిమనుండిపడిన పండులాగా ఆమె మనస్సు భూళిచే కప్పబడిపోయింది. యంత్రంలాగా కళ్లు అక్షరాలలోగ్రుచ్చి చదువుతోంది— కాని ఏమి చదువుతోందో తనకే తెలవదు.

మాష్టరుగారి మనస్సుకూడా గాఢదికంగావుంది.

“కట్టో! ఇహ వెళ్ళాలినుమా ! ”

“వెళ్ళాలా ? ఎక్కడికి ? సెలవులు ఆయిపోయినాయా ? ”

సెలవులు కాలేదు. తిరిగి సెలవులు ఇకరావు. కాని ఇదంతా కట్టోకు ఎట్లాచెప్పటం ?

“సెలవులూ ఆఖరు అవుతున్నాయి.”

“కాని యీసారి యింత తొందరగా...”

“అవును ! ”

రాచుకొనివచ్చిన ‘అవును’ విని కట్టో “సెలవులైపోతే వెళ్లు...ఎందుకట్లా అవుతావు ? ”

సత్యధన్ నిబ్బరించుకొని అన్నాడు.

“ఎక్కడ ? ఏముంది ? ”

“అయితే రేపు వెళ్ళిపోతావా?”

రేపే వెళ్ళిపోవాలి అని అనుకో లేదు. కాని ఇప్పుడంతకంటే ఏమంటాడు?

‘అవును!’

“ఉదయమా? సాయంత్రమా?”

“మూడోజాము!”

“మంచిది. నేనురానంతకు వెళ్ళకు. తెలిసిందా?”

“వెళ్ళను.”

కట్టో వెళ్ళిపోయింది. కాని మాష్టరుగారు తిరిగి ఆలోచనలో... ప్రేమేమిటి? కట్టోమీద తనకు వుండి వుండి బాలికలు ఉత్తోంది. శూన్యము, అంధకార బంధురమూ అయిన భవిష్యత్తును గుర్తెరుగక వర్తమానంలోనే నిమగ్నమై వుంది. ఇట్టి భవిష్యత్తులోకి కట్టో కాలిడితే దానిగతి ఏమికావాలి? కాని దానికా చింతే లేదు. భవిష్యత్తు తారుమా రవుతుందా? జీవితంలో ఆఖరురోజువరకు తనదగ్గిరకు చదువుకోటాని కిట్లాగే రాలేదా? తాను ఇల్లాగే బ్రహ్మచారి మాష్టరుగా వుండిపోతే...

కాని రేపు వెళ్ళిపోవాలి. ఎందుకు వెళ్ళాలి? వద్దు, వెళ్ళవద్దు. పగుగెత్తుకునిపోయి ఏమిటి చేయటం?

అదిగో, పోష్టువాడు పుత్తరంఇచ్చి వెళ్ళాడు.

బిహారీదగ్గరనుంచి ఉత్తరంవచ్చింది. వాడు ఫైల్ అయ్యాడు. బిహారీతండ్రి కుటుంబసహితంగా కాశ్మీరు వెళ్ళుతున్నాడు. తన్నుగూడా రమ్మని పడేసదే వ్రాశాడు.

ఉల్లంఘించటానికి వీలేదు. రాకపోతే ఒట్టు - గరిమ కూడా మరీమరీ చెప్పింది. ఫలానారోజు వెళ్తున్నాం. అంతకుముందే మమ్మల్ని కలుసుకోవాలిసింది అని కూడా వుంది.

ఈ ఉత్తరం ఈ ఊణంలోనే ఎందుకు రావాలి? అదృష్ట సూచకంగానా? - ఏమో - ఇదిగో కట్టో! నేను నిజంగానే వెళ్లి పోతున్నాను.

బిహారీకి ఉత్తరం వ్రాసేశాడు. మరుసటిరోజు ఉదయం అయింది మధ్యాహ్నంకూడా దాటి పోయింది. ప్రయాణ సమయం కూడ దగ్గిరపడింది.... కాని కట్టో రాలేదు. లోలోపల ఉత్కంఠాతిశయంతో ప్రతీక్షిస్తున్నాడు - రాకపోతే దిగులు పడిపోతున్నాడు. కాని ఆలోచించాడు 'నాకంటే గట్టి మనసు గలది. నేనే ఎందుకిట్లా జారిపోవాలి? ' ఆకస్మికంగా తట్టింది - 'వస్తే వచ్చింది లేకపోతే లేదు ఒక ఊణం ముందే పోదాం.' '

పాపం కట్టో చెయ్యవలసిన పని చాలా వుంది. మొదట బాగా ఏడ్చింది - అంతకంటే ఆమె తన దుఃఖ భారాన్ని ఎట్లా వెలువరిస్తుంది? తరువాత ఒక దిండు తయారుచేసింది. అది ఘాష్టరుగారి కివ్వాలి. చాలా జాగ్రత్తగా తయారుచేస్తోంది - ఏదో ఇష్టంవచ్చినట్లు కాదు - రెండుజాములు గడిచేటప్పటికి దిండు తయారయింది. 'నేను లేకుండా ఆయన ఎట్లాగువెళ్ళలేడు ' అనుకుని నిశ్చింతగా మోనోగ్రామ్ మీద తొందరతొందర

దరగా నూది త్రిప్పుతోంది. ఆ మోనోగ్రామ్ కి వెనుక చరిత్ర వుంది. ఆచరిత్ర చెప్పటం మొదలుపెడితే మరీ ఆలస్యం ఏపోతోంది. మాష్టరు వెళ్ళిపోతారుకూడా!

పని పూర్తియింది. దిండు కాగితంలో చుట్టి తీసుకు వెళ్ళింది మాష్టరుగారు ఏరీ?

తన అధికారం పూర్తిగా నశించిందా? ఈ కొంచెం మాటకూడ లెక్క చెయ్యలేదేమి? ఇప్పుడే వస్తుంటిని. ఇంతలో ఇంత తొందరేమిటి? ఆమె యెడ్స్ లేదు. నిశ్చేష్ట రాల్చింది.

మాష్టరుగారి సారస్వతహృదయం కొంత పని చేసింది. కానున్నది కాకమానదు. సర్వం రసవంతం గానే ఎందుకు కాకూడదు? నవ్వుతూ పేలుతూనే ప్రతి పనీ జరగాలి. టాంగా మీద పరుపు పరిచాడు. కొంచెం దూరంగా వుండి చూద్దాం. కట్టో ఆలోచనలో పడ్డప్పుడు పరమాత్మ యొక్క విభూతిలా ఆకస్మిక దర్శనం ఇద్దాం.

కట్టో కొయ్యబారి నిలబడి పోయివుంది. ఎక్కడి నుంచి ఈ ధ్వని 'కట్టో!' దాంతో పాటు కిల కిలా నవ్వు!

విద్యుత్ లా ఊణంలో జీవితంలోని ఉద్వేగ తరంగం శరీరం యావత్తు పరుగెత్తిపోయింది.

ఒళ్ళు జలదరించింది. - పులకరించింది. ఒక్క పరుగు పెట్టింది.

“నీవుచాలా కఠినుడవు!”

“ఈకాగితంలో ఏమిటి?”

“చూపించను ఇవ్వను.”

“ఎల్లాఇవ్వవో, చూపించవో చూస్తాను!”

“నాతోపోట్లాడతావా? అర్జనుడవే! ఇదుగో!”

ఇచ్చి తను ఇంటిలోకి రివ్వున దూసుకొని పోయింది.

విప్పిచూచాడు చాల పనివాడి తనం చూపించింది! . . . ఈ మోనోగ్రామ్ నేను తయారు చేసిందే. ఇదే ఇప్పుడు పట్టు దారాలతో కుట్టి నాకే ఇస్తోంది. ఈ భయంకరమైన వస్తువును నాద్గిర ఎట్లావుంచుకొనను? దీనితోపాటు మరి ఏవస్తువు ఆటంకముగా గ్రుచ్చబడి వుందో? . . . దానికి అధికారిని నేనెట్లా అవుతాను?

లోవల గదిలో కట్టోని కలుసుకున్నాడు.

“ఇదిగో నీపనిముట్టు నీవు తీసుకో! నేనేమి పాడుచెయ్యలేదు.”

“నేను తీసికోను”

“నేనేం చేస్తాను?”

“ఏమిటి చేస్తావా? దగ్గిట ఉంచుకొంటావు. ఉంచుకోలేకపోతే విసిరిపారెయ్యి, అంతేగాని తిరిగి నాకు యివ్వడానికి కాదు.”

కామెడీ గందరగోళంలో పడింది. ఈ వీడ్కోలు ఘట్టము దుఃఖాంతమైతే సర్వకాలాలకు మనస్సును బాధిస్తుంది.

“సరే! అల్లాగే వుంచుతాను!”

“ ఉంచకపోతే? ”

“ ఉంచుతానన్నానుగా ... ఇహవెళ్తా మఱి-”

“ వెళ్లు ! ”

కాని ‘వెళ్లు’ లో యెంతో ఆవేదన ఇమిడివుంది.

పైకి అన్నాడు:

“ పాఠంగట్టి చేసుకుంటూవుండు. వచ్చిన వెంటనే పరీక్ష ఇవ్వాలి. తెలిసిందా? ”

“ మంచిది! ” —

“ మంచిది కట్టో ... వెళ్లుతున్నాను ” అంటూ కట్టోది ఒక చెయ్యి తన చేతిలోకి తీసుకున్నాడు.

“ ఎంతమంచికట్టో ! పూర్తిగా పాఠముచదువుతావుకదూ ? నేను జ్ఞాపకం ఉంటానా ? ”

“ ఊహ ”

ఎక్కువ ఆలస్యముచేయుట మంచిదికాదు. మనస్సు లాగబడిపోతోంది. జేబులోంచి ఒక బంగారు అంచులతో ఉన్న పుస్తకం తీశాడు.

“ ఇదిగో , నీ దిండుకు బహు మానం! ”

అతడు మెదలకుండా ఇచ్చాడు. కట్టో మాట్లాడుకుండా స్వీకరించింది.

అతడు వెళ్లిపోయాడు. ఆమె అట్లా నిలుచుని వుంది...ఇంటికివచ్చింది. కిటికీలువేసి పుస్తకం తెరచింది. లోపల అదేమోనో గ్రామ్. ఇది ఎంతఅందంగా వుంది, నాది ఎంతమోటుగా వుంది?

“ఓ మాష్టర్ ! నీవు ఎక్కడికి వెళ్లావు ?”

పంతులుగారు కాశ్మీరు దారిలో వున్నారు. బిహారీ కూడా వున్నాడు. బీహారీ తల్లి, తండ్రి, చిన్న తమ్ముడు, చెల్లెలు గరిమా ఉన్నారు. గరిమ అనే పేరు మాష్టరుగారు పెట్టిందే. తన గ్రామంలోని పల్లెటూరి పిల్లను చూచీ చూడటంతోతే 'కట్టో' అనే పేరు ఎట్లాతట్టిందో 'గరిమా' అనే పేరు అట్లాగే తట్టింది. ఇంట్లోవాళ్ళందరికి అదేపేరు అయిపోయింది. కాలేజీలో రెండో సంవత్సరంనుంచి బిహారీ తన సహపాఠి. మొదటిసారిగా ఇంటికి వెళ్ళినప్పుడు బాబూజీ తన్ను తన ఆత్మీయుడుగా భావించుకొన్నాడు. బిహారీ తల్లి తన్ను 'అబ్బాయి' అనే పిలిచింది. గరిమా అప్పుడు వికాసోన్ముఖమై వుంది.

బాబూజీ వకీలు. బహు తాక్కుడు. సత్యధన్ ను చూచిన మీదట గరిమానుగురించిన విచారం ఆయన పెట్టుకోలేదు. ఇంట్లో ఒకసారి అన్నాడుకూడా.

“ పిల్లను చదివించాల్సిన పని ఒకటే మిగిలిపోయింది. తరువాత విచారం మనకు అక్కరలేదు. ”

సత్యధన్ నేత్రాలు షేక్స్పియర్ నేత్రాలు కన్న తక్కువ తిన్నవి కావు. జూలియట్ కంటే తక్కువదానిని అతను ఊహించనే లేదు. శకుంతల ఇప్పుడు మర్లభ మనే సంగతి ఆతడొప్పు కోడు. ఇప్పటికీ ఉన్నారు. కావలసింది తగినంత అదృష్టం. అతడు తన అదృష్టాన్ని ఎప్పుడూ శంకించ లేదు.

గరిమ చాలా మంచి పిల్ల. చదవటంలో చురుకు, మాట్లాడటంలో నేర్పు, చూడటానికి సౌందర్యము కల అమ్మాయి. ఆమెలో యవ్వనం వికసిస్తే? ... ఇక అడిగే పనియేమి... కాని... కాని... ఉహు...ఁ.

బి. ఎ అయింతరువాత బాబూజీ డొంక తిరుగుదుగా ప్రశ్నించాడు: “ సత్యం! ఇప్పుడేంచేస్తావు? ”

“ స్టీడరీ చదవాలి కదా! ”

“ మంచిది! ... మీ అమ్మ పాపం, పెద్దదై నట్లుంది. ”

“ చిత్తం ”

“ మఱి ఆవిణ్ణిగూర్చి కాస్త ఆలోచించాలి. ”
సత్య కొంచెం తటపటాయించాడు.

బాబూజీఅన్నాడు: “ గిరి చదవటం చూశావా? ”

“ చాలా చురుకుగా చదువుతోందని విన్నాను. ”

“ మఱే! సంగీతంలో ప్రేజుకూడా వచ్చింది. ఇప్పుడు తొమ్మిదోతరగతిలో ఉంది. ”

సత్య తప్పించుకొని వెళ్లిపోవాలనుకున్నాడు.

“ వీలు వెంబడిని అమ్మాయి కేమైనా చెప్తూవుండు. బిహారీ ఒర్థిపెంకె మనిషి. వాడివల్లేమీకాదు. ”

“ మంచిది, అల్లాగే! ”

సత్య అనుకున్నాడు. ఆలస్యమైనకొద్దీ తన నెత్తిమీదకే వస్తుందని. అందుకోసం అతను సాఫీగా చెప్పి వేశాడు.

“అమ్మ పెండ్లిచేసుకోమని బలవంతం చేస్తోంది. ప్రిడరీ కాందే పెళ్లిచేసుకోటం తన్ను గట్ట త్రాళ్లు తానే తెచ్చుకోటం అని చెప్పేశాను. ఇది ఆఖరు సంవత్సరం. ఈసంవత్సరం పూర్తి పరిశ్రమచెయ్యాలి.”

“ఆమాట నిజమే” కాని అమ్మ చెప్పిందికూడ సబబే, ఆమెకు శుశ్రూషకెవ్వరై నా కావాలి కదా?”

“కాని ప్రిడరీ కాందే నేనేమి చెయ్యలేను”

“అది నీయిష్టం.”

కాళ్ళకు తగిలించ బోతున్న బంధాన్ని ఈవిధంగా తెంచుకొని అతడుకొంచెంసేపటిలో బైటపడ్డాడు.

బాబుజీ సంగతంతా గ్రహించాడు. పాపం! ఇతను ఇంకా స్వప్నజగత్తులోనే ఉన్నాడు. పేక్ స్పియర్ చలిన మచ్చుఇంకాదిగ లేదు. చదువువేడి కొంత చల్లబడితేనేగాని దారికి రాడు. వాస్తవిక జగత్తులోకి రావాలంటే ఇంకాకొంతకాలం పట్టుతుంది. సరే ఇప్పుడేం తొందరని ? ...

అప్పటి ఆమాటను బాబూజీ తిరిగి ఇప్పుడెత్తాలనుకున్నాడు, కాళ్ళీర యాత్రకు అతన్నికూడా ఆహ్వానించాడు. చూడగానే ముఖలక్షణాలు విముఖంగా కనపడలేదు. అతని కేంతెలుసు ... ఈమధ్యలో జరిగిన గొడవంతా ?

గగిమ ఇప్పుడు ఎట్రెంజ్ పరీక్ష ప్యాసయింది. కిళ్ళోర వయస్సు వచ్చింది. యానన వసంతోద్ధాన ద్వారంమీద నిలబడి తొంగి చూస్తోంది, ఆమె

వయస్సు. ఇప్పుడిప్పుడే వసంతవాయువులు ఆమె శరీరం మీద ప్రసరించి నిషా కలుగ జేస్తున్నాయి.

ఇక కొద్ది కాలంలో ఆమె యౌవనోద్యానం ప్రవేశిస్తుంది. సాగిపోతుంది. ప్రస్తుతం నిలబడేవుంది. పూర్ణాభిలాషలను, ఆశాంక్షలను తీసుకొని ఆమె ఇక సాగిపోతుంది.

రైలు పర్వతపులోయలగుండా పరుగెత్తుతోంది. బిహారీ, సత్యలు మాత్రమే మెలుకువతో ఉన్నారు. తతిమ్మా వాళ్ళంతా నిద్రపోతూ వున్నారు. గరిమ, సర్వస్వం తన కనురెప్పలలో దాచుకుని బెంచిమీద పడుకొని సుఖనిద్ర పోతుంది. పరిధానం ... అక్కడ క్కడా అస్థవృద్ధిగా వుంది. పసిగాడ్పులు సోకుతూ వుంటే కమ్మగా నిద్రపోవటం ఎంత హాయి ! అట్లా నిద్రపోయే యువతిని పరీక్షచేయటం ఎంత ఆనందం !

సత్య అనుకున్నాడు - ఈమె భవిష్య మెంత నిశ్చింతము ? జీవితంలో సుఖమే ఎటుగు, విలాసమే తెలుసు... కట్టో ! కేవల 'న' కారమూర్తిగా జీవితం గడపాలి ! ఎటువంటి వైషమ్యం ఇరువురిలో ! మల్లీఅనుకున్నాడు — ఇప్పుడు నేనేమిచేస్తాను. ఈవైషమ్యం మతింతపెరుగనిచ్చేదా ? ... లేకసాదృశ్యాన్ని పెంపొందజేయనా ? ఈవిధమైన తర్కంలోపడి చివరకు అతను తెలుసుకున్నాడు — తనకు, గరిమకు పొత్తుకలవదు.

తిరిగి కట్టోను గురించి ఆలోచన — దుఃఖితుల యెడ సుఖంలో వుండేవారికి ఎట్టి కర్తవ్యమూ లేదా ?

ప్రపంచంలో అంతసుఖం ఏ కొంతమందో గుత్తకొనడం మంచిదా? పీడితులకోసం మనం కొంచమైనా మన సుఖాన్ని తగ్గించుకోకూడదా? ...కట్టోను ఆ విధంగా వదలివైచి నే నెట్లా భోగ విలాసాలలో కూర్చునిపోతాను?

అతనికి మళ్ళీ సమాధానం దొరికింది. తృప్తి పడ్డాడు. తప్పకుండా అట్లాగే జరగాలి అనుకున్నాడు. కట్టో 'విధవ' అనడం 'విధవ' శబ్దానికి విడంబనం! 'విధవ' అయితేనేం తప్పకుండా పెళ్లిజర్గి తీరాల్సిందే!

ఈ సమాధానం అతని మనస్సుకి సుఖాన్ని ఇచ్చింది. దాని పెళ్లి! అయిం తరువాతనే నా పెళ్లి!

౨

కాశ్మీరం వచ్చి చేరారు. అక్కడ అతను బిహారీని పట్టుకొన్నాడు. బిహారీ చాలాసూటి మనిషి. ఆతనిలో సంశయాత్మక నేది లేదు. చిన్నప్పటినుంచి అతనికి సౌఖ్యము, డబ్బు ఉన్నాయి.ందుచేత అతని మనస్సు ఎప్పుడూ నిండుకుండ లాగానే హుందాగా వుంటుంది. డబ్బుంటే తనకి లెక్కలేదు. అతనికి జీవితములో కావలసింది రొమాన్సు. అతనికి adventure కావాలి! అటువంటవసరాన్నే అతను వెదుకుతూ వుంటాడు. తండ్రి, కొడుకు గుణాలకు విముఖుడు మాత్రం కాదు. సూటియైన నున్నని, తిన్ననిమార్గంలో నడవడం, దాంతోనే తృప్తిపడటం - ఆటే అంత శ్రేయ

స్కరమైన విషయం కాదు. ఇది బాబూజీ తన సఫల జీవితం గ్వారా తేల్చుకున్నాడు. అతడు ప్రతిష్టా సంపాదించాడు, డబ్బూ ప్రోగుచేశాడు - కాని ఏం లాభం? జీవితంలో ఎన్నడూ సరదా లభించలేదు అతనికి. అందువల్ల బిహారీకి కావలసినంత డబ్బు, స్వేచ్ఛ ఇన్నూ వుంటాడు.

బిహారీకి ఇంకా పెట్టికానిది కూడా ఇందుమూలముననే. దాన్ని గూర్చినచింత తండ్రికి లేదు. మనిషిలా ప్రపంచంలో పెరిగి తన జీవితసహచరిని తానే వెదుకుకోవాలి. ఇది ఆయన సిద్ధాంతం. బిహారీ ఏదో విధంగా తన మార్గాన్ని తాను తయారు చేసుకుంటాడు. అతని కోసం ఆటే విచారించటం తగని పని అని ఆయన విశ్వాసం. ఎవత్తెనో కోడలిగా తీసుకువస్తే దానితో అతనికి ఎట్లాగూ సరిపడదు. చివరికి తన జీవితాన్ని కూడా పాడుచేసుకుంటాడని అతని అనుమానం.

కాని గరిమ విషయంలో ఆయన చాలా జాగ్రత్తగా వున్నాడు. ఆ విషయంలో తానెప్పుడూ అప్రమమత్తుడు కాలేదు. వ్యక్తిత్వములు భిన్న భిన్నములు. వాటి పూర్ణత్వముకూడా పృథగ్రీతులను కాని సిద్ధింపదు అని బాబూజీ విశ్వాసము.

ఇటువంటి బిహారీ మీద సత్య తన ఆశను నిర్మించాడు. అప్రతిష్ట పనిగాకుంటే, ఎంత సాహసంతో కూడిన దానికైన బాబూజీ సమ్మతిస్తాడని సత్యకి తెలుసు. ఊట లూరించాడు. బిహారీ ఏవిషయానికైనా

నాల తొందరగా మొగ్గుతాడు. వెంటనే దూకుతాడు. పదడుగు లవతలకెల్లితే దూకటాని కనుకూలమైన చోటు వుంటుందని కూడా ఆలోచించాడు. పని ఎంత కష్టమైతే అతడంత ఉత్సాహంగా నిమగ్ను డౌతాడు.

కట్టో మాట విని అతని మనస్సు పురకలు వేసింది. సత్య ఒక అనాథ బాలికను ఉద్ధరించట ముగా నిరూపించాడు. ఫలిత మేమైనాసరే, బిహారీ తయారయ్యాడు.

బిహారీ తన సమ్మతిని చూపించాడు. కాని అడి గాడు “నువ్వు ఎందుకు ముందంజ వెయ్యలేదు ? ”

సత్య తటపటాయించాడు.

“నేను ... ఎట్లా ... నావిషయంలో అది శుద్ధ పరమార్థ విషయం కాకపోవచ్చు. ”

బిహారీ ఈజవాబుతో తృప్తిపడ్డాడు.

గరిమ విషయంలో సత్య ఇంకా పూర్తిగా అనుకూలుడు కాలేదని అతనికి తెలుసును. సత్య మాటనతను విశ్వసించాడు. సత్యకు తన ధన్య వాదాలుకూడా తెలిపాడు.

౯

సత్య తలనుంచి బరువు తొలిగింది. కట్టో తన మాట వినక పోదని అతని నమ్మకం, తనసుఖానికి కట్టో కంటగించు కోవాలసిన అవసరంకూడా ఉండదు. తనూ గరిమను పెద్దాడవచ్చు ... కాని అప్పటి వరకు ... కాదు. అప్పటి వరకు కాదు.

చివరకు ఒక రోజు బాబూజీ ప్రసంగం తేనే
తెచ్చాడు.

“సత్య ఒకమాట చెప్పాలోయ్ నీతో! ఇహ
నువ్వు వివాహానికి సంసిద్ధంకావాలి”

ఏమీ ఉపోద్ఘాతం లేకుండానే చెప్పదలచుకున్న
విషయాన్ని ఇంత సూటిగా చెప్పేటప్పటికి సత్య అంజా
యించాడు.

“బాబూ! నేను స్త్రీడర్శి చెయ్యటంలేదు”

“ఎరుగుదును”

సత్యకు ఆశ్చర్యం వేసింది. “తమరెరుగుదురా!
...ఎట్లా!”

“హోళియాం బహదుర్ మాట నాదాకా
వచ్చింది.

“తెలిసేనా మీరడుగుతున్నారు.”

“అవును. అడుగు తున్నాను. స్త్రీడర్శి కోసమేనా
నేనుగిరిని ఇవ్వదలుచుకున్నది ... స్త్రీడర్శికి కాదు...నీకూ
నేను పిల్లనివ్వదలచు కున్నది.”

బాబూజీ నిశ్చయం మీద సత్య హృదయం
గాఢద్యం వహించింది. అతను తనహృదయాన్ని వెలు
వరించ దలచుకున్నాడు.

“ఒక్కసంగతి బాబుగారు. మాడ్జిల్లో పిల్లడేంది.
నాతోపాటు పెరిగింది. ఆ అమ్మాయికి నిశ్చయమైతే
నేను పెళ్లి చేసుకుంటాను.

నేను విలాసాలు అనుభవించటం - మా ఇంటి

ప్రక్క పిల్ల కుమిలి పోతూవుండటం - నేను సహించలేనండి”

బాబును ఇటువంటి మాటలంటే ఇష్టమే. కాని ఇవ్వన్నీ బ్రమ అని ఆయన తాత్పర్యం! ప్రపంచంలో మంచి తనం ఎక్కడెక్కడ పనికివస్తుంది! అడుగడుగు అవసరముంది. నీమంచితనాన్ని శంకించే వాళ్ళు లక్షలాదిగ బైలు దేరుతారు అందుచేత కిమిన్నాస్తిగా ఊరుకోటమే మంచి పని. ఇది బాబు వుద్దేశం కాని ఎవడైన ఒకమంచి తెలివి తక్కువ పనిని చేయదలచుకుంటే చేయనీ, తనకేం అభ్యంతరం?

“అయితే ఆ అమ్మాయి విషయం ఏం చేస్తావు?”

ఎక్కడన్నా ఆ అమ్మాయికి పెళ్లి అయిపోతే బాగుంటుంది”

“మంచిది”

బాబూజీ మానం వహించాడు. ఈ పరమార్థానికి బీహారీని తయారు చేస్తున్నట్లు గ్రహించాడు బీహారీకి సంతృప్తి కలిగితే, తనకే అభ్యంతరంలేదు. కాని తను ఇంకా కొంతకాలం ఓపిక పట్టాలి. పసితనం ఇంకా కొంత వదలాలి.

తాను అనుకున్న చోటికే, తిరిగి తిరిగి వచ్చాడు వస్తాడు. అందులో తనకేమీ సందేహంలేదు. తుఫాను వస్తుంది. విఱుచుకుని తినే తుఫాను వస్తుంది, ప్రపంచం ఎగిరిపోతుందనిపిస్తుంది. కాని చివరకు కొంచెము, ఇసుక, చెత్త తప్ప మిగతా ఏమీ ఎగురవు. తుఫాను వచ్చి వెళ్ళి పోతుంది. ప్రపంచం తనపనిలో తాను ప్రవేశిస్తుంది. అదే

ప్రకారం జీర్ణంకాని అభిప్రాయాలతో ఈ తుఫాను వచ్చింది. వచ్చివెళ్లిపోతుంది. సత్య మామూలుదారిలోకి రాకపోదు.

౧౦

కాశ్మీరం స్వర్గం. అందలి ఉద్యానాలు అతిరమణీయాలు. దానిలో నిబిడిచ్చాయితోనున్న ఒకవృక్షం క్రింద అందరూ కూర్చునిఉన్నారు. బైటసరస్సులో పడవ ఆగివుంది. కూర్చున్నచోట మఖమల్లుపట్టులాంటి పచ్చిక చాలాదూరం వ్యాపించిఉంది. ఎదురుగా పిల్లకాల్య సంక్షోభంగా ప్రవహిస్తోంది. చిన్నచిన్న చేపలు ఎగిరి గంతులువేస్తున్నాయి. ఆ కాలువ చలువరాతిమీద చరచరాపోతూ, గుడుసుళ్లు పడుతూ మెలికలుతిరుగుతూ ప్రవహిస్తోంది. షాజహాను చక్రవర్తి సౌందర్య కల్పనాధార జలాకారాన్ని పొంది తరంగమయమైన నీలివసనాన్ని ధరించి మనముందర తన గమన చాతుర్యం ప్రదర్శిస్తోందా అన్నట్లుగావుంది.

ఈస్వార్గిక సౌందర్యాన్ని గరిమకళ్లతో తావుతోంది. తనహృదయంమీద చిత్రించుకోటానికి ప్రయత్నిస్తోంది. ఇంతమనోరమదృశ్యం తనకెక్కడ లభిస్తుంది.

నీళ్లుపరుగెత్తుతూంటే విపిన్ ఎట్లాఉరుకోగలడు.

“మనం షికారుకు వెళ్లుదాం” అని సత్యతో అన్నాడు. అతడు ప్రతివిషయంలో సత్యతోనే చెప్తాడు. ఎంచేతంటే సత్య తనమాట కాదనలేడు. వేలుపట్టుకొని

అతను విపిన్ ను, పి.కారుకు తీసుకెళ్లాడు. అంతా చూపించాడు, తిరిగివచ్చేటప్పటికి విపిన్ కు జేబునిండా, రాళ్లు, పూలే !

ఈతనసంపత్తిని చూపిద్దామని పరుగెత్తుకునివస్తే చెట్టుక్రింద ఎవ్వరూలేరు. ఇంతలో సత్యకూడావచ్చాడు. అటూఇటూ చూచాడు. విపిన్ తనఖజానా అంతా పచ్చికమీద పటచి దాన్ని జాగ్రత్తగా చూస్తూ ఉన్నాడు, సత్యహఠాత్తుగా చూచాడు. దగ్గిటనే గరిమ ఒక పొదలో ఆకులలోఉంది.

“చూడు విపిన్ ! అదిగో మీ అక్కయ్య విపిన్ తన సంపత్తిని చూసుకొని మురుసుకోటంలోనే మగ్నుడై ఉన్నాడు. ఉలిక్కిపడిలేచి తనఖజానా అంతాసర్దుకొని ఒక కేకవైచి గరిమవైపు పరుగెత్తాడు. సత్య అనుసరించాడు.

ఆమె తిరిగిచూచింది. విపిన్ అదేపనిగా పరుగెత్తుకుంటూ వస్తున్నాడు. వెనుక సత్యఉన్నాడు.

విపిన్ చేరాడు.

“ ఏమిటిరా ! ఈచెత్త అంతాను ! ” అని జేబులు పరీక్షించటం ప్రారంభించింది. “ బలేపని దొరికింది ”

“ చూడు ఇటువంటి పువ్వెప్పుడై నా చూచావా? ...ఈ రాతిలో ఎన్నిరంగులున్నాయి. ఒకటి...రెండు మూడు, నీలం, ఎలుపు, తెలుపుకూడా ”

“ చూశావా ! వీడిదగ్గిరఉన్న మ్యూజియమ్ అంటూ సత్యవచ్చాడు.

“ ఎంతపిచ్చివాడు ” అంది. పైన ఏమనాలో

తెలవలేదు. ఖజానాపరీక్ష ఐపోయింది ఎవడూ తన ఖజానాచూసి సంతోషించకపోతే పోనీ, తనే ఎందుకు సంతోషించకూడదు! విపిన్ అక్కడనే కూర్చుని తన మ్యూజియమ్ అలంకరించటం ప్రారంభించాడు.

సస్యశ్యామల మైన ఆప్రదేశం మీద మరేమీ లేదు. అప్పుడప్పుడు గాలి కెరటాలలో ఆపచ్చని చీరె ఊగుతోంది. సందుసందుల్లో సన్నసన్నని వేళ్లుకనబడుతూ ఉన్నాయి.

సత్య ఇదిచూశాడు. పైకిముఖం ఎత్తాడు గరిమ ముఖం వంచుకుంది. తలమీద చేరచెంగు అస్తవ్యస్తంగా పడివుంది. జడలో ముంగురులు చిందర వందరగా వున్నాయి. అప్పుడప్పుడు ఒకానొక ఆకువచ్చి ఆముంగురలలో చిక్కుకొని పోయింది.

పట్నంలో పెరిగిన సభ్యత తెలిసిన చదువుకున్న ఆ అమ్మాయి ఆవన్యరూపము మనోమోహకంగావుంది.

“గరిమా!”

ఉలిక్కిపడింది.

“ఎందుకు నుంచోటం! కూచోవు!”

సత్య కూచున్నాడు. ఆ అమ్మాయి కూచుంది.

“బాబూ ఎక్కడకు వెళ్లావు?—మరి బిహారీ?”

సత్య కంఠస్వరంలో ఆంతరికమైన చిరునగవు చిన్నెలు కనిపించు తున్నాయి,

గరిమ హాస్య మనుకొన్నది. ఒంటిరిగా వుండటాన్ని గూర్చి నవ్వుతున్నాడనుకుంది. లేచివెళ్లిపోబోయింది.

“ఏం”

“బాబు ఇక్కడ నే ఎక్కడో ఉంటారు చూస్తాను”

“వద్దు కూర్చో బాబుకు కోపం రాదులే”

గరిమ సిగ్గిలి పోయింది. సత్య ఇదేమిటి ఇట్లా మాట్లాడాను అనుకున్నాడు.

“రా గరిమ నేనింకా కొన్ని మాటలు మాటలాడాలి. లేకపోతే మనం పరస్పరం అపార్థం చేసుకుంటాం.”

గరిమ మెదలకుండా కూచుంది.

“గరిమా! నేను ప్రిడరీ చేయటంలేదు. నీతో ఈ సంగతి చెప్పటం అత్యవసరం. చెయ్యాలనే సంకల్పంకూడా లేదు ఏంచేస్తానో! చెప్పలేను. కాని ఎప్పుడో ఒకప్పుడు చాలా ధనం, ప్రతిష్టా సంపాదిస్తాననే ఆశ కూడా లేదు. ఇది మనమంతా తెలుసుకోవాలి”

“ఈ విషయంతో నా కేంసంబంధం?”

“నీకు ఈ విషయంతో ప్రత్యేకసంబంధంఉంది.”

బాబు ఉద్దేశ్యమేమిటో నీకు తెలుసునా? కాని నన్ను నేను చాలా అయోగ్యుడనుగా భావిస్తున్నాను.”

“తమరు ఇష్టంవచ్చినట్లు చెప్పగలరు. నాకు ఇటు వంటిమాటలు వినాలనే కుతూహలంలేదు”

“నువ్వుకాకపోతే మరెవ్వరు వింటారు. స్పష్టం ఉన్నదిఉన్నట్లు చెప్పివెయ్యటం నా కర్తవ్యం. నేను ధనవంతుణ్ణికాదు. కాబోను మొదటిమాట ఏమిటంటే... నీ నా జీవితపంథాలలో చాల వ్యత్యాసం కనబడుతోంది. మఱోమాట!...”

గరిమ ఓపికగా వింటోంది,

“ ఆమాటేమిటంటే బాబుకి నేనేమీ చెప్పలేక పోయాను. ప్రస్తుతం ఏమీ అనుకోకుండా వుండటమే శ్రేయస్సు. ”

ఆమె తీవ్రంగా అంది.

“ నన్ను అవమానించటానికి మీకు సాహసం ఎట్లా వచ్చింది ? ”

సత్య ఏమిటో తెలుసుకోలేకపోయాడు. నిర్విణ్ణుడయ్యాడు.

“ నేను తమరినిగురించి ఏమనుకున్నాను. నాతో ఈమాటలన్నీ ఎందుకు తమరు చెప్పటం ? నన్ను అవమానించాలనే సంకల్పం మీకు ఉన్నా అధికారమాత్రం లేదు. సత్య ఈ దృష్టితో అసలు ఆలోచించనేలేదు. గరిమ యొక్క విచారపరంపర గ్రహించి, నిజంగా తెలివితక్కువపని చేశాననుకున్నాడు. ఆ భావాన్ని పోగొట్టటానికి తయారు అయ్యాడు. ”

“ నేను... నే...ను. ”

కాని మధ్యలోనే విన్నాడు.

“ తమకు నామీద పూర్తి అధికారం ఉందని మాత్రం ఎప్పుడూ అనుకోకండి, అట్లా అనుకుని మోసపోవచ్చు. ”

సత్యగొణగటం, నీళ్లు నమలటం ప్రారంభించాడు కాని ఏమంటాడు...

“ కట్టో సంగతి చెప్తారా ఇప్పుడు ? ”

కట్టో! దానిసంగతి ఈ అమ్మాయికెట్లా తెలుసు
ఇదంతా బీహారీ దాష్ట్యం!

“తమరు కట్టోను ఎట్లాఎరుగుదురు?”

“తమరు అనకండి నీవు అంటేచాలు అంత నాగ
రికత అక్కర్లేదు. తమరు నాగరికతకు అతీతులంఅనుకుం
టూవుంటారు...కట్టోసంగతి చెప్పండి. నాకెట్లా తెలి
సింది. అదివేరే విషయం”

అతడు గ్రహించాడు! ఒక బస్తీ పిల్లతనను
ఎట్లా నిరుత్తురుణ్ణి చేయగలిగింది! వాళ్ళిరువురు ఒంటి
రిగాడన్నప్పుడు ప్రపంచనియమం ఏమీభాధించనప్పుడు
తనకంటే అనేకవిషయాల్లో ఆ అమ్మాయిదే పైచేయి
అమెను ఓడించాలనే తీవ్రత కలిగింది అతనికి!

“పల్లెటూరి అమాయకపు పిల్ల ఆ పిచ్చి పిల్లను
గురించి ఎమి వింటావు?”

“బలేపిచ్చిది! కాస్త ఆ పిచ్చితనమేవింటాను.

“ఉహూ! ఊరుకొందురా?”

“ఆదిండుకూడా ఆపిచ్చిలోదేగా?”

అతను ఉలిక్కిపడ్డాడు. మాట ముదురుతోంది.
పరిశోధనలో గూడా గట్టి పిల్లే! దిండు సంగతికూడా
పసిగట్టింది! నాకేం తనమీద అధికారంలేదు! తన
అధికారంతో నాచుట్టూ ప్రాకారం కూడ కట్టుతోంది.
ఎంతమట్టుకు లోబడటం -

“అవును అయితే”

“అయితే! ఎంతచల్లగా అంటారు ఆమాట “సరే

పోనీండి” — కొత్తగా రేకెత్తిన బిక భావంతో ఆమె మొఖం ప్రదీప్తమైంది.

“నేనూ అట్లాగే అయితే!”

“నువ్వు అట్లాకాలేవు”

“కాగలను అదికూడా గ్రహించ లేవు”

“తమరు” నుంచి ఎప్పుడు “నీవు, లోకివచ్చిందో” అతను గ్రహించ లేక పోయాడు.

“ఎట్లా!”

“ఇట్లా!”

అని వెంటనే పరుగెత్తుకొనిపోయి ఒక చెట్టు ఎక్కి కూచుంది. కోతి తనలో ప్రవేశించిందా అన్నట్లు! సత్య ఆ చెట్టుక్రిందికి చేరాడు. చేరగానే అతని తలమీద ఎండిపోయిన ఆకులూ, చిన్నచిన్న కొమ్మలూ, వర్షించాయి.

“ఇప్పుడేమంటావు”

సత్య అన్నాడు “ఇప్పుడు నేను పశ్చాత్తాప పడుతున్నాను.”

పశ్చాత్తాప పడితే లాభంలేదు. కట్టోను ప్రపంచంలో సర్వస్వంగా భావించకు. దిండుకావాలంటే నే నిస్తాను. తీసుకో. ఒకటితయ్యారుగానేవుంది”

సత్య అనుకున్నాడు ఆపనేచేస్తుందని, తనుకట్టోనుమరిచిపోవచ్చునని.

గరిమ దిగింది. విపిన్ ను వెంటతీసుకుంది. నవ్వు తూపేలుతూ ఒకచేత్తో విపిన్ ను, మరోచేతితో సత్య

శూత్రీసుకొని, ఎగురుకుంటూ చక్కాపోయింది తోట
గుమ్మంలోకి వెళ్ళి మొఖంమీద వేలువేసికొని అంది
“ఇక నిశ్శబ్దం!”

గరిమ పడవలోచేరింది. బాబు, బిహారీఅక్కడనే
వున్నారు.

కాశ్మీరంనుంచి తిరిగివచ్చి బిహారీపెండ్లి సమ
కూర్చుంటానికి, సత్య యెకాయెకీ తనవూరు జేరాడు.

౧౧

వచ్చి యెంతోసేపుకాలేదు. అప్పుడే కట్టో పరు
గెత్తుకుని వచ్చింది. జుట్టు చిందరవందరగావుంది, చెమట
పోసినముఖం మాసిఉన్నచీర... రొప్పుతూఉంది! చేతు
లుపిండి అంటుకునివున్నాయి.

“వచ్చావు!”

“ఆ! వచ్చాను.”

“చాలాదబ్బునవచ్చావు? సెలవుఇచ్చారా?”

“అవును. ఇప్పుడు సెలవే”

“మంచిది. నేనిప్పుడేవస్తాను రొట్టెచేసుకుని.
అమ్మకు వంట్లోబాగాలేదు. అందుచేత నేనే రొట్టెచే
యటం. విన్నాను. అట్లాగే పరుగెత్తుకునివచ్చాను. కోప
పడకు. ఈ తడవ,...ముచ్చటగా వస్తాను.” అంటూనే
ఎగిరిపోయింది చిలుకలా. మాష్టరుగారు ఆలోచనలో
పడిపోయారు. స్వగతంగా ‘కట్టో’ ఎంతకాలం నువ్విట్లా
ఉండిపోతావు? అమాయకపుష్టిల్ల! నీ సమక్షంలో ఏము
న్నదీ నీవేరుగవు?... అవును ఎరుగకుండా వుండటమే

మంచిది. లేకపోతే అవిచ్చిన్నరోదనంతప్ప మరేమి వుంటుంది.

మాష్టరుగారు సంకల్పిస్తే ఊరుకోలేరు, కాని బిహారీసంగతి ఎలాప్రస్తావించడం? పాపం! తనకేసిగ్గుగావుంటోంది.

కొద్దిసేపట్లో కట్టో తిరిగివచ్చింది. అదే వైఖరిగా వచ్చింది.

“ఈవేళ మాయ్ంట్లో భోజనంచేద్దువుగానిపద. అమ్మతో నేను చెప్పివచ్చాను.” ఎటువంటిపిల్ల! అమ్మనడిగికూడా వచ్చింది! తనసంగతిచూచుకోలేదు. సమయం అవునాకాదా అన్నవిచారమేలేదు! మనస్సుకు తట్టింది. చేసివేసింది—ఒకఆలోచనలేదు, మంచిలేదు, చెడ్డలేదు, వెనుకలేదు ముందులేదు.

మాష్టరు :— పద.

వడ్డిస్తూఉన్న సమయం, తనప్రసంగానికి మిక్కిలి అనుకూలమని మాష్టరుగారు అభిప్రాయపడ్డారు.

భోజనసమయం! చాలమంది ఆతిథ్యం అతను అనుభవించాడు కాని ఇక్కడ ఆతిథ్యమర్యాదే కనబడటంలేదు. అమ్మపడివున్నది. సహాయం చేయలేదు. కట్టోతిన్నగా పొయ్యిదగ్గరకు వెళ్లింది. పెనంవేసింది. నిప్పురాజేస్తూ రాజేస్తూంది.

“కూర్చోకు పల్లెంతీసుకో”

మాష్టరుగారికి తానై పల్లెంతీసుకోవలసివచ్చింది. వెళ్లి ఒకచోట చదికిలపడ్డాడు. “ఇది తొట్టె. ఇక్కడ

నీళ్లున్నాయి ” ఆగుంజీలుకూడా తీసాడు. కాని అంతా అందంగానే ఉంది. ఇటువంటి తమాషాపని కావాలనుకున్నా అన్నప్పడూ లభించదు.

“నారో టైమాడిపోతుంది. లేకపోతేనే నేనెళ్ళిస్తాను.”

“నేనే తీసికొంటాను, ”

“కాస్త పల్లెం ముందుకు తీసుకురా... అరే... పోయ్యికి కాస్త దూరంగా... వుండు”

“నిర్భంధంచాలావుంది !”

“అమ్మంది నేను అంతనిర్భందించను. పెద్దవాళ్లు చెప్పినట్లు చెయ్యాలిగదా !”

“కాదని నే నెప్పుడన్నాను?”

“ఎప్పుడూ అసకు తెలిసిందా !”

మాష్టరుగారికే నీతులు చెప్పుతోంది. ఉపాధ్యాయురాలై కూచుంది. మాష్టరు గారికి కూడా యీ శిక్ష అమృత ప్రాయంగా వుంది !

బంగాళా దుంపల కూర, పరోటాలు ఇచ్చింది. ఇంత పప్పు, ఊరగాయ కూడ ఇచ్చింది. కాని శిష్టాచారానికైనా ఓమాయాచన కోరలేదు. 36 పిండివంటలతో వంటజేసి పెట్టి సగర్వంగా నిలుచుండి నట్లు !

“కూర ఇంకా కొంచెం వేసేదా ! ఆకలితో వుంటే ... ఒట్టు !”

మాష్టరుగారు చాలా ఆప్యాయంగా తిన్నాడు. ఆయనకు రుచించలేదనడం, మహా పచారం !

మాష్టరు గారు తన ప్రసంగం తీసుకురావాలనే తొందరలో ఉన్నాడు.

“కట్టో మా మాటకూడావిందూ!”

“వింటున్నా ... ఈ పరోటా తీసుకో ... ఏమంటావు?”

“పొట్టను భాధించడం మంచిదికాదు! ... నాకు ఒక స్నేహితుడు వున్నాడు”

“నేను తింటూంటే, పరోటా మాడిపోతే!”

“నేను వెళ్లానా! నా వెంటనే వుండేవాడు”

“ఎవరు”

“మా స్నేహితుడు”

“ఎవరా స్నేహితుడు ... ఎక్కడ ... ఆగు, ఆగు ... నా పరో...”

“నువ్వు వినడమే లేదు.”

“వింటున్నాను. చేతిలో పని అయిపోతే శ్రద్ధగా వింటాను.”

మొదటిలోనే ఇట్లా తనప్రయత్నం విఫలమైపోవడం శుభంగా కనపడలేదు సఫలత సిద్ధించకపోతే..?

పని అంతా పూరిచేసుకొని కట్టోవచ్చింది. కొత్తచీరె కట్టుకుంది. జుట్టు చక్కగా దువ్వుకొంది సిగ్గుతోవచ్చి కూచుంది. ఎందుకో సిగ్గుకూడ మూట కట్టుకొని వచ్చింది.

మాష్టరుగారికి అనుకూల సమయంగా కనపడలేదు. కాని ప్రయత్నం చెయ్యాలికదూ!

‘యత్నే కృతే యది...’

‘నువ్వు ఏదో చెప్తున్నావే!’ కట్టో ప్రారంభించింది.

“ మరే కట్టో ! ఒకవిషయం నీతో చెప్పాలి.”
మాషరుగారు అదోరకంగా చూసాడు. కట్టో కొంచెం
భయపడింది.

“ కట్టో ! నీన్నే హితురాలు సర్ మో ఎక్కడకు
వెళ్ళింది ?”

“ దానికి పెళ్ళి అయిపోయింది. అత్తవారింటకి
వెళ్ళింది.”

“ చిగ్గోంజీ ?”

“ దానిపెళ్ళి మొన్న వై శాఖంలోనే అయింది.
తెలవదు నీకు ?”

“ కట్టో !”

ఏదో చెప్పదలచుకున్నది కంఠంవరకు ఆగిపోతు
వుండటం కట్టో గ్రహించింది. ఇప్పుడామాట వచ్చే
తీరాలి... “ ఏమిటి ?”

ధ్వని సన్నగిలిపోయింది... ఎవరై నా వింటారో
ఏమో ఊమింపమని కోరుతున్నట్లుగా సత్యముఖంనుండి
మాటలు వెలువడిగాయి.

“ కట్టో ! నీపెండ్లి ?”

కట్టోకి అంతరాంతరాల్లో గుచ్చుకున్నది యీ
మాట.

నిస్తబ్ద దేవతలా కూచునిపోయింది. మెల్లిగా
మెల్లిగా, మెల్లిమెల్లిగా కళ్లు ఎత్తిచూచింది !...

అవేకండ్లు! తెప్పలువానిమీద వ్రాలి ఉన్నాయి
ఆర్ద్ర ఆర్ద్రంగావున్నాయి. తిరిగి మెల్లిమెల్లిగా తెప్పలు
సాంతం వ్రాల్చింది. కండ్లక్రిందికి దింపింది...

ఏమైనా చెప్పు. కట్టాకి అదేమీ పట్టలేదు.

“కట్టా! నాకు ఒక స్నేహితుడున్నాడు. నాఅంతే చదువుకున్నాడు. మేమిద్దరం కలిసి చదువుకున్నాం. చాలామంచివాడు, కట్టా...నామాట విను... చాలామంచి వాడు. తండ్రి స్త్రీడరు...డబ్బుగలవాడు. చాలా పెద్దమనిషి. కట్టా!...వాడు నిన్ను రాణీనిచేసుకుంటాడు ఆ విషయంలో నాది వూచీదారీ కట్టా!... కట్టా!... నువ్వు...ఒప్పు...కుంటే!”

కట్టా ఏంచెప్తుంది? ఎట్లా చెప్తుంది. ఆమెదగ్గర ఆకండ్లొడ్డున్నాయి. వాటిని ఎత్తగలదు. దించగలదా, అంటే వాటిల్లోనే చదువుకో ఏంవాసిఉందో. అదే ఆపిల్ల ప్రత్యుత్తరం! “కట్టా! నామాటవినవూ! నా ఒక్కమాట! ... దానినే నిరాకరిస్తావా! ... తిరిగిసీతో చెప్పవలసినమాటే ఉండదు.”

జవాబు ... కేవలంమానం ... కండ్లలో వైవశ్యం. ఆర్ద్రత ... జవాబు తెలుసుకోటంలో ఎవడు పొరపడతాడు ...

“నీవు విషయం తెలుసుకో, అబ్బే, నీవు తెలుసుకోలేవు ... నీ సమక్షంలో ఎముందో అర్థమేకాదు. ... ఈ క్షణందాటితే పశ్చాత్తాపపడతావు. నన్నని ఏమిప్రయోజనం వుండదు” కండ్లుచెప్పాయి “నేను ఎవరినీ ఏమీఅనను. కాని నువ్వు ... నాతోఇటువంటి మాటలు చెప్పకు.”

“సరే, నీ యిష్టం. దేవుడు నిన్నురక్షించుగాక!”

ఇరువురూ మానవతులు. భయానకమైన ఆనీర
వతను పోగొట్టి కట్టా అడిగింది.

“ వెళనా ? ”

“ వెళ్ళు ”

“ వెళనా ! ”

“ వెళ్ళు. ”

“ వెళనా ? ”

“ వెళ్ళు ”

ఆమె వెళ్లిపోయింది.

౧౨

మనస్సులో సంకల్పం, తిరిగి వికల్పం పునస్సం
కల్పం, పునర్వికల్పం ... కాని తిరిగితిరిగి సంకల్పం
వస్తూనేవుంది.

కట్టోయొక్క శూన్యమైన భవిష్యత్తు కండ్లయె
యెదుటనుండి తొలగిపోవటంలేదు. ఎంత హాహాకా
రంతో నిండివుంది... మరితను ! విలాసాన్ని ఆమంత్రి
స్తున్నాడు.

అయినా ఇంకొకసారి ప్రయత్నంచేసి చూడాలి.
అతడు పిల్చాడు. ఆమెవచ్చింది.

సందెచీకట్లు దట్టమాతున్నాయి. కాంతులు
క్షీణించి పోతున్నాయి. గదిలో గడియారం కూడ
నిశ్చేష్టంగా వుండిపోయినట్లున్నాయి. సత్య ఒకకుర్చీలో
కూర్చుని వున్నాడు. అతడూ జడజగత్తులో ఒకభాగంగా

వుండి పోయాడు... అతడు నిశ్చేష్టుడు - నిస్సండుడు. గాలికెరటం ప్రవేశించి నట్లుగా నిరపేక్ష భావంతో కట్టో ప్రవేశించింది. వచ్చినిలబడి పోయింది.

సత్య ఒక కిటికీ తెరిచాడు అస్తాన్ముఖుడైన సూర్యుని అరుణ కిరణం కట్టో ముఖమండలాన్ని భాసింపజేసింది. పరిసర ప్రదేశంలో వున్న వస్తువులను చూస్తూ వుంది. ఆమె ముఖం తళ తళలు చిమ్మింది.

సత్య చూచాడు-కండ్లు అశ్రున్నాతాలు. ఉబికి వున్నాయి. వికసించిన కమలం పరిస్నావమైనప్పుడుండే రెండురెక్కలులాగా వున్నాయి. ఆమెరెప్పలు లోపలి భావాల్ని మఱుగు పరుస్తున్నాయి బలవంతంగా. సత్య దృష్టి ఆనేత్రకవాటాల వరకు వెళ్లి వెనుకకు వస్తోంది. లోపల ప్రవేశించే తాహతు దానికిలేదు. నేడు సత్య లోపల చొరబడి మర్మాన్ని కొల్లగొట్టు దామనుకుంటాడు !

నేడు ఈలతిమానుషమూర్తి ఈలంధకారవాతావరణంలో సత్యయొక్క ఆత్మకు ఒక తెల్లని కిరణం ఆముఖాన్ని పర్యాప్తం చేసింది.

సత్య ఒకసారి దృష్టిసారించాడు. మరిభయపడి పోయాడు. కట్టో ముఖం కాదది - తద్భిన్నం - చంచలత లేదు, ప్రగాఢగాంభీర్యంతో నిండివుంది, బాలోచిత ఔత్సక్యమునకు బదులుగా స్నేహభిషిక్తమైన ప్రణకాంక్షతో, విహ్వలతను వర్ధిస్తున్న ఆముఖం కట్టాది కానేకాదు !

“ఏమిటి ?”

“నామాట విన్నవా? కట్టా”

“వింటాను. అన్నిమాటలు వింటాను. ఇంతే కాదు”

“మరి”

“మఱి అడుగకు... నేను అభాగ్యురాలను.”

“కట్టా పూర్తిగా చూచింది. నిండుగా నిబ్బరంగా చూచింది.

సత్యయొక్క సర్వావయములలో ఒక ఆతాకిక దీప్తి వ్యాపించిపోయింది.

“కట్టా! నన్ను చూడు... చక్కగా చూడు.”

“చూస్తూనే వున్నాను.”

“పోనీలే ఆ మాటలు! ... నేను నీకు చాలా కష్టము కలిగించాను. ఇప్పుడు దానికి ప్రాయశ్చిత్తం చేసుకుంటాను.”

“వద్దు వద్దు.”

“ఏమంటావు నన్ను ... నన్ను ... ఏమంటావు?” ఏమంటుంది? సూర్యుడు అస్తంగతుడై పోయినాడు. ఆ చీకట్లో, ఆమె తనమాష్టరు పాదాలమీద వ్రాలింది. పాదముల ఆశ్రయందొరకగానే వాటికి అశ్రుజలంతో అభిషేకంచేసింది.

౧౩

సత్య అక్కడవుండలేకపోయినాడు. అతని అంతరంగంలో లేచిన అల మధువేదనంతో కూడిన తుఫా

నుగా మీరింది. అతడాగదిలో వుండలేకపోయాడు, పాదాలు కన్నీళ్లలో స్నానంచేస్తూవున్నాయి మనస్సు, దేహబంధనంనుంచి ముక్తమై, ప్రవహించిపోవాలనుకుంటున్నది. గదిలోంచి బైటపడ్డాడు. తెలియదు, ఎక్కడికివెళ్లాలో, ఏంచెయ్యాలో! దగ్గిరలోనే గంగకాలువ ప్రవహిస్తోంది. అక్కడికేచేరాడు. పైన తల్లిచీరపైటలా అపారమైన ఆకాశం వ్యాపించివుంది. గాలి మెల్లిగా వస్తోంది, తల్లి ఉచ్చాస్వనిస్వాసములులా. దగ్గిరలోనే ఆజలధార రోదనం! పిల్లల దుఃఖాలుచూచి తల్లిహృదయం కరగిప్రవహిస్తోంది. తల్లి ఒడిలోకివచ్చినట్టైంది. మిగతాప్రపంచంఅంతా నిద్రామగ్నంగావుంది. సహస్రతారలతో తల్లివాళ్లకు పరిరక్ష చేస్తోంది....అతనికి కొంచెం మనశ్శాంతిచిక్కినట్టైంది. జ్ఞానం పునః ప్రాప్తమైనట్టైంది. జీవితంలో కొండశిఖరంనుంచి జారిపడ్డ అతను అలిసిపోయాడు. నిద్ర అవసర మనిపించింది. అతడింటికి వెళ్ళి నిద్రపోయాడు.

*

*

*

ఇక్కడ కట్టో సౌభాగ్య పర్వతం క్రిందపడి స్పృహ దప్పిపోయింది. స్పృహ తెలిసే టప్పటికి మాష్టరు గారు లేరు. ఒంటిరిగా నేలను తడువుతూ పడివుంది... లేచింది, దట్టమైన అంధకారం, ముసుగు వైచికోని తడుముకుంటూ, తడుముకుంటూ దర్యాజా వైపు వెళ్ళింది.

ఎవరూ చూడరుగదా! ఈ సౌభాగ్యాన్ని ఎవరూ చూడకూడదు, సిగ్గుల మూటయైపోయింది. శరీరం కిం

చిత్తు గూడ బైటకు కనబడ కూడదు. ఈ సౌభాగ్యం తోతను ఎక్కడైనా సమాధి అయిపోయినా తన కిష్టమే సర్వావయములు కుంచించుకొని కుంచించుకొని. ఇంట్లో కిగంతు వేసి వెళ్ళిపోయింది. దీపం వెలిగించి మంచం మీద పండుకున్నది. రాత్రంతా శివరాత్రి అయింది. నిద్రపోతూనికి ఆమె ప్రయత్నమూ చెయ్యలేదు. భావాంబరవీధుల్లో వివహరించింది. ఆమె మనస్సు ఒకప్పుడూ భూమిని తాకనేలేదు.

తన మనస్సు వికసించి వింత ఆహ్లాద కరంగా వుంది. యావత్తు ప్రపంచాన్ని తన ఉత్సాహంతో, తన ప్రేమతో ఆప్లావితం చేసేస్తుందేమో.

రాత్రంతా మేల్కొని ఆమె ఒక నిశ్చయానికి వచ్చింది, పర్వడిరోజున తానుకూడా పర్వడికి వెళ్లే ఏర్పాటు చేసుకోవాలి.

ఏమిటీసుకొస్తుంది? . . . ఎర్రనిగాజులు, బొట్టు పెట్టుకునే డబ్బీ - . . . జ్ఞాపకంలేదు, ఎట్లాచెప్తుంది . . . సిగ్గుకూడ వస్తుంది. రేపు చూసుకోవచ్చును.

ఇంకొక్కవిషయం, గంగకు పర్వడివచ్చినప్పుడే తనజీవనంతోనూ పర్వడి ఆకస్మికంగా వచ్చింది, అనిస్పందేహంగా ఇది గంగాపర్వడిమాహాత్మ్యమే.

రాత్రిగడచింది. ఇరుగుపొరుగున ఉన్న షావుకారుస్త్రీలతోపాటు తన ప్రయాణమూ స్థిరంచేసుకుంది.

౧౪

సత్య నూత్నప్రపంచంలో మరునాడు మేల్కొన్నాడు. నిన్న గడచిపోయింది. నేడు సరికొత్తరోజు. ఈ కొత్తరోజు అతనికి అనేకపనులు తెచ్చిపెట్టింది. నిన్నటివిషయం దిస్మృతంగా పడివుంది. నిన్న జరిగిందే మిటో జరిగింది, అది కేవలం అవ్యక్తంగా మసక మసకగా వుండిపోయింది. దాన్ని తిరిగి స్పష్టంగా చూసే సావకాశంలేదు. అతనికి అతడెన్నో పనులు చక్కబెట్టుకోవాలి మరి!

అయినపనులు అయిపోతూవుంటే, కొత్తపనులు వస్తూవుంటాయి.

అసలు అతనికి నిన్నటివిషయం స్మృతిలోకి తెచ్చుకోవాలనిలేదు. కాని అది అన్నిటినీ త్రోసిరాజనిముండుకువచ్చి నిలబడుతోంది. ఆఘటన ప్రత్యక్షమైతే సత్య కంపించిపోతున్నాడు. అందుకే అతను అనేకపనులు కలిపించుకొన్నాడు. కాని ... బలవంతంగా తెచ్చుకున్న వ్యావృత్తి ఎంతసేపుంటుంది? భోంచేసి తనగతిలోకివచ్చాడు. నిన్నటి ప్రతిసంగతి అచ్చగుద్దినట్లు ప్రత్యక్షం కావటం మొదలుపెట్టింది. ఆలోచించుకొన్న కొలదీ నిన్నటి విషయాన్ని అతడే నమ్మలేకపోయాడు. తనను గురించి తనకే సిగ్గువేయుట మొదలుపెట్టింది. తననిజాయితీమీద తనకే సందేహం కలిగింది.

బిహారీని గురించి మాట్లాడటానికిగదా వెళ్లింది. అదేమో జరగనేలేదు. బిహారీ ఏమనుకుంటాడు ...

నేనేమిచెప్పాను? నన్ను చేసుకుంటావా అనేగా? కట్టా
 యేడ్చింది ఒప్పుకుంటుంది. కాని నాతో అనలేదే!
 అయితే నేను దానిని పెళ్ళిచేసుకొనేదా? ... చేసుకో
 వాల్సివస్తుందా?

ఆలోచించాడు. విచారిస్తే, అల్లాగే జరిగే
 టట్టుంది.

అప్పుడు చాలావిషయాలు ఈ సంగతిని ప్రతిఘ
 టింప మొదలు పెట్టాయి ... బాబు ... గరిమా! బాబు
 దేముంది? మరి గరిమ! సరే! చూద్దాం కాని
 కాని.?

ఈ “కాని”లో చాలామాటలు ఇమిడి ఉన్నాయి
 చాలా విచిత్రంగానే వుంటుంది. లోకులేమంటారు.
 గ్రామంలో మనకు గౌరవం, ఆదరణ ఏముంటాయి.
 ఇదంతా ఎట్లా? మఱి ... కట్టోతల్లి ... మఱి మా అమ్మ

పూర్తిగా ఆగిపోయాడు. అతనికి దాటలేని ప్రతి
 బంధము వచ్చిపడింది.

అమ్మ కెట్లాగూ ఇష్టముండదు. కానివ్వదు.
 వింటే చచ్చి పోతుంది. పిల్లవాడికి స్వాతంత్ర్యము
 ఇచ్చిందేగాని అధర్మాన్ని కండ్లారా జూడలేదు. చచ్చి
 పోతుంది ఇందులో సందేహం ఏమీ లేదు. చావుకు
 సిద్ధంగావున్న దాన్ని చేతులారా మృత్యువుకు అప్ప
 గించేదా?

కాని ... కాని నిన్న ఏమైపోయింది! మరి
 కట్టా?

పొద్దుటనుంచీ, కట్టోను చూడలేదే అనిపించింది. ఇప్పుడే వెళ్ళి కట్టోకు స్పష్టంగా చెప్పాలి వెళ్ళాడు పిలిచాడు కట్టో, కట్టో, తల్లి - “ఎవరు?”

“నేను”

“రా నాయనా లోపలికి”

కట్టో గంగా స్నానానికి వెళ్ళినట్లు తెలిసింది. కట్టో తల్లి జీవితం రెండో ఒడ్డు చేరబోతున్నట్లు గ్రహించాడు. పాపం! తెలియదు. తల్లినికూడా కట్టోనుంచి ఎప్పుడు లాగేస్తాడో.

“అబ్బాయి! పిల్లగంగకు వెళ్ళింది. ఇప్పుడు నాలో శక్తివుడికి పోయింది. చేతులు వణుకుతున్నాయి బ్రతుకంతా పనిపాటలతోనే తెల్లవారింది. ఇప్పుడు చేతులు కాళ్ళు స్వాధీనం తప్పాయి. పిల్ల గంగకు పెళ్ళి కపోతే ఏం! కాని దానియిష్టము. చాలాసార్లు చెప్పాను ప్రపంచములో తలవంచుకుని తిరగాలి, నాతరువాత నీకు దిక్కెవరూ లేరు. అప్పుడు తెలుస్తుంది. నేను చెప్పింది అని. దాంతో ఏడవటం మొదలు పెడుతుంది.

అమ్మా! నువ్వు అలా అనకు. నీ ఎదుట నన్నా నన్ను నా యిష్టంవచ్చినట్లుండనీ తరువాత నాకు స్వేచ్ఛ ఎట్లావుంటుంది, అటుంది. అబ్బాయి! అది విచిత్రమైనపిల్ల. వెక్కివెక్కి ఏడుస్తుంది. నా కాళ్ళల్లో తల పెట్టి ఏడుస్తుంది ‘ఒక్కతన్నుతన్నుతల్లీ! నేను బాగుపడుతాను’ అంటుంది. పదిరోజులనుంచి నేను పనిముట్టుకోటమేలేదు. అదే అంతాచేస్తోంది. ఒక్క కష్టంగాదు.

పైగా నా సేవ. అది పనిచెయ్యాలిసినరోజులా ఇవినాయనా - శుభ్రంగా చదువుకుంటుంది, ఆడుకుంటుంది, ప్రతిపనీ, తీరుగాచెస్తుంది, ఇంకోకొంపలోవుంటే రాణి అయియుండేది. ఏడిస్తే ఏంలాభం? అనుభవంతప్పదు. నేను దానినేమీ అనలేను 'గంగకువెళ్లితే కాస్తమనస్సు శాంతపడుతుంది. ఇంతపనిలో కొంచెం విశ్రాంతి కూడా ఉండవలసిందే. ఒక్కసంగతిచెప్పనా? నాయనా? చెప్పకుండావుండలేను. అదినిన్ను మహాపాగుడ్డా వుంటుంది. విసుగులేకుండా చెప్తుంది. స్వప్నంలో కూడా నిన్నుగురించే!... అబ్బాయి! నాతరువాత కొంచెం దాన్నికనిపెట్టివుండు. నువ్వులేకపోతే నేను దానికి విషము ఇవావలిసిందే. ప్రపంచంచాలా చెడ్డది. ఏంచెప్పను? నీబోటివాళ్ళు చాలాతక్కువగా వుంటారు. నీబోటివాళ్ళమీద నే ప్రపంచం నేటికీ నిలబడివుంది. నీలోనే నాకుద్దైర్యం. ”

ఈ విషాదగాధ సత్య కర్తవ్య విముఖమైన తన మనస్సుకి ఉపదేశనారంగా స్వీకరిస్తూ వింటున్నాడు. తన ఒకేఒక్క కూతుర్ని వదలిపెట్టి వెళ్లటానికి సిద్ధంగా వున్న తల్లిగుండెల్లోంచి వస్తూవున్న వెచ్చనమాటలు సత్యకు వరస్వరూపాలుగా వున్నాయి. భగవంతుణ్ణి, తగినశక్తి నియ్యవలసిందిగా ప్రార్థించాడు. సంకల్పం దృఢతరం చేయమని ప్రార్థించాడు. ఏవిషయం ప్రసంగించాలనివచ్చాడో అది కొట్టుకుని పోయింది.

కట్టొత్తలి — అబ్బాయి! నీ పెండ్లి ఎప్పుడౌతుంది. పిల్ల బాగాచదువున్నదని వింటున్నాం. వాళ్ళు

ఇష్టంగానే వున్నారు. నీవే ఇంకా ఒప్పుకోటంలేదని విన్నాము. నిజమేనా ?”

పరమాన్నంలో లవణంలాఉండి- ప్రస్తావన సత్యమనస్సు చేదై పోయింది. ఎదో విరసంగా....ఇదా ఇక్కడకు నన్ను రాసీకపోతే !”

“ ఎటువంటిమాట అంటున్నావు ”

“ నేను పల్లెటూరివాడిని. ఆపిల్ల బస్తీది. ”

“ హుఫ్. ”

“ నేనిప్పుడు పెళ్లి చేసుకోను. చేసుకుంటానో లేదో చెప్పలేను. ”

“ నేను నాకోసం చెప్తున్నాను. నాయనా కట్టోకు వదినెగారు వస్తుంది. ఆ అమ్మాయి చదువు నేర్పుతుంది. మంచిపద్ధతి నేర్పుతుంది. నేనంతా చెప్పి పోతాను. అమర్యాదగావుంటే, నరకివెయ్యండి. కాని బాగామాత్రం చూడండి. ”

“ కానున్నది కాకమానదు. అంతా మంచిగానే జరుగుతుంది. కాని చెప్తున్నాను. నీకట్టోకు రవ్వంత కష్టం కలుగనియ్యను. ”

“ కాదుకాదు. నీవు పెండ్లిచేసుకోనంతపర్యంతం కట్టోకు సంతోషంగా వుండదు. ఇప్పటినుంచీ అంటోంది. — నువ్వు పెళ్లి చేసుకుంటే ఆపిల్ల తనకుపాఠం చెప్తుందని, తాను సేవచేస్తు ఉండవచ్చునని. ”

“ ఆ ” అతడు ఆమాటను నిరోధించదలచుకున్నాడు. అంతకంటే అదృష్టమైన విషయం జరగబోతోందని ఆవిడ ఎఱుగదా ? కట్టోకి ఏవిషయం అధి

కాధిక సంతోషాన్ని ఇస్తుందో ఆమె ఎటుగదా? తను మాత్రం ఏమి మాటలాడగలిగాడు! ఈ విషయాన్ని గురించి ఆవిడ అభిప్రాయమేమిటో..!

“కట్టాకి వది నెనచ్చి, కట్టోను ప్రేమించకపోతే తల నటికివేస్తాను.”

“కట్టో అల్లరిచేస్తే, దాన్నికూడా అంతేచేయాలి తెలిసిందా నాకు అప్పుడేసంతోషం.”

ఆమెమాటలనుంచి అతనికి ధృఢిమ, స్వస్థచి త్తత లభించినాయి. అప్పుడు మఱికొంచెంసేపు ఆగి ఆవిడను బాగ సంతోషపెట్టి ఇంటికివచ్చాడు.

౧౫

మనుష్యుడు, సంకల్పిస్తాడు, దేవుడు భగ్నం చేస్తాడు — అని ఇంగ్లీషులో ఒకసామెత. పరిశోధన చేసి మనం ఇంకో నిర్ణయానికి రావచ్చు — పురుషుడు సంకల్పిస్తే స్త్రీ భగ్నంచేస్తుంది. అప్పుడుకూడా సామెతలో అయధార్థముగాని, నీరసత్వంగాని వుండదు. వాస్తవానికి, పురుషుడు రచించేదీ ఉండదు, పాడుచేసేదీఉండదు. రచించినా, భగ్నంచేసినా, స్త్రీయే యెక్కువగా చేస్తూవుంటుంది. స్త్రీయే వ్యక్తిత్వాన్ని ఇస్తుంది. ఇంటిని, కుటుంబాన్ని నిర్మిస్తుంది. జాతిని, దేశాన్ని కూడా, స్త్రీయేనిర్మిస్తుంది. మరి వీటినన్నిటిని భగ్నంచేసినా ఆవిడేచేస్తుంది. ఆమెఆనందం, ఆమెకలహం. పచ్చనిపచ్చికగాచేసిన ఆమె, ఎడారిగా తయారుచేసినా

ఆమెయే; పాలుగురిపించినా నెత్తురుపిండినా, అడదే చేస్తుంది. మరమ్మతు చేయాలన్నా, ఆమెయేచేస్తుంది. ధర్మం ప్రీమిడ ఆధారపడివుంది, నాగరికతకు ఆమెయే ఫేషన్లకు మూలంకూడా ఆమెయే. ఇన్నిమాటలెందుకు? ఒక్కమాటలో చెప్పాలంటే? ప్రపంచం ఆడుదానిమీద ఆధారపడివుంది. పరిశీలనాశక్తి ఉన్నవాళ్లు ఈవిషయాన్ని మానంగా అంగీకరించి ఊరుకుంటారు. ఆశక్తిలేనివాళ్ళు అంగీకరిస్తేనేమి, లేకపోతేనేమి!

సత్య, కట్టో గరిమలమధ్య పరుగెత్తుతున్నాడు. ఏదో ఒకనిశ్చయానికి వచ్చేటప్పటికి కట్టో తల్లి భగ్నం చేసింది. అక్కడ ఏదోస్థిరంచేసుకుని ఇంటికి వచ్చేటప్పటికి తన తల్లి అందుకున్నది. అన్నం వడ్డిస్తూవడ్డిస్తూ తల్లి: “అబ్బాయీ! ఇకపెళ్లిచేసుకోక తప్పదు.”

సత్యనసకటం మొదలుపెట్టాడు.

“కాదు. చాలారోజులు ఓపికపట్టాను. ఇప్పుడు నువ్వు నామాటవినాలి.”

“అమ్మా! నేను...”

“నేనూలేదు గీనూలేదు. నేనుచెప్పిందివిను”

“నేను చేసుకోలేను. నువ్వెరుగవు.”

“ఏమిటెరుగను?”

“ఏంలేదు... కాని.”

“పిల్లలో ఏమైనా లోపంఉందా?”

“కాదమ్మా!... కాని.”

“మళ్ళీ అదే. నేనెరుగుదును. పిల్లచాలా యో

గ్యూరాలు, నీకుకూడా ఆ అమ్మాయి అంటే ఇష్టమేకదా,
నేనింకోమాట వినదలచికోలేదు. ”

“ అమ్మా ! నేనుచేసికోలేను. ”

“ ఎందుకని ... కాస్త చెప్పుదూ ? ”

“ అమ్మా ! ... నేను. ”

“ చేసుకోలేకపోతే నీయిష్టంవచ్చినట్లు చెయ్యి,
నేనుమాత్రం ఇక్కడ ఎంతకాలం కూర్చోపో
య్యానా ? ”

తల్లిముఖం అప్రసన్నంగావుంది. దుఃఖంపొంగి
వచ్చేటట్లుగావుంది. సత్య... “ అమ్మా ! ”

“ నేనేమిపాపంచేసానో ! కొడుకు, కోడలూ అని
చూసుకొని మురిసేభాగ్యంలేదు. నే నిట్లాగే దాటిపో
తాను. ”

వెక్కివెక్కిపడవటం మొదలుపెట్టింది. సత్య
బైలుదేరపోయాడు ... ఎట్లాఉండగలడు ? భోజనం
మానేసి లేచాడు, చేతులు కడుగుకొన్నాడు.

అప్పుడు తల్లి ఒకఉత్తరం అతనివైపు గిరవాటు
వేసింది.

సత్యచూసాడు. అది బిహారీఉత్తరం. తల్లి పేర
ఉంది. బిహారీ ఒకటిరెండు రోజుల్లో ఇక్కడకు వచ్చి
వేస్తాడు. బాబు పెండ్లినిగురించి అన్నిసంగతులు తేల్చు
కోదలచుకున్నాడు. అందుకోసమే బిహారీ రానున్నాడు.

సత్యమీద మంచు గురిసినట్లేంది. బిహారీని
ఏముఖంతో చూడగలడు ? పెండ్లిసంగతేమి చెప్తాడు.

తలనొప్పితో బాధపడుతూ అతను మంచంమీద పడు
కుని నిద్రపోయ్యాడు.

౧౬

కట్టో గంగనుంచి మంచిమంచి వస్తువులు
తెచ్చింది. అమ్మదగ్గిటకువచ్చింది.

“అమ్మా ! నేను గంగకెళ్ళాను. నీకు కోపం
రాలేదుకద. కాని అమ్మా ! ఈవాళ పర్వడిదినం.
తప్పక స్నానంచేయ్యాలి. ఇకఎక్కడికీ వెళ్లను.

“అమ్మాయి ! ఏమీలేదు. నువ్వు వెళ్లినతరు
వాత మీ మాష్టరుగారు వచ్చారు. నేను అన్నవిష
యాలూ చెప్పివేచాను.”

“ఏమిటమ్మా ! ”

“మీవదినె దబ్బునవస్తై నువ్వు వదినెదగ్గిటనే
చదువుతావని. ”

కట్టోదగ్గిట ఒకరహస్యమైన విషయంఉంది. అది
ఆమెకేతెలుసు ! నిశిష్టమైన తన అధికారానికి తాను
ఉవ్విళ్ళూరిపోయింది.

“అయితే ! వారేమన్నారు ?”

“ఏమన్నాడు ! నీమాష్టరు చాలావంతమనిషి.
కట్టో ! సరేచూస్తాను. ఇప్పుడే ఏంతోందర ?” అన్నాడు.
బహుశా అతడల్లె వుండిపోతాడేమోకూడా.

కట్టో ! మాష్టరు వింతవాడే. కాని ఆమెకేం తె
లుసు, ఆవిచిత్రత !

“కట్టో! నా మాటమీద ఏమన్నాడో తెలుసునా?”

చదువుచెప్పటంలో కట్టాను ఏమన్నా అంటే తలపగుల గొట్టుతాను. అన్నాడు”

కట్టా ఇకవినదలచుకోలేదు.

ఇవ్వాలే ఏం వండను? ... బియ్యమా!”

“నీ ఇష్టం.”

ఆమె పరుగెత్తుకు పోయింది. పొయ్యి దగ్గిరకు కాదు. తన గదిలోకి వెళ్లింది. అక్కడ నూనెతో తడిపి వున్న బల్లమీద ఇప్పుడే కొని తెచ్చిన ఒక బొట్టుపెట్టె, ఒక చిన్న అద్దం, రాధకృష్ణుల చిత్రం. అట్లాగే మరి కొన్ని, వస్తువులు అలంకరించి పెట్టింది. అక్కడకువచ్చి బొట్టుతీసి సన్నగా రెండుకండ్లకుమధ్యగా పెట్టుకుంది. చూస్తూ వుంది - ఎట్టని ఆబొట్టు ఎట్లా నల్లపడి పోతూ వుందో!

అప్పుడే అద్దాన్ని అవతల పారేసింది. చీరముసుగువేసుకొని, పరుగెత్తుకొనిపోయి గదిలో ఒక మూలముడుచుకుని కూచుంది! పాపం, సిగ్గువేస్తువుంది.

“నేనెట్లావున్నాను. ఎట్లా కనుపిస్తాను? మాష్టరుగారుచూస్తే ఏమనుకుంటారు? చూడనేచూడడు నేను వెళ్ల నేవెళ్లను మరిపిస్తే! ఉహు నేను వెళ్ల నేవెళ్లను ఎట్లావెళ్లుతాను?” అప్పుడొక విషయం తట్టింది.

నేనువెళ్లితే, ఆయన కట్టా అని పిలిస్తే! ఆయన

అంటే, ఏమీ ఆలోచించడు. అట్లాగే పిలుస్తాడు. ఆయన కట్టో అనిపిలిస్తే..... నేను చేతకానిదానినే ”

ఈవిధంగా ఆలోచిస్తూ ఆలోచిస్తూంటే ఆమెలో తీవ్రత కలిగింది. మూలనుంచి లేచింది, పైముసుగు తొలగిపోయింది. జుట్టువిచ్చల విడిగా పడింది....అయితే నేమి ? కలము, సిరాబుడ్డి కాగితమూ, తీసుకొనివచ్చింది. మంచంమీదకూచుని వ్రాయటంప్రారంభించింది. బొట్టు విచ్చలవిడిగావున్న జుట్టునుచూచి, వ్రాస్తున్న వుత్తరాన్ని చూచి మానంగా తనలోతాను ఎట్లానవ్వుకుంటోంది !

౧౭

సత్య నిద్రనుంచి లేచాడేగాని అయోమయంగా వుంది. దగ్గరనే బిహారీఉత్తరం ముడుచుకొని పడివుంది. అతడు విచారగ్రస్తమైన మనస్సుతో దాన్ని తీసిచదివాడు. ప్రథమతః చదువుతున్నట్లు అతడులిక్కిపడ్డాడు.

ఏంచెయ్యటం! తల్లి చచ్చిపోతుందేమో?...బిహారీతో ఏంచెప్పను. అతడు మనసులో ఎమనుమింటాడు.

మధ్యలో కట్టొవచ్చి ఎంతగడబిడ చేసివైచింది. ఆమె ఎవరు ? నాకేమిటి సంబంధం ? నే ఆమెకేం ఇవ్వాలి.... నన్నెందుకిట్లా బాధిస్తోంది ?

ఎవరో చెవిలోచెప్పినట్లయింది

“ఆమె ఏమిబాధిస్తోంది ఇన్నిరోజులనుంచీ నీదగ్గిరకు రానన్నారాలేదు. ఆమె నీతో ఏమీఅనడే.

తన రోజులు మెదలకుండా వెళ్ళదీసుకుంటోంది. అట్లాగే గడపుకుంటుంది. ”

సత్య చాలాచిక్కులోపడ్డాడు. ఉండిఉండి అనుకుంటాడు. నామీదభారాన్ని ఎక్కువవై చికొని దేవుడు పనికిఎందుకు అడ్డంవెళ్ళాలి. ఎమైనాకానీ. నేను మెదలకుండా ఉంటాను. కాని మానసక్షేత్రంలో పాదాలను అశ్రుసిక్తంచేస్తున్న కట్టో ప్రవేశిస్తుంది. “నువ్వేమైనా చెయ్యి” అనిచెప్తున్నట్లుగా అనిపిస్తుంది. అతనేమిచేస్తాడు. మెదలకుండా శిథిలమనస్సుతో ఉండిపోదాం అనుకుంటాడు.

కాని ఔదాసీన్యంతో ఎమికాదు. ఫలితం ఒక్కటే బాబుగెలుస్తాడు. కట్టో ఓడిపోతుంది. బ్రతుకు బాటలో మొదటినుంచీ ఓడిపోతున్నదే తిరిగిఉడుతుంది. జయము, జయిస్తూ వస్తున్నవాళ్ళకే అవుతుంది. మఱి కట్టా తనఓటమితోనే యితరులజయాన్ని నీరసంచేసి వేస్తుంది.

ఆలోచిస్తూ, అతనిబుర్ర గిర్రున తిరిగినట్లయింది. ఒక్కవైపు తనమాటను రక్షించుకోవాలి, కట్టాను రక్షించుకోవాలి. రెండోవైపు తనదర్జా తల్లిమాట మరి యితరసంగతులు మాసుకోవాలి. మఱి కట్టానునిజంగా తనే రక్షించాలా?

“నేను నాతల్లిదగ్గిలకువెళ్తాను. పాదాలపైవ్రాలి. అంటాను “అమ్మా! నేను చాలాకష్టం కలుగజేసాను. ఆజ్ఞాపించు. ఇంక నీకు దుఃఖం కలుగజేయను” అని. ఇట్లా ఆలోచించుకొని అతడు తన తల్లిదగ్గిలకు వెళ్ళటా

నికి కావలసిన ధైర్యం చేకూర్చుకోటం మొదలు పెట్టాడు.

అప్పుడే ముక్కుమీద మసి అంటించుకొన్న కోమటిఅమ్మాయి వచ్చి నిలచుంది.

“ ఏమిటి అమ్మాయి ? ”

“ ఇదిగో కాగితం ” అని చెయ్యివిప్పింది.

“ ఎవరిచ్చారు ”

“ ఆఅమ్మాయే ” అనిచెప్పి అమ్మాయి పరుగెత్తుకొని పోయింది. మాసిఉన్న ఆ బాదామికాగితం విప్పాడు.

“ నాది....నాది ఒకమాటఉంది, తోసేస్తే కాదు. నన్ను ఇప్పటినుంచి ‘ కటా ’ అని పిలువవద్దు. నాకు సిగ్గుగావుంది. పెండ్లిఅయింతరువాత నీ ఇష్టంవచ్చినట్లు పిలు. పెండ్లికాకమునుపు వద్దు నామీదబట్టు.

—కటా.

“ నీవు అమ్మతగ్గిటకు వచ్చావని తెలిసింది. ఎందుకువచ్చావు ? నామూలాన సందిగ్ధంలో పడవద్దు. కటా”

ఉత్తరం చదివి అతడు తనతల్లిదగ్గిటకు వెళ్లటం మానేశాడు.

౧౮

బిహారీకి ఇంటియొద్ద మనస్తిమితంగా లేదు. అతడు కట్టానుగూర్చి కల్పించుకొన్నమూర్తి లోలో

పల చక్కిలిగింతలు పెడుతోంది. అందుకనే తండ్రిని
వుత్తరంవ్రాయమని ప్రోత్సహించాడు. ఆ దోనెపం
మీద అతడావూరు వెళ్ల వచ్చు. బాబు ఇప్పుడు చాల
రోజులు తటస్థంగావుండలేడు. ఆయన సత్యను వదులు
కుంటాడేమోగాని యీసంవత్సరం గరిమకు పెళ్లి చేయ
కుండా మానలేడు.

తాను ఎట్లాప్రవర్తించాలో అన్నీ ఆలోచించు
కొని బిహారీ సత్య గ్రామానికిగా బైలుదేరాడు.

కటా ఎట్లాఉంటుంది ? ఎట్లా తటస్థపడుతుంది ?
ఆవిషయమై ఎన్నోకల్పనలు అతనిమనస్సులో ఉదయి
స్తున్నాయి. చిటికిలు వేస్తున్నాయి.

అతడు తన కల్పనలను అన్యథా ప్రవర్తింపజే
యాలని ప్రయత్నిస్తాడు. కాని ఏపొలంలోను, ఏపత్రిక
లోను, ఏపుస్తకంలోనూ ఆగకుండా అది యెకాయెకి
కట్టాదగ్గిటకువచ్చి వ్రాలుతాయి.

అతడా గ్రామానికి ఎప్పుడూ వెళ్ళలేడు.
అయినా అన్నియేర్పాట్లు ముందేచూచుకున్నాడు.

కట్టా నీళ్ళుతోడుతూవుంటే - ? నన్ను చూచి
ఎమనుకుంటుంది- ఎంచేస్తుంది ?

మాష్టరుదగ్గిట చదువుతూకూర్చుంటే బలేబా
గుంటుంది.

నేనావూళ్లోనే వుంటాను. ఒకకుటీరం నిర్మి
స్తాను. పట్నంలోఏముంది- పట్నం ప్రపంచానికి ఒక
ఆపద ! ఆ అమ్మాయిని బస్తీపిల్లగా ఎప్పుడూచేయను.
మేము గ్రామంలోనే వుండిపోతాము- నేను కట్టా !

బాబు ఎమన్నావుంటే— “నాకీప్లిడరీ అఖిరేదు ప్లిడరీ జీవితంలో రసమేవుండదు. డబ్బు, క్లయింటు కచేరీ, మోసం, ఇవితప్ప, ఏముంది! నేను చక్కనిరైతుబిడ్డగా వుండిపోతాను అంటాను. నా ఇంగ్లీషు డిగ్రీని, పట్టాను వంకెకు వేలాడదీస్తాను. ఉరితీస్తున్నట్లు! నన్ను మెదలకుండా రైతుగా బ్రతుకనీయండి అని ప్రార్థిస్తాను. సంతోషమే సంతోషము. విచారమేలేదు. మానవత్వంతో నిండివుంటుంది. కుత్తిమత లేనేలేదు రైతుజీవితంలో. ప్రజలకు చెప్తాడు “డిగ్రీలు, సర్టిఫికేట్లు ఉంటేవుండనివ్వండి వేలాడుతూ. కావాలిస్తే వాటిని అప్పుడప్పుడూ దులుపుతూవుంటాను. కాని నాకు నా రైతుజీవనమే మంచిది.” నా ఆవు— ఆవును ఒకదాని తప్పకుండా వుంచుతాను. సరే నాకట్టో నాకు వుండనే ఉంది.

నా ఆరోగ్య భాగ్యం తిన్నగావుంటే, కట్టోను కుటీరంలోనే ఒక మహారాణిని చేస్తాను. నాకు డబ్బు అఖిరేదు. అంతా సత్యకు ఇచ్చినా మహాబాగే. అతను దానికి తగిపోతాడు. నేనిట్లాగే హాయిగా ఉంటాను.

ఊరు చేరుకున్నాడు. పిల్లలు కొంతమంది దారిలో కలిసారు కాని కట్టోలేదు. తనబండినిచూస్తూ నిలబడి పోతుండేమో. కట్టోను ప్రప్రథమతః గుర్తించగలనని అతని పూర్తివిశ్వాసం.

సత్య ఇంటికివెళ్లి “మాష్టరుగారు!” సత్య నిద్రపోతూ వున్నాడు. తనవల్ల ఏ పనీ కాకపోతే నిద్ర పోతూవుంటాడు. “త్వమేవశరణంమమ” అని.

సత్య తల్లివచ్చింది. పై ముసుగు సర్దుకుంటూ.
సత్య సమవయస్కుడుగా అన్నాడు. బిహారీయే కాదు
కదా!

“థిల్లీనుంచేనా రావటం?”

“అవునండి” అతడు తెలుసుకున్నాడు సత్య
తల్లి ఆని వెంటనే పాదాలకు నమస్కరించాడు.

“నేను బీహారీని.”

“అనేఅనుకున్నాను.”

“సత్య ఎక్కడున్నాడు”

“పై న నిద్రపోతూవున్నాడు”

సామాను లోపల పెట్టించి అన్నాడు “నేనుపైకి
పోవచ్చునా”

“తప్పకుండా. అవ్వేమెట్లు”

బిహారీకి చాలతొందరగావుంది కట్టాను గురించి.
అతడు వెంటనే పైకివెళ్లిపోయాడు.

సత్య నిద్రలోవున్నాడు. లేపటమా ఊరుకో
టమా. అయిదారునిమిషాలు చూచాడు. చివరకులేపక
తప్పిందికాదు.

“మాష్టరుగారూ”

ఉలిక్కిపడి లేచారు మాష్టరుగారు.

“బీహారీ! బీహారీ! నువ్వా!”

మాష్టరుగారికి నెత్తురుగడ్డ కట్టినట్టైంది.

బిహారీ — “అవును. ఇప్పుడేవచ్చాను. గాబరా
వడకు. అచ్చంగా బిహారీనే. భూతాన్ని కాదు. ప్రమా

ణంచేస్తున్నాచూడు. ” అని బుజువట్టుకొని ఒక్కడేవు
డిపాడు.

సత్య తనలోకి తానువచ్చాడు.

“ రా — కూర్చో. ”

“ రానూ వచ్చాను. కూర్చోనూ కూర్చు
న్నాను. ఇదేమిటి ఉసూరుమొగంగాఉంది. లే ఉపారు
తెచ్చుకో. ”

ఇరువురు రెండు కుర్చీలమీద కూర్చున్నారు.
మాట ప్రారంభం కాబోతోంది. బిహారీ అన్నాడు
“ కట్టో! ”

సత్య ప్రతిధ్వనించాడు “ కట్టో! ” అతనిదృష్టి
దూరంక్షితిజ రేఖల నొరసికొని ఎగురుతూఉన్న పక్షి
మీదవ్రాలింది.

౧౯

చెప్పదలచుకొన్నమాట ఎంతకాలం కంతంలో
అణచిపెట్టడం—కాని చెప్పటం చాలాకష్టం. ఆత్మగ్లా
నిని కంతంలోనే దిగమింగి వూరుకున్నట్లు! సత్య ఇరు
వురియెడ నేరస్తుడే—ఇటు కట్టోకి, అటు బిహారీకి — ఇరు
వురిని ఉత్సాహపరచాడు. ఇప్పుడు ఇరువురిమధ్యనుండి
తాను తప్పించుకొని పోవాలని చూస్తూవున్నాడు.
అయినప్పటికి కథంతా ఉన్నదున్నట్లు చెప్పివై చాడు.

కాని బిహారీ పురుషుడు— నిజమైనబిహారీ. కష్ట
పడి తాను ఈక్షణంవరకూ నిర్మిస్తూవచ్చిన భవిష్య

త్వర్గాన్ని ఒక్కసారిగా సత్యకూలద్రోసాడు. మొదట ఉత్సాహపరిచిందీ అతనే. కాని ఇప్పుడు బిహారీ ఆధగ సాధముందు సమున్నత ముఖంతో నవ్వుతాడేకాని కించపడడు. ఆతనిసిద్ధాంతం నిజానికి ప్రపంచంలో ఎవరి మీద నెపంమోపటం అర్థం లేనిపనిఅని, సత్య ఒకమాట చెప్పి దానినుండి జారిపోతున్నాడు.

“సరే నాసంగతి వదలిపెట్టు ! ఇప్పుడు నువ్వేం చేస్తావు ? ”

“తల్లిని చంపలేనుగదా ! ”

బిహారీ గ్రహించాడు తన చెల్లెలి విషయమని. కాని బిహారీ సందిగ్ధాన్ని సమీపంలో భేదిస్తాడు. అతడు తన జీవితాధర్మాలను ఒకనిర్ణీతపథంలో నిర్మించుకొని వున్నాడు. అతనిలో డొంకతిరుగుడు వ్యవహారమే లేదు. ప్రతివిషయము తేలికగా తీసుకోగలడు. అతని వ్యక్తిత్వము సాప్తవమైనది. ఒకవైపుగరిమ రెండో వైపు కట్టో- వీరిరువురి మధ్యనుంచి ఒక చక్కనిదారి తీసి బిహారీ సత్యకు పథప్రదర్శకుడు కాగలడు.

“ఎన్నైనాచెప్పు. నన్ను నేను మోసగించుకో లేను. ”

“అదికాదు...కాని...”

“నన్నడుగుతున్నావా ? నీవు. ఆత్మనువంచన చేసుకుంటున్నావు. దానినుండివచ్చే ఆత్మగ్లాసిని, తల్లి, బాబూజీ గరిమ, వీళ్ళను చాటుచేసుకొని తప్పించుకో వాలని

“నీవు అన్యాయంచేస్తున్నావు బిహారీ. ”

“అట్లాగే అనుకో. కాని నీవుచేసేవి తక్కువ అన్యాయంకాదు. ”

“నేను కట్టువడిపోయాను. ”

“మాటచేతనా ? ”

“కాదు. అంతకంటే ఎక్కువైన - కర్తవ్యంచేత. ”

“కర్తవ్యంచేతనా ? - ఓహో ! అయితే మాటాడలేను. ఈశబ్దంముందర నేను దాసానుదాసుణ్ణి. ఈశబ్దం యొక్క అద్భుత పవిత్రతను జ్ఞాపకంచేసుకొని చేతులు జోడించుతాను. కాళికామందిరంలోని పండాతో చెప్పితే దీనితోపాటు ‘ధర్మం’ కూడా ప్రయోగించుతాడు. ఎక్కడైతే ‘ధర్మం’ ‘కర్తవ్యం’ వినపడుతూ వుంటా యోఅక్కడ చెవులుఅప్పగించి వింటంతప్ప నేనుచేయ గలిగింది ఏమీలేదు. విన్నావా ? ” బిహారీ ఇచ్చిన ఉపన్యాసాన్ని సత్య జీర్ణించుకోలేకపోయాడు. ఇంత వరకు అతను స్వయం గొప్పగా అనుకుంటున్నాడు. కాని బిహారీ ఏమీ ప్రయాసంలేకుండానే నాజూకు పరిస్థితుల్ని చాటివేస్తూవుండటం సత్యమనస్సుకు బాగుండలేదు.

అన్నాడు. “బిహారీ ! ఈ ఉపన్యాస ధోరణి ఎక్కడ నేర్చుకున్నావు ? ”

“లేదు. లేదు ... తుమించండి. అయితే నీవు నిశ్చయానికి వచ్చేసావా ? ”

నిజానికి సత్య నిశ్చయానికి రానేలేదు. కాని బిహారీమాటలు అతన్ని నిశ్చయంవైపు తరిమాయి.

“ అవును. అమ్మకు నేడే చెప్పి వేయవలెను. నీళ్ల సంతోషించవలసే వుంటుంది. ”

“ అవునవును. ఎందుకుకాదు ? నేనువచ్చిందే అందుకు. కాని ఒక మాట చెప్పు. - కట్టోకు నువ్వు చెప్పావా ? ”

“ లేదు ”

“ వేయూ ! చెప్ప వేయూ ! నీవుచాలా సోమరివి. ఈవిషయమై ఇదివరకే చెప్పిఉంచవలసింది. కాని ఇప్పుడు చెప్పవద్దు. ఆపనినేనుచేస్తాను. కానిఒకపనిచేస్తావా ? ”

“ చెప్పు ”

“ ఒకసారి కట్టోను పిలిపించాలి, నా పరిచయం కలిగించాలి ”

ఇరువురిమిత్రులు కూర్చుండిన్నారు. తమ తమ థ్యానంలోఉన్నారు. కట్టోరావాలసిఉంది. అంతా నిశబ్దంగాఉండాలి. సమయం ఆగిపోయినట్లుంది. గాలిస్తంభించిపోయింది. సత్య బిహారీల ఉచ్చాస నిశ్వాసములు మాత్రమే సచలవస్తువులు.

కట్టోవచ్చింది. ఛాయలాగా, నడచివస్తూవున్న మూర్తిలాగ ఎవరు ! యెకాయెకి ఒక పొడుగుపాటి మేలిముసుగు వచ్చింది. దర్వాజాయొద్దనేనిల్చుని అశ్రువులు రాలుస్తూవుంది.

బిహారీ మనస్సులో సత్యను శపించుదామనిపించింది. సత్యమనస్సును ఎవరో మెలిపెట్టినట్లుంది. అంతా నిశ్శబ్దంగావుంది. ఎవరికీ మాటరాలేదు.

ముగ్గురి మనస్సులనుండి, అలక్ష్మి తంగా అవ్యాహతంగా
బైలుదేరి ఆగదిశూన్యతలో ఏమేమి వ్యాప్తమాతు
న్నాయో ముగ్గురిప్రాణాలు సుఖంగాలేవు.

బిహారి తెప్పరిల్లాడు. సత్యజిహ్వగాద్గదికం
వరించింది. ఏడుపుతప్ప వచ్చేటట్లులేదు. అటువంటి
విషమావస్థలో బిహారీ యేమార్గంచూపగలడు. అతడ
న్నాడు. “బాబీ” సత్య వణికిపోయాడు. అతడు దయా
భిక్షము అడుగడుగడా!

కట్టో, కదలకలిగితే కిటికీచాటు నీడలో అణగి
పోవాలి ‘బాబీ’ అన్న శబ్దం ఆమెను విద్యుత్తులా ఊపింది.
ఆమె నిశ్చేష్ట.

‘బాబీ! ఇట్లాకాదు. నేను పోషండిండనివ్వను.’
అని దగ్గటకువెళ్ళి రెండుచేతుల్లో అంచులు పట్టుకొని
ముసుగు తొలగించాడు.

“బిహారీ! అట్లాచేయకు, సిగ్గుపడుతు జాలిప
డుము’ చూడు ఆమె కంపిస్తూవుంది, ముణుచుకొని
పోతూవుంది, సిందూరంలా పడిపోతోంది. మరేమీ
సంభవించదుకదా!’

బిహారీ చూచాడు. ఫాలంమీద సన్ననితిలకం,
జుత్తుచక్కగా చువ్వబడివుంది. చేతులకివున్న రెండు
ఎర్రగాజులు తొంగి తొంగి చూస్తున్నాయి.

అతని మనస్సులో అనిపించింది. “సత్య! నీవు
పశువ్వి.

ఇప్పుడు సిందూరానికి ఈరంగు మిగులుతుందా.

తిలకం తిరిగి అలంకరించుకొంటుందా. ఈ పల్లెటూరి
సిల్ల తిరిగి తన జుత్తు తాను సవరించుకుంటుందా?

*

*

*

బాబీ! ఇట్లాగే వుండిపోలేవు. నీ తుంటరి బీహారీ
వచ్చాడు. నీకు తనపరిచయం కలుగుజేయాలను కుంటు
న్నాడు. పద అతని మాట విను.”

మణిబంధం పట్టుకుని, వసివాడి ఉన్న ఆపిల్లను
బీహారీ లాగుకొనిపోయి ఒక కుర్చీలో కూర్చోపెట్టాడు.

తిరిగి నెత్తురు ప్రవహిస్తూవుంది. సమయం
వచ్చింది. మరి ఆమె కట్టోరాకుండాఉండలేదు.

కట్టో మెడపత్తింది. దృష్టికూడాపైకి ప్రసరిం
చింది. కంటి తుదలందు స్నిగ్ధత్వం నిండిఉంది. కండ్లు
స్త్రీత్వమును నింపుకుని వున్నాయి.

“నేనిప్పుడు పరాయివాడిని కాదు. నేనెవరను
ఎందుకు వచ్చాను?” బీహారీ ఆ కండ్లలోంచి ప్రోత్సా
హాన్ని పొందుతూ మాట్లాడు తున్నాడు. “చెప్పనా?
మీ మాష్టరు గారికి దయ్యం ఆవహించి ఉంది కొద్ది
రోజులనుంచి”

పెదవులు విప్పారినవి. గులాబీ రంగుతో వున్న
బుగ్గలలో చిన్నసొట్టపడింది. ఆమె చిరునవ్వు నవ్వింది.
“ఆభూతం పేరు ‘మానం’ పట్టినవాడిని మొద్దుబార
చేస్తుంది. దయ్యాలు వదలించడంలో నేను మొనగాణ్ణి.
సంవత్సరాల తరబడిగా నేను ఈయనతో చదివాను.
నాసంగతి అతనికి బాగా తెలుసు. దయ్యంపట్టిందని తెలిసి

పరుగెత్తుకునివచ్చాను. బాబీ! చూడు. ఇహదయ్యాన్ని
దింపి వేస్తున్నాను.”

కట్టోవవింది.

“మొదలకుండా ఎందుకు కూర్చున్నావు. లేక
పోతే ఇతను నీదయ్యాన్ని వదలుకొడతాడు సుమా!”
అతనినాలుక మరీమెలికలు తిరిగిపోతోంది. మాటా
డాలి అనుకుంటాడు. మాటాడలేడు.

“అట్లాకాదు. ఒకపనిచెయ్యి. నీవటువెళ్ళు. నేని
క్కడ నుంచుంటాను. ఒకటి, రెండు, మూడు అంటాను
ఒక్కసారిగా నేనూ నువ్వుకూడా మూడుఅనగానే
చంకమధ్య చక్కలిగింత పెట్టుదాం. సరిగామధ్య అటు
కాదు! ఇటుకాదు! వెనుకాకాదు, ముందూకాదు,
సరిగామధ్య లేకపోతే భూతంమరీ ఆవహించిపోతుంది -
తెలిసింది... కదూ!

సరిగా ”

“అవునవును. సరిగ్గా ”

“సరే అంటున్నాను. ఒకటి ... రెండు ...
మూడు. ... సరిగా ... అంటున్నాను!”

సత్య అరచాడు “ ఏమిటి మీరు నన్ను తమాషా
చేయదలచుకున్నారా? ”

బిహారీ - చూశావా! దయ్యం పారిపోయింది.
మాటాడకు నీపొగరుబోతుతనము కట్టిపెట్టు ”

కట్టోకు నవ్వు ఆగడంలేదు. కట్టుతెగి ప్రవహి
స్తోంది. బిహారీఅన్నాడు “ చూడు, నేను అనలేదా!
మందు పేరుచెప్పగానే పనిఅయిపోయింది! ”

బిహారీని సత్య గద్దించాడు “ బిహారీ ”
 కట్టా అంది “ ఇహ భూతం పారిపోయింది.
 ఇప్పుడు మాటాడు. ”

సత్య ఇటువంగి “ కట్టా ! ”
 ఇతరులముందు “ కట్టా ! ”
 అంది “ ఎవరిని కట్టా అనడం ! నీ కేమిమర్యాదా
 లేదా ! కట్టా కట్టా ! ”

కట్టా విసరడంచూచి అతడెక్కడకన్నా వెళ్లి
 ఏడిస్తే బాగుంటుందనుకున్నాడు బిహారీ.

లేని స్తోమతి తెచ్చుకుని సత్య అన్నాడు,
 “ కోప్పడకు, మరో పేరు లేదాయె. ఏంపిలవను ? ”
 “ ఏమైనా అను, నా కేం తెలవదు. ”

“ మంచిది ! ఇతను నా స్నేహితుడు నేను నీతో
 ఒకనోజున ప్రస్తావించానే - అతను ఇతడే. ” మాట
 సొంతం కాకమునుపే కట్టా బిహారీవైపు చూసి “ నీవు ”
 అంతట్లో మరేంభావంనచ్చిందో కట్టా అవగుం
 తను వేసింది.

“ బాబీ ! నిన్ను నేను సిగ్గుపడనివ్వను. అంటూ
 బిహారీ అవగుంతనం లాగి వేసాడు. కాని కట్టా మళ్ళీ
 వేసుకుంది. బిహారీ “ ఒకనిమిషంలో నీవు ముసలిదానివి
 కాడలచుకుంటే నా కేమీ అభ్యంతరంలేదు. కాని ఒక
 మాట నేను మీ ఇంటికివస్తే అన్నం పెట్టుతావుకదా ? ”

కట్టా తనమాష్టరువైపు చూచింది. చూపులో
 అనుమతి ప్రార్థనవుంది.

“ ఆ ! రేపుడదయం రావాలి. జ్ఞాపకంవుంచుకో, మరచిపోవద్దు. వీరినికూడా తీసుకొనిరావాలి ”

ఒకేపోష్టులో బాబూజీకి రెండు వృత్తరాలు. బిహారీ వ్రాశాడు “అంతా సంపన్నమైయింది, ముహూర్తం ఏర్పాటు చేయండి, సత్యకు అంగీకారమే. సత్య తల్లి మరీ తొందర పడుతోంది.

బిహారీ తంతుచూస్తూఉంటే సత్య మళ్ళీ తల క్రిందు తొతున్నాడు. మళ్లా అనుకుంటాడు - నిర్లక్ష్యం గావుంటంలో కూడా ఒక సంగతి వుంది - అతడు బాబూకు వ్రాసాడు.

“బాబూ! బిహారీ వచ్చాడు. కులాసాగా వున్నాడు అతడు తిరిగి రావటంలో ఆలస్యమైతే మీరేమీ అనుకోవద్దు. ఎన్నాళ్లకు వచ్చాడు. నేను మీ కొకపిల్ల విషయం చెప్పాను మీరు మరచి పోయివుండరు ఇటీవల మరికొన్ని సందర్భాలు ఏర్పడ్డాయి. అందుచేత నేను ఆపిల్లను గూర్చి మరింత ఆలోచించ వలసివుంది. ఆవిషయములన్నీ నేను మీకు వ్రాయలేక పోయాను ఇప్పుడూ వ్రాయలేకుండా వున్నాను. బహుశః బిహారీ మీకుకొంత వ్రాసివుండ వచ్చును. బిహారీకి నాపూర్తి హృదయాన్ని ఎల్లావిప్పి చెప్పగలను.

బిహారీ మీకేమి వ్రాసాడో తెలియదు. కాని నేను అప్పుడే పూర్తి అంగీకారాన్ని చూపించ లేకుండావున్నాను. కొన్ని విషయాలలో ఆపిల్లకు నేను బద్ధుడనై వున్నాను. తనను చేసుకుంటానని ఆపిల్ల భావిస్తూవుంది. ఈ అభిప్రాయాన్ని నేను తుంచివేయాలి

చేదా ఏదోవిధంగా యీ అభిప్రాయం ఆమె మనస్సులో నుండి తొలగేటట్లు చూడాలి. మొదటి విషయం అసంగభవం రెండోవిషయం ఎట్లాగో తెలవటంలేదు. కాని అది జరగనంత వాట్టుకు నా స్వాధీనంలో నేను శేనన్నమాటే అందుచేత మీరే మీ ఒక నిశ్చయానికి రాకండి.

గరిమకు 'నమస్తే' విపిన్కు ప్రేమ

తమ

సత్య”

మనస్సు వలెనే అతని మాట కూడా పల్ల టీలు కొట్టుతూవుంటుంది. టూకీగా రెండు ముక్కలలో చెప్పటం అతనిచేతగాదు. ఉత్తరం తర్వాత కూడా అతని మనస్సు ఆందోళనగా వుంది. బాబు ఏం జవాబు ఇస్తాడో తనను గురించి తాను నిర్ణయం చేసుకోలేదు. మరెవ్వడై నా నిర్ణయించిపెట్టాలి. తన మనస్సుకు నచ్చిన నిర్ణయాన్ని ఎవడై నా చెప్పితే పెంటనే స్వీకరిస్తాడు బిహారీ యేనయం అతను (సత్య) ఎప్పుడూ ఇతరుల చాటుగోరుతూ వుంటాడు. నేరాలు వాళ్లమీద నెట్టి వేయవచ్చు!

బిహారీ కాలువనుంచి స్నానంచేసి వచ్చాడు. కట్టోయ్యోకు వెళ్లాలి. సత్య ఆలోచిస్తున్నాడు. “ఇష్టం వచ్చినట్లు చెయ్యి. నన్నుగురించి గరిమనుగురించి ఆలోచించవద్దు. గరిమకు ఈసంవత్సరమే వేరే ఎక్కడనైనా పెళ్లి చేస్తాను” అని బాబుప్రవాస్తే! అప్పుడు నాసంగతే

మిటి! ఇది బాగాలేదు. కానియ్యి చూద్దాం ...
బాబు ఏమివాస్తాడో!

సత్య నేలమీద లెక్క ప్రకారం నడవాలనుకుంటు
న్నాడు. నాలుగువైపుల పరీక్ష చేసి లాభనష్టాలగుణించి
ముందుకు సాగాలి. ఈ లెక్కలో కట్టోవైపు రాబడిలేదు.
ఖర్చుతప్ప. గరిమవైపు రాబడి, ప్రతిష్ఠా ఖర్చులేదనే
చెప్పాలి. సుఖానికీసుఖం, రెండోవైపు ఖర్చే! మరి
వచ్చేది ఏమిటి? సత్య ఖర్చులంటే భయపడడు. కాని
అతడిప్పుడు ఆదాచూసుకొని ఖర్చుచెయ్యాలనుకుంటు
న్నాడు. తనకుమాలిన ధర్మం మొదలు చెడ్డబేరమూ
ఉంటాయా? మరి.

చాలా కాలం దోలాందోళస్థితిలో ఉన్నప్పటికీ
కార్యత్వబుద్ధి వచ్చేటప్పటికీ, తాను ఒక పిచ్చి ఆదర్శ
మును కల్పించుకొని తిరుగుతూఉన్నట్లుగా గ్రహిం
చాడు. బాబుకు తాను ఉత్తరంవ్రాసాడు. బాణంఎదురు
రాదుగదా అనికూడా భయపడుతున్నాడు. కాని ఇప్పు
టికీ ఆశా తంతువు పూర్తిగా తెగలేదు. చూడాలి
బాబు ఏమివాస్తాడో!

కాలువలో స్నానంచేసినచ్చి బిహారీ, ఈకుక్కలో
కూర్చుని సత్య ఎక్కడమునిగి ఎక్కడతేలాడో తెలుసు
కోలేదు ఇప్పుడతను కట్టోదగ్గిరకు వెళ్లాలి.

“సత్య. నీవుకూడావస్తావా?” ఆమె ప్రత్యే
కించి నిన్నుతీసుకుని రావలసిందిగా చెప్పింది.

“నేనురాను. నువ్వేవెళ్లు.”

“ఆమె నామీద కోప్పడుతుంది.”

“ చెప్ప. తలనొప్పిగావుందని ”

“ నన్నక్కడే పల్లెంముందు కూర్చోపెట్టి నీ తలనొప్పి విచారించటానికి పరుగెత్తివస్తుంది. ”

“ ఏదో చెప్ప. కాని నేను రాలేను. ” “ ఏమిటి సంగతి ? ”

“ ఏమీ లేదు. కాని ... ఊరకేనే ? ”

“ మంచిమాట నేనాలోచిస్తూనే వున్నాను. నీతో చెప్పాలి వెళ్లోద్దని, నన్నొంటరిగా వెళ్ళనీ. ”

“ అల్లాగే చెయ్యి. ”

సత్యన్వయా మారిపోయాడు. ఇప్పుడతన్ని ఎవరు కట్టవెపు ఆకరింపకూడదు. అందుకనే అతడు ముక్తసరిగా “ అల్లాగే చెయ్యి ” అన్నాడు.

బిహారీ మరోఅంచులధోతీ కట్టుకున్నాడు. జుత్తు దువ్వుకున్నాడు. సత్య ఇదంతా చూస్తూనేవున్నాడు. బిహారీదుస్తులు తనదుస్తులుకంటే మంచివని, ఆకారంలో కూడా ఎంతో తనకంటే బాగావుంటాడనీ సత్య ప్రప్రథమంగా గ్రహించాడు. బిహారీ స్లిప్పర్లు తొడుగుతూ “ వెళ్తున్నాను. నీతరపున ఊమాపణకోరుతాను. కాని నేను బాబీ వినాశనానికి వెళ్ళుతున్నాను. నేడు బాబీ అంతర్ధానమైపోయి, కొత్తరకంకట్టో వుద్భవించాలి. బాబీ! ఈ బిహారీవస్తున్నాడు. నేడు నాశనంచెయ్యటానికి నిన్ను ప్రపంచంనుంచి లోపం, విలోపం, సంతోషంచేసేస్తాడు. నీస్థానే ఒక తెల్లచీర ధరించిన, విధవా విశేషణయుక్తయే విడివడిన కేశజాలముగల, జగదంబికాస్వరూపను సృష్టిస్తాడు. ఆమెముఖంలో తెల్లని

నవ్వు చిందులాడుతుంది. ఆమె పల్లెటూరి అమాయక త్యాన్ని పుణకిపుచ్చుకుంటుంది. ” అన్నాడు. రెండు పాదాలు దగ్గిరగావుంచి “ఆటెస్టన్” అనిఅంటాడు “చూశావాసత్య! నేనుకూడా ఎటువంటి సాహిత్య భాషతీసుకుని అభినయంచేస్తానో, ఈ అభినయంలో, సాహిత్యకాడంబరంలో బిహారీ ఏవుద్వేగాన్ని కప్పి పుచ్చుతున్నాడో ఎవడు చెప్పగలడు ?

బైలు దేరుతూవుండగా, ఆకస్మికంగా వచ్చిన రెండుఅశ్రుబిందువులను అతడు తుడిచివైచుకొన్నాడు. బిహారీ! నీవు ధన్యుడవు. ఏడవాలసి నచ్చినప్పుడు నవ్వి ప్రపంచాన్ని నవ్వించి ఎవ్వరూ ఎరుగకుండా కన్నీళ్ళు తుడుచుకుంటావు! కాని, బిహారీ! నీ యీప్రవర్తన ప్రపంచాన్ని మోసగిస్తే మోసగించవచ్చు. కాని నీ యీ రచయితను మోసగించలేదు. నీ యీ రచయిత నిన్ను చూస్తూనెవున్నాడు. నిన్ను స్టడీచేస్తూనెవున్నాడు.

వెళ్ళు. కట్టోదగ్గిరకువెళ్ళు. ఆమె నీమిషతో మాప్టరుకొరకు ఎదురుతెన్నులు చూస్తూవుంది.

నవ్వుతూ బిహారీ, కట్టోయింట్లో ప్రవేశించాడు. ఎదురుగుండా కట్టోతల్లి మంచంమీద కూచునివుంది, ఇతన్ని ఎప్పుడూ ఆమె చూడలేదు. మెదలకుండావచ్చి

“ బీహారీ అమ్మా నన్నెరుగుదువా ”

శుభమైనబట్టలు కట్టుకొని, శుభంగా కనబడుతున్న ఒక యువకుణ్ణి చిరునవ్వులు చిందుతూ పున్నవాణ్ణి సమక్షంలో చూసింది.

“ ఎరగను నాయనా ”

“ సరే చెప్తాను. ముందు పాదస్పర్శ చేయని య్యండి ” అని పాదస్పర్శ చేశాడు. ఆమంచంమీదనే ముసలమ్మదగ్గిగా కూచున్నాడు.

“ నేను సత్యం టికివచ్చాను. నిన్న ఢిల్లీనుంచి. ”

“ ఢిల్లీనుండా ? ”

“ అవునండీ. ”

“ ఢిల్లీలో సత్య ”

“ అవునును అక్కడనుంచే ”

“ మంచిపనిచేసావు నాయనా ... సత్య ”

“ నేను భోజనానికివచ్చాను. కట్టో నిన్న వచ్చి పిలిచింది ”

“ నువ్వుకట్టోను ఎట్లాఎరుగుదువు ? ”

“ ఆమె మాష్టరుగారిద్వారా. ”

“ అయితే నిన్ను పిలిచిందన్నమాట. అందుకనే ఉదయంనుండి దానికి తీరటంలేదు ”

“ అట్లాకాదు. మాష్టరునుకూడ పిలిచింది. అందుక తీరికలేదు. ఆమెను రాలేదు. ఇద్దరబదులు నేనొక్కడనే తింటారు. ”

“ కట్టో చాలామంచిది. నామనస్సుకు నచ్చినపని చేసిందది. మొదటే నువ్వు ఇక్కడకు రావలసింది ”

బిహారీ కట్టో ప్రశంస మొదలుపెడుతాడు అహో రాత్రాలు ఏకంచేస్తాడు. అందుకని ఆమె మెదలకుండా వుంది.

“ వెళ్తున్నాయనా ! లోపలకు కట్టో ! నీలతిథి వచ్చాడు. ”

“ ఎవరు ? ” ఎరుగు కాని తిరిగి తెలుసుకోవా లని అడిగింది. వంటింట్లో అడుగుపెడుతూ బిహారీ

“ దాసానుదాసుడు బిహారీదాసు ” అన్నాడు.

“ అతనురాలేదా ? ”

బిహారీ మొండివాడు. అడిగి దు “ ఎవరు ”

కట్టో సంకోచపడింది - నిశ్శబ్దం -

బిహారీకి సత్యను తిట్టాలి అన్నంత బుద్ధివుట్టింది.

“ లేదు. ”

కంతస్వరం నిరాశామయంగా వుంది. అడిగింది “ ఎందుకని ? ”

“ ఊరికేనే ! తప్పని సరిపని ఒకటివుండిపోయింది రాలేకపోయాడు ” నాతరపున తుమార్పణ కోరవలసిం దని చెప్పాడు.

“ ఆరోగ్యం చెడలేదుగదా ? ”

“ కించిత్తుకూడ చెడలేదు. ”

నేడు చాలాచాలా పదార్థాలు తయారై నాయి. మొదటినుంచీ అన్నీ సిద్ధంగావుంచింది. నీళ్లువగైరా. ప్రతిపనీ సవ్యంగావుంది. కాని తినటానికి-బిహారీ ఒక్కడే మరియెవ్వరూ లేరు. మాప్టరుకు కేవలం ఒకసారి ఆతి ధ్యం ఇవ్వకలిగింది. అప్పుడు తనంతతాను నీళ్లుతెచ్చుకో వాలసివచ్చింది అతనికి ఎంత దుర్విపాకం ఇది !

కాని బిహారీ ఆవిషయమై ఆట ఆలోచించుకో నివ్వడు. వచ్చి రావటంతోటే, సంభాషణా పరంపరసా

గించాడు. కట్టో భావపరంపర బీహారీవైపు మొగ్గసా
గింది. తింటూ తింటూ బిహారీ

“బాబీ-బాబీ అని నేను నిన్ను అనను. నువ్వు
మాటమాటకు సిగ్గుపడుతున్నావు. నాకు నీకూ మఱి
ఒకసంబంధంకూడా వుంది - చెప్పేదా ? ”

కట్టో గ్రహించింది. బిహారీ ఒక కటపని కొయ్య
దని ఇప్పుడుతన్ను ఏమేమి హాస్యంగామాటాడుతాడో!
అందుకని తనకు వినపడనట్లుగా తనపనిలో తాను నిమ
గ్నురాలై వుంది. తనకు ఇతరవిషయాలు వినటానికి తీరి
కేలేనట్లు!

“అదిచెప్తాను. వింటానికి నువ్వు సిద్ధంకావాలి,
ఇప్పుడు “కట్టా” అంటాను. అట్లా ఉలిక్కిపడకు.
“కట్టా” చెడ్డమాటేమికాదు ! ”

“నువ్వు. నన్నేమీ అనటానికి వీల్లేదు. ”
“నాచుట్టరికం వింటే నేను ‘కట్టా’ అనటానికినువ్వు
సమ్మతిస్తావు. ”

కట్టా దెబ్బలాడటానికి సిద్ధం. అతిథినికదా అనే
సావకాశాన్ని కొల్లగొట్టుతున్నాడు బిహారీ కట్టోను
కేవలం పసివిల్లనుచేసి వేస్తున్నాడు.

“నువ్వు నన్నేమీ అంటానికి వీల్లేదు. తెలి
సిందా ? ” మాట వక్రించింది. స్పష్టంగా తనసంగతి
చెప్పివేస్తే నేకాని సవ్యమైనదారికిరాదు, లేకపోతే జన్మ
లోఎప్పుడూ కట్టాయెదుటకు వచ్చేఅస్కారముండదు...
వెంటనే బిహారీఅన్నాడు.

“నువ్వు బిహారీని అర్థంచేసుకోలేదు, నీకు కొంచెం దుఃఖంకలిగించినా” అతనంతటి దురదృష్టవంతుడు ఉండబోడు. అతడునిన్ను క్షమించమని కోరుతున్నాడు. అతనిమాటవింటే, అతన్ని కోపపడవు. ఎంత తొందరగావింటే అంతమంచిది. నమ్ము నీకు కొంచెం దుఃఖంకలిగినా— ... సరే! ఎమనుకుంటున్నావో!”

బిహారీబాబు! నాకేమీ తెలియదు. నన్ను మాత్రం ఎగతాళిచేయకు.”

చెయ్యను. కాని ఏడుస్తూ ఏడవటంకంటే నవ్వి ఏడవటం మంచిది. అందుకే నవ్వుటాలుగామాటాడుతున్నాను. ఎందుకంటే మెల్లిగా నిన్ను ఏడవటానికి తయారుచేస్తున్నాను.

“నాకు నీమాటలేమీ అర్థంకావడంలేదు. స్పష్టంగాఎందుకు చెప్పవు?”

“తింటం అయినతరువాత చెప్తాను. ఆర్మోటై ఒకటియ్యి— కూర... అదికాదు... బంగాళాదుంపల కూర

తిరిగి ఎవరు ఏమీమాటాడలేదు. రొట్టెతిని లేచినతరువాత అడిగాడు “ఇప్పుడు నామాట చెప్పవచ్చునా?”

“వంటింటిపనిఅంతా అయింతరువాత అప్పుడు వెళ్ళు. అమ్మదగ్గర కూర్చునివుండు.” మళ్ళీకొంచెం సేపుఆగి అంది “బిహారీబాబూ! నువ్వు ఎవడివై తేనేమి పెద్దమనిషివలెఉన్నావు. నీవిషయంలో నేనేమీ అప

రాధంచెయ్యను. ఏమైనాపొరబాటుజరిగితే మరచిపో నేనుమరి పల్లెటూరిపిల్లను. ”

బిహారి అత్త వేదనతోకూడిన ఆక్షమాయాచన ముందు నిలువలేకపోయాడు.

“అమ్మదగ్గిర కూచుంటాను. అప్పుడేవస్తాను. ”

వంటింటినుంచి బైలుదేరగానే “అవ్వాఅవ్వా అంటూ ముసలమ్మదగ్గిరకువెళ్ళాడు.

“తింటం అయిందా? ”

“చాలావస్తువులు చేసింది. సంజుకుంటు తింటేనే పొట్టద్విగుణంఅయింది. పడుకోనిదే పనిజరగదు. పొట్ట చాల బరువుగావుంది. ”

ఆవిడఅంది “ఎండగావుంది. మంచం అట్లా నేరేడుచెట్టుకిందవేసుకో. హాయిగానిద్రపో. ”

అతడు అట్లాగేపడుకున్నాడు. చెట్టుమీద సగం పండిన నేరేడుకాయలు చూస్తూవున్నాడు. అతనితల మీద ఒకటి ఛటుక్కునపడింది.

“అవ్వా! మీఇంట్లోయిట్లా ఆకాశంనుంచి బాంబులుపడితే నేనిక్కడే వుండిపోతాను. ఇంటికి కూడా వెళ్ళనక్కరలేదు. ”

“అరే! పడుకో! ప్రాణభయంలేదులే ఢిల్లీలో ఎప్పుడైన ఇట్లాపడుకున్నావా? ”

“సరే! పోనియ్యి నాకేం! నేను పడుకుంటున్నాను. నాతలపగిలిపోతే నువ్వే ఇవ్వవలసివస్తుంది. ”

“అట్లాగేలే!... నిద్రపో! ”

బిహారి నేరేడుచెట్టుకింద, అవ్వ స్నేహచ్ఛా

యలో, కట్టాయొక్క స్వర్గగృహంలో పడుకుని నిద్ర పోయాడు.

౨౩

కట్టోగదిలో అక్కడనే నూ నెత్తోతడిసిన అల మారుంది.

“నేను ఢిల్లీనుంచి సత్యకు వివాహసంబంధం తీసుకొనివచ్చాను.”

“అయితే.”

“అయితే. నీకేమీ సంబంధంలేదా ?”

“ఏంలేదు.”

“నీవు గరిమఅనే పేరువిన్నావా ?”

“లేదు.”

“ఆ నేను ఆమె అన్నను.”

“మంచిది.”

“కొద్దిరోజులక్రింద సత్య డిఫోలేడు. అప్పుడు మాతోనే అతనువచ్చింది.”

“ఊ !”

“నేను అక్కడనుండి పెండ్లిసంగతి ఖాయంచేసు కోటానికివచ్చాను.”

“ఖాయమేందా ?

“పూర్తిగా కాలేదు ! కాని...”

“అబద్ధమాడుతున్నావు.”

“అబద్ధమేమిటి ?”

పెండ్లిఖాయమైందని అబద్ధమాడుతున్నావు.
నువ్వు వృధాగావచ్చావు. “పెండ్లిఖాయంచేసు
కోలేవు.”

“అదేమిటి అట్లాఅంటావు ? ”

“నేను చెప్పన్నను.”

“కాని నువ్వు భ్రమలోఉన్నావు.”

“భ్రమకాదు.”

“అయితే ? ”

“కానేకాదు.”

ఇంతవిశ్వాసం! సత్య ఈమెకు తగినవాడా!
సత్య ఇంతటి నిశ్చలవిశ్వాసంతో ఇష్టంవచ్చినట్లు ఆట
లాడుతున్నాడా! దివ్యవిశ్వాసాన్ని రేకెత్తించి మోస
గించవచ్చా?

కట్టాకు మోసం తెలిస్తే ఏంకావాలి? బిహారీ
అన్నాడు “పరమాత్మ నామాట అబద్ధముచేయుగాక.
సత్య సందిగ్ధావస్థలో ఉన్నట్టు తేలుతూవుంది. అతడు
బహుశః మాచెల్లెలినే చివరకు చేసుకుంటాడు... అట్లా
దేకనబడుతోంది.” “— ? ”

“అతను బంధనంలో వున్నట్టుంది, నువ్వు దాన్ని
తెగగొట్టగలవు. కట్టా!”

“ఏమిటి అంటావు? నాబంధనమా? నేనేమి
బంధాన్ని. నేనెప్పుడు బంధించానని ఇప్పుడు విప్పేది?
బంధించడంచటానికి నేనెవతెను? నువ్వు ఇట్లామా
ట్లాడుతావేం?”

నువ్వునాతో ఈవిషయాలు మాటాడుతున్నావు

నాబోటిదానికో ఇవ్వమాటాడినా మాటాడకపోయినా ఒకటేనని నీకు తెలియదూ ? ”

“ నేను సత్యను అడిగాను. మాటలాడాను. అతడు అన్నిసంగతులు నాతో విప్పి చెప్పాడు. అతనికి నీసంగతి లేకపోతే, అతనిమనస్సు ఎక్కడుందీ నాకు తెలుసు. ”

“ అతని సంతోషానికి నేనుబలిపవుతాను. కాని నాతో ఇట్లా మాటాడకండి ”

బిహారీ, ఎవరికి ఏమినచ్చజెప్పాలి అనుకున్నాడో, ఆమె బేషరతుగా, కారణంవినందే, సర్వసం అర్పణ లేదా త్యాగంచేయటానికి సంసిద్ధురాలైంది ! కాని ఇంకావిడమర్చి చెప్పటం గోరుచుట్టు మీద రోకటిపోటులాంటిది ! పుంజలో ఉప్పునూరడంవంటిది. కాని బిహారీ చెప్తూనే వున్నాడు.

“ సత్యదేమీ తప్పలేదు. అతడు తనమాట నిలబెట్టుకుంటే తల్లి చచ్చిపోతుంది. ఆ ... కట్టో ఉపేక్షా భావంతో మానం.

“ అతనికేం ప్రతిష్ఠ ఉంటుంది ? జనులేమంటారు ? ”

కట్టో నిస్తబ్ధత.

“మాబాబుద్వారా అతనికి ప్రతిష్ఠా, ధనం రెండూలభిస్తాయి. మరి నీద్వారా ! ”

కట్టో కేవలం జడమూర్తి.

“నాచెల్లెలు బాగా చదువుకుంది. ఇంగ్లీషు తెలుసు పెద్దపెద్దవిషయాలు తెలుసు ... మరినీకు ”

కట్టా యథాప్రకారం

“నా చెల్లెలు అతనికి సంపూర్ణ సుఖాన్ని ఇస్తుంది. నీవల్ల అతనికేమి సంతోషం ... అదెందుకు నువ్వు స్పష్టం చెయ్యకూడదు?”

కట్టా నిశ్చేష్ట.

బిహారీ చెప్తూనే వున్నాడు.

“సత్యతల్లి, గొప్పతనము, సుఖం, ప్రతిష్ఠా - మరి సత్యక్షేమం”

కాని చూడు చూడు కట్టా మూర్ఛితురాలై క్రిందపడిపోతూవుంది.

బిహారీ వెంటనే పట్టుకున్నాడు. సత్యమీద అతనికి చాలాకోపం వస్తూంది. సత్య అక్కడవుంటే అతన్ని కట్టా పాదధూళిలో లిప్తుణ్ణి చేసి యుండును.

దురదృష్టవంతుడు. అస్పృష్టమైన ఈ దివ్య వారి పారిజాత సౌరభ్యాన్ని జప్తంచేసి వదలివేయ పోతున్నాడు.

కట్టోను మంచంమీద పరుండపెట్టాడు, కొంత సేపటికి ఉపచారంద్వారా స్పృహవచ్చింది, కట్టా లేచి చూచింది. బిహారీ పరిచర్యచేస్తున్నాడు!

“బిహారీబాబు! మీరు వెళ్లండి. అతనితో చెప్పండి. తనవిషయాల్లో కట్టా ను లెక్కచెయ్యవద్దని. నాకొరకై అతను లవలేశంకష్టపడినా నేనోర్పుకోలేను. నాకోసం క్షేమాన్ని అనుభవించటానికి నేనెవతెను? లేకపోతే నేనే అతనితో చెప్తాను. కృతజ్ఞతాభారం ఇంతగా పెట్టవద్దని చెప్తాను. నాకోసం లెక్కచెయ్య

వద్దు. నీసుఖంకంటే నాకు కావాలిసిందిలేదు. అదేధంగమైతే నేనసలు భరించలేను - అని చెప్పాను ... బిహారీ బాబు, మీరు వెళ్లిండి. చాలకష్టం కలిగించాను మీకు. కాని నేను చాలాసుఖాన్ని అనుభవిస్తున్నాను. చాలా రోజులకు తనుకూడా త్యాగంచేయగలదు అని తెలుసుకున్నది. అతనికి ఏదోవిధంగా ఉపయోగించటమే నా జన్మపంచరితార్ధత. అతనితో చెప్పండి “కట్నాను నమ్ము” కాదు. నేనేచెప్తానులెండి”

బిహారీ “ప్రపంచంలో అందరు సత్యలేకారు. బిహారీలుకూడా ఉన్నారు. నీకుమల్లే ఏమీ ప్రత్యేకమేమీ లేకుండా ఇవ్వగలిగిన పురుషులూ ఉన్నారు.”

“కాదు అందరు అతనికివలె కాలేరు. అతనేమి చేసినా సరిగానే చేస్తాడు. ఇవ్వటం పుచ్చుకోటం గొడవేలేదు అతనిదగ్గి”

“కాని”

“అతనిని నీవు అర్థంచేసుకోలేవు.”

బిహారీ ఏమీ మాటాడలేకపోయాడు. ఈపిల్ల విశ్వాసం! ప్రళయంవచ్చినా! హిమాలయాలు వడిపోయినా చలించదు! ఏమైనాసరే! దృఢవిశ్వాసాన్ని చూసి అతడు స్తంభీభూతుడైనాడు. కొంచెంసేపు నిశ్శబ్దం ... తిరిగి

“పరమాత్మతో నేనుమాటాడటంలేదు. మాటాడితే అతన్నికూడా ‘నువ్వు’ అనేవాణ్ణి. ఏమి నిన్ను ‘కట్నా’ అనకూడదూ?”

“నీయిష్టం. ఏమన్నా అను. ‘కట్నా’యే సరిగ్గా

వుండి. ” కాస్త అంజాయించి “ అసలు అతన్ని కలుసు కోవాలి ముందు. ”

“ ఏమైనా చెప్పు. నేను ‘ కట్టో ’ అనే అంటాను. నువ్వు కోపగించుకోకూడదు. బిహారీమీద కోప్పడితే ప్రసన్నం చేసుకోటం అతనికి తెలుసు. వెళ్తున్నాను. ”

“ వెళ్లు. కాని ఆయనతో ఏమీ అనకు. నేనే వస్తాను ”

బిహారీ విస్మయవిక్రోధాలు మూట గట్టుకుని వెళ్ళాడు.

౨౪

సత్యబాబు ఉత్తరంకోసం ఎదురుచూస్తున్నాడు. బిహారీకూడ ఉత్తరంకోసమే ఆగాడు. ఒకే పోస్టులో రెండు త్తరాలువచ్చాయి. సత్య బిహారీకి అతనిఉత్తరాన్ని శంకాకళంకిత నేత్రాల్లో ఇచ్చాడు.

సత్య తన ఉత్తరాన్ని ఉద్వేగంతో నిండిన గుండెతో ఏకాంతంగా తెరచాడు. చదివాడు.

“ అబ్బాయి! సత్య! నీఉత్తరము అందినది. నీవు బుద్ధిమంతుడవు. నీఅంతట నీవే నిర్ణయించుకోవా లసిఉంటుంది. నువ్వాపిల్ల టేమం కోరుతూ వుండేయెడల నేను కాదనేవాడినికాదు. గరిమకు మరోవరుణ్ణి వెదకటంలో నాకేమీ ఇబ్బందివుండదు. కాబట్టి అందును గురించి నీవేమీ విచారించ సక్కరేదు. కాని ఒకవిధం గా నాకిది సంతాపకరమైన విషయం నీ సంబంధాన్ని

గురించి మొదటినుంచీ నేనే మోజుపడ్డాను. నిన్ను నా బిడ్డగా ప్రేమిస్తూ వచ్చాను. కారణం నా కే తెలియదు. నువ్వక్కడే చిక్కుపడివుంటే పోనీలే. నా కేమీ నష్టం లేదు. కాని నీ కే అపారమైన నష్టం కాని నువ్వు అందుకు నన్ను మాత్రం నిందింపలేవు. నీదురదృష్టానికి నీవే బాధ్యుడవు.

“సత్య నాకీనయస్సు నిర్ణయితంగా గడచిపో లేదు. కొంత ప్రసంగాన్ని కూడా ఎరుగుదును. ప్రపంచం మైన పున తికాదు - పున కమూకాదు చదివి అవతల పారవే మటానికి అడుగుడుగుకు ఎదురు దెబ్బలు తగులు తూవుంటాయి. పట్టు, విడుపులూ రెండూవుండాలి. మనస్సును సమాధాన పఱచుకోలేనివాడు, ఇతరుల వీలు సదుపాయాలవెంబడి తాను తగ్గి నడచుకోలేని వాడు, ప్రపంచంలో ఏమీసాధించలేడు. అటువంటివానికి జీవితంలో సౌఖ్యమేలేదు. యీ విషయాన్ని నీవు గుర్తించాలి. ఎవ్వడూ యిక్కడ కేవలస్వతంత్రుడూ, ఏకాకిలేడు. అట్లా అనుకునేవాడు బాధ్యతనుండి పారి పోయే పిరికిపింద అనిపించుకుంటాడు. అందరూ తమ తమ బాధ్యతల్లో చిక్కుకొనివున్నారు. జంజాటం అను కర్తవ్యమును దానినుండి నీవు పారిపోలేవు. అట్లా పారి పోయినవాడు నీవు నీజీవితాన్ని ఎడారి మాత్రమే చేసు కుంటావు.

సత్య, ఇప్పుడు నువ్వు సందిగ్ధంలో ఉన్నావు. ప్రేమకు జీవితంలో సరియైనస్థానం ఇవ్వలేకపోయావని తెలుస్తోంది. అందుకనే యీ బాధంతా. నువ్వాపిల్లను

ప్రేమించావా? - నేనంతే అనుకుంటున్నాను. నాయ
మాన్ని కోరే చేసు సమాజానికి అనిష్టకరం. ప్రేమతో
ఇది నాది, నాదే నాదే అయిపోతుంది - అనే అధికార
భావం వూటే అది పనికిలమైన ప్రేమ అని తెలుసుకో.
స్వచ్ఛమైన ప్రేమ అభివక్త్యాన్ని కోరుదు. అది ప్రేమిక
సంఘాతానికి, అపరాధానికి తహతహ అడుతుందేగాని,
దానిని స్వాధీనంచేసుకోవాలని వెనుకబాడదు.

వివాహమంటే ఏమిటి? వివాహం సంఘ సమర్థ్య,
సంఘతత్వం అంబుగోవుంది. మరో ఏదంగా భావిస్తే
నువ్వు పాపపరుణున్నావన్నమాట. జీవితాతో పెండ్లి
చుకున్నాకొన్ని బాధ్యతలను నెరవేర్చుకోటానికి వివాహం
ఏర్పడ్డది. ప్రపంచంలో ఏముంది? కుటుంబంలో
ఉన్న వాళ్లను ఎట్లా సంఘోషపరచటం తన స్వార్థ
పూర్తి ఎట్లా సాధించడం మొదలగు అనేక ప్రశ్నలు
వివాహంలో సాగి ఉన్నాయి - ఉన్నాయి.

స్వార్థ శబ్ద వివిధ గాఢరాపడనక్కరలేదు. సరిగా ఆలో
చిస్తే పరమార్థం, అనేది ఒక పెద్ద స్వార్థం. కనుక నేను
చెప్పేది ఏమిటంటే శబ్దములను చూచి భయపడ
నక్కరలేదు. తిథ్యాన్ని చూడు, వాస్తవాన్ని గుర్తించు.

నువ్వేమైతా చెప్పు. ప్రతిదానికి నా తీర్పులముం
డితీరుతుంది. నేను నీతో మాన్ని సర్వకాలాలు కోరుతూ
వుంటాను. నీ పెండ్లి ఎప్పుడో వ్రాయవలసింది. గరిను
పెండ్లికి తప్పక వస్తావుకమా? నేనొకవరకు పెండ్లి
చేయకండా ఆపను? ఈసంవత్సరం చేసి తీరుతాను.
గరిను, విషి, నీకు సమస్యకాలు చెప్పాను.

“నా ఉపదేశానికి కోపగించకు. నీకు కనువిప్పు కాగలదనుకుంటాను. నిర్దోహమాటంగా కొన్నిమాటలు నీకు చెప్పవలసిన అవసరముండని భావించాను.

అందుకే వ్రాసాను—

నీ - భగవద్దయాలు.”

బిహారీకి ఈదిగువరీతిగా వ్రాయబడింది.

“బిహారీ, నీ ఉత్తరంతో పాటు సత్య ఉత్తరం కూడా ఒకటివచ్చింది. నీవు వ్రాశావు. ఆతను దారిలోకి వచ్చాడని. కాని నచ్చి మళ్ళీ తటపటాయిస్తున్నాడతను కాని నేను స్పష్టంగా చూస్తున్నాను. అతను దారికి రాక తప్పదు. నీవు అతనితో ఏమీ చెప్పకు. ఒకసారి ఆశాతంతువు తెగగానే అతిడు నిస్సహాయుడైపోతాడు. అప్పుడు నా దగ్గిరకు పరుగుతుకునివస్తాడు. రాక పోతాడు - అదీమంచిదే. కఠినప్రపంచాన్ని నగ్నంగా ఎదుర్కొంటాడు. అప్పుడు నేను చెప్పేదంతా, తానే ప్రపంచాన్నండి మొట్టకాయలుకీని నేర్చుకుంటాడు. బిహారీ, అతిడు నీమోస్తరువాడుకాదు. నావలె సభ్యత కొరకు డబ్బుకొరకు పెనగులాడకపోతే కష్టాల పాలవుతాడు. కుటీరంలావుండి జీవితరీసాన్ని పిండేనేర్పు అతనికి లేదు.

“నుస్వతనికి నొక్కి చెప్పకు. వచ్చి వేయము. ఈ సంబంధము తెప్పిపోతే సత్యనుచూచే, నాకు దుఃఖం - గరిమనుచూచికాదు.

“ఇక్కడంతా ఊమం.

నీ—బాబు.”

సత్యకు ఉత్తరంలోని ప్రత్యక్షరము మన్నింపబడిందిగా వుంది. కట్టోను తాను ప్రేమిస్తున్నాడు. అది ఇప్పుడుతాను వర్ణకుంటాడు. ఈ ప్రేమమూలముననే తాను ఆమెను రక్షించాలనుకుంటున్నాడు. తనదానినిగా చేసుకోవాలనుకుంటున్నాడు. 'తనది' అనేకోరిక వున్న ప్రేమ వాంఛనీయంకాదు. సత్యకు ఆ విషయమై సందేహం లేదు.

మరి రెండోవిషయం. జీవితాన్ని సంతోషపరచటానికి ప్రేమ ఉపయోగపడవచ్చు. కాని ప్రేమకోసం జీవితాన్ని స్వాహాచేయలేము. జీవితం బాధ్యతాపూర్ణమైంది. వివాహం, అట్టిబాధ్యతలను నెరవేర్చటానికి వేసినబాట. బాధ్యతాపూర్ణమైన వివాహంలో ప్రేమకు ఏపాటిదోలు? జీవితం ప్రేమకంటె, ఎక్కువ మహత్వపూర్ణమైన పవిత్రమైనవస్తువు. ప్రేమ - కేవలం ఒక పొంగు, ఒకభావము - దీనికొరకు జీవితాన్ని త్యాగం ఎట్లాచేయటం? బాబువాసిన ఈ విషయం సత్యమనః ఫలకంమీద అచ్చుగ్రుద్దినట్లైంది. అతను ప్రాశులాడుతున్న జీవితసిద్ధాంతం అతనికి దొరికినట్లైంది. అతనికిప్పుడు స్పష్టంగా కనబడుతోంది - తానుపట్టుకొన్న ప్రేలాడుతున్న విషయాలు కేవలం మాటలు - పచ్చిభావాలు. వాటిమీద ప్రపంచం ఎప్పుడూ నిలబడదు. బాబువాసాడు "జీవితం ఒకబాధ్యత" - ఎంతచక్కనిమాట - ఎంతచక్కగాఅన్నాడు. ఈ బాధ్యత ఎవరివైపు - ప్రపం

చంద్రవైపు - ప్రపంచోన్నతివైపు. బిహారీ అయితే అనేక వాడు “ తనవైపు, తనఅంతఃకరణవైపు ” అని. వినోద శలుడైన బిహారీకి, విచారశీలుడైన సత్యకు ఇదేభేదము.

సత్యకు ఉత్తరంలోని తరువాత పేరాగ్రాపు బాగుంది. మొదటి పేరా గడబిడగావుంది. అది తన అహంభావాన్ని చూర్ణంచేస్తోంది. కాని ఆలోచిస్తే నిజమే. గరిమకు ఎప్పుడుకోరితే అప్పుడు, మంచివరుడు దొరకుతాడు. అంతకుతప్ప బాబుకు కావాలిసిందీలేదు. కాని తనకు ముందుదారి అంతా అగమ్యమే, అయోమయమే.

కాని అప్పుడే పూర్తి నిరాశచెందవలసిన పనిలేదు.

అతను గదిలోకివచ్చాడు. బిహారీ అక్కడనే కూచుని వున్నాడు. బాబుజీ ఉత్తరంజూచి, సత్యవైపు అతనికాదరము హెచ్చింది. బిహారీ గ్రహించాడు-సత్య తనలోతాను గుబ్బిసలాడుతున్నాడు అని.

తనలోతాను, సందిగ్ధంగా వుండిపోవడంకూడా జీవితంలో అమూల్యమైన విషయమే!

కాని బిహారీకి తెలియదు-సత్యతనఓటమినిఅంగీకరించటంలేదు. అతడు ఈ యుద్ధాన్ని వృధాలని నిర్ణయించుకుని ఓటమినిస్వీకరిస్తున్నాడు. అంతేకాని దాని మహత్వాన్ని సుర్తించలేదు, బిహారీ అన్నాడు — సత్య, రా! నాధన్యవాదాలు అందుకో.

“ ధన్యవాదాలు దేనికి? ”

“ నాతో చెప్పినతరువాత కూడా కట్టో విషయమై నీవుపూర్తిగా ఉపేక్షవహించలేదని తెలిసింది. ”

“ అవును, బాబుకు అదే ధోరణిలో ప్రాసాను.
కాని ... ”

“ కాని ? ”

“ కాని జీవితం బాధ్యతతో కూడిన విషయం ”

“ అయితే ”

“ ప్రేమ ఒక తాత్కాలిక భావన. జీవన స్థాయి
త్వానికి అస్థాయిభావాలు తోడ్పడలేవు. ”

“ విహరికికూడా తెలిసేటట్లు చెప్పు. అంత కష్ట
మైన భాష అర్థంచేసుకోలేను. జీవితం యొక్క స్థాయి
త్వం అంటే ఎటువంటిది ? జీవితం శాశ్వతమైనదా ?
అంటే ప్రపంచంలో గడిచే యీ యాభై అరవై లేదా
వంద సంవత్సరాలు ? స్థాయిత్వం అనే పరిభాషకు వాద్య
వంద సంవత్సరాలేనా ? ”

“ పొరపాటుపడకు. జీవితం శాశ్వతమైంది. ఒక
వైపు అది సాగిపోతూవుండాలి. అదే దాని స్థాయిత్వం
... మరి ఇదే తమరిసాండిత్యం ! ”

“ బిశ్మి! నువ్వు అర్థంచేసుకోలేకుండవున్నావు.
అందుకు నా దేమి తప్పు ? బాగా విచారిస్తే కట్టావైపు
ప్రేమ అనే ఒక భావంచేత లాగబడుతూవున్నాను. ప్రేమ
అనేది ఒక భావం. భావం పుట్టుతూవుంటుంది. చస్తూ
వుంటుంది అంటే అది క్షణస్థాయి. మరి వివాహమనేది
ఒక సత్యం. బాధ్యతాపూర్ణమైంది. ప్రేమకు అందులో
స్థానం ఇవ్వడం మంచిదికాదు. ”

“ ప్రతివిషయంలో అతి తెలివికి స్థానం ఇవ్వడం
కూడా మంచిదికాదు. ... అయితే ఇన్నిరోజులకుగా

తమరీ సత్యాన్ని గుర్తించారన్నమాట. ఈలోపల కట్టా
వంచేస్తూవుందో తమకు తెలుసునా? ఆమె తమరిని
ధ్యానంచేస్తూవుంది. మనస్సులో పరమాత్మ స్వరూ
పాన్ని తమకిస్తోంది. “కాని నేనేమి చెయ్యను? ప్రేమ
లో అధికారవాంఛ ఉన్నచోట మాలిన్యంఉంది. ఆ
మాలిన్యానికి పెత్తనం ఇవ్వమంటావా?”

“అట్లావద్దండి. విశుద్ధమైన పరిశుద్ధతను స్వీకరిం
చండి. ఆ విశుద్ధతేమిటో కాస్త చెప్పదురా?” “ఏ
విషయమిద ప్రపంచం సుస్థిరమైవుందో ఏ చక్రాన్ని
నువ్వు నేనుమార్చలేమో అటువంటిదాన్ని పెకలించటా
నికి మారుగా బలవర్చటానికి ప్రయత్నంచేస్తే చాలా
బాగుంటుంది. మరి ప్రపంచానికి ఆధారభూతమైన ఆతత్వం
ఏమిటంటే - ఎవడూ ప్రపంచంలో కేవల స్వతంత్రుడు
లేడు, అందరూ బాధ్యతలతో బంధింపబడ్డవాళ్లే; వాటి
లోనే వారి కృతార్థత, ముక్తి యిమిడిఉన్నాయి.”

“చాలాబాగుంది. తమజీవితంలో ఒక బాధ్యత -
గరిమను పెండ్లాడటం - చాలాబాగుంది - తరువాత, తరు
వాత?”

“బిహారీనువ్వు ప్రపంచాన్ని నవ్వటంమాత్రమే
నేర్చుకున్నావు. దానిలో వచ్చే దేమిలేదు దాన్ని అర్థం
చేసుకోవటంలో వుంది కష్టం”

“ఓహోహో! తమరొక్కక్షణంలో ప్రపంచ
రహస్యాన్ని గుర్తించివేసారే. అటువంటి ప్రపంచానికి
ఒకేఒక్క దణ్ణం. నా నవ్వును పరమాత్మరక్షించుగాక”

“ బిహారీ ! నువ్వప్పుడే గ్రహించలేవు. ఆ విషయంపోనీ ”

“ నిజం తమరు గ్రహించి వేసారు. అంతటి విశాలమైన గహనతత్వం బిహారీ నవ్వుమెదడులో ఇముడదు. కాని చెప్పండి. అద్భుతమనండి దురదృష్టమనండి - నేను బాధ్యతా పరిణీతమైన గరిమ అన్నను. తమనిర్ణయాన్ని విని ఇంటికి చేరయ్యాలికదా ? ”

బిహారీ ! బాబూజీకి, అమ్మకు ఇష్టమైనదాన్ని నీకూ గరిమకూకూడా అంగీకారమైనదానికి - నేనుకాదనను. పెద్దలమూట వింటాను. వాళ్ల ఆశీర్వాదబలాన్ని పోగొట్టుకోలేను. ”

“ శుభమస్తు ! కాని బిహారీ, శ్రీ సత్యధర్మగారికి ఒక నూచనచేయవలసిఉంది - కట్టో వారిని కలుసుకోగోరుతోంది ”

కట్టోరావటం. బిహారీ కిటికిలోనుంచి చూశాడు.

“ మరిఒక విన్నపము ” బిహారీ చెప్పున్నాడు “ కట్టోకు సంస్కృతపాండిత్యం అగాధంగాలేదు. ప్రపంచయొక్క తత్వాన్ని చదువుకొన్నదికాదు. అందుకని ఆమె ముందర సత్యధర్మగాను సంస్కృత వేదాంతం చెప్పకుండావుంటే మంచిది. అట్లాకాకపోతే అర్థంకాక, అదేకారణంగా సత్యధర్మగారిని పరమాత్మఅని భ్రమపడవచ్చు. కట్టోయొక్కక్షేమం ఏకొంచెం విచారించినా నామనవిని అంగీకరిస్తారని ఆశిస్తున్నాను. ”

కట్టో దర్వాజాలోకి వచ్చింది.

కట్టావచ్చింది - బిహారీ వెళ్లిపోవటం ప్రారంభించాడు.

“వద్దు వెళ్ల వద్దు.” అని కట్టా సత్యకు ఒకగజం దూరంలో నిలబడింది. సత్యమీద ఆమె దృక్పథాలు వ్రాలుతూఉన్నాయి. వాటిల్లో ఎటువంటిభావంఉన్నది? కేవలం ఒక అకించనస్త్రీ, పదధూళిని యాచించటానికి వచ్చినట్లుగాఉంది - అంటే.

“నువ్వు ఇతని పరిచయం ఎందుకు కలిగించలేదు?”

కట్టా సత్యను అడిగింది.

“చెప్పితే...”

కట్టా ఒక కొంటెనవ్వునవ్వి

“ఏంపనిమీద వచ్చింది ... అది”

సత్యకు వేదాంతబలంకావాలి. లేకపోతే అతను మెల్లిగా జారిపోతున్నాడు. అదంతా కొంత ఊతం తెచ్చుకుని.

“బిహారీ స్వయంగా చెప్పుతానన్నాడు.”

మాష్టరు యొక్క ద్రఢిమ కట్టోకునచ్చింది. “అందుకని అతనే వచ్చిచెప్పాడు.”

అందరూ నిశ్శబ్దం.

మరికొంతసేపటికి కట్టోఅంది.

“మా జీజీని (గరిమ) ఎప్పుడు తీసుకొస్తావు?”

ఈ ప్రశ్న ఆకస్మికము. వేదాంత పరిభాషవున్న

సత్య తన్నుతాను మఱచిఉన్నాడు. నిశ్శబ్దం. ఏమీ జవాబు ఇవ్వలేకపోయాడు.

“చెప్పు ఎప్పుడువస్తుంది మాజీజీ”

మెల్లిగా అతనికి ధైర్యంవచ్చింది. ఇచ్చాశక్తిని బలపఱచి, ఒక సవ్య నవ్వి “అయితే జీజీని తీసుకరావటం నీకిష్టమేనన్నమాట?” అన్నాడు.

“ఎందుకుకాదు! నీకేది యిష్టమో నాకదే యిష్టం భగవంతునిసాక్షి”

ఈ అమాయకపు ప్రతిపక్షి యొక్క సత్యయొక్క మనజ్జిత వాక్యైన్యం పనిచెయ్యకుండు. సత్యకు ఏంచెప్పాలి నీంది తోచిందికాదు. తాను నిలుచున్న భూమి కదలిపోయినట్టుగావుంది అతనికి. “ఈ బిహారి, నీకునాతో అనసరంవచ్చిందని చెప్పాడు. నాతో అనసరం ఏమిటా అనుకున్నాను - వచ్చాను - సమక్షంలో నుంచున్నాను. నేను సీదానినే. నాతో మాటాడటానికి, నన్ను అడగటానికి భయపడుతున్నావు - నేను పరాయిదానికి మల్లే.”

బిహారీ “వెళ్ళు కట్టో, మాష్టరుగారు ఆశ్చర్యంగా నీమాటలన్నీ వింటున్నాను. ఆయన నాలుక మడతపడింది. భయంచేత అది కదలడంలేదు.”

“నీవు కోరేది ప్రజ్ఞిది, కట్టోను అభిమతంగానే వుంటుంది. ఈమాటనమ్ము. నీ సంతోషమే కట్టోసంతోషము. నువ్వువిచారిస్తే దానికి ప్రాణాంతకంగా వుంటుంది. నీపనులలో కట్టోను లెక్కచెయ్యకు. నీ యిష్టం వచ్చినట్లుచెయ్యి. నువ్వు పెళ్లి చేసుకోవాలంటే అందరి

శంకె ముందు కట్టో నీ పెళ్లికోరుతుంది. అ దినీదుఃఖాన్ని చూస్తే బ్రతుకగువా? - దానిన్ను బాగా ఎరుగు. నువ్వు ఏదిచేసినా చక్కగా చేస్తావు. దానిలో నే కట్టోకు ఆనందిం. నీవు కట్టోకు యజమానివి - మరి దానిని గూర్చి నవ్వించాం నీకెందుకు?"

సత్య కల్లపోయి నిలబడ్డాడు. బిహారీ ఒకమూల మొగం త్రిప్పి నీ చూపున్నాడో తెలియదు "అరే, అలా నిల్చునిపోయావు. ఏమీటీమానం ... బిహారీ బాబు" బిహారీ నెవు చూపాది.

"ఇదేమిటి? బిహారీసూడా ఇట్లా అయిరాడు?"

బిహారీ నవ్వుకుంటూ నస్తున్నా కళ్ళు ఎర్రగా ఉన్నాయి. బుగ్గలు రహస్యసూచకంగా ఉన్నాయి. అయినా బిహారీ నవ్వుమూరస్తున్నాడు.

నచ్చి "బిహారీ కూడదు" అన్నాడు.

"నీకేమైనా దయ్యంపట్టుతుందా? బిహారీ?"

"నాకు ఒక టేబుల్ డయ్యం - నవ్వు. అది ఎక్కడి కన్నాపోతే నేను నోరుమూసుకుని పుడవలసిందే"

"చూడు. ఇతను నాతో మాటాడటంలేదు. మళ్ళీ భూతం ఆనహించిందేమో?"

"ఆనహిస్తే ఎంతసేపు వదిలిపోతుంది. ఇక ఎక్కడు. అతను ఒక దేవిని ఆరాధించాడు. నువ్వెరు గవు. దానిపేరు ఫిలాసఫీ. అది భూతాలను దగ్గిరకురా నివ్వదు. నాదయ్యంసూడా దేవినిచూస్తే భయపడు తుంది.

"ఇతన్నిపిలు"

“ప్రయత్నిస్తాను. కాని బహుశః దేవి పలుక వచ్చు. అప్పుడు మనకేమీ అర్థంకాదు. కాని నువ్వు గాబరాపడనద్దు. ఎందుకంటే, సామాన్యంగా అవి ఎవరి అర్థంకావు. ”

బిహారీ సత్యచెవుల్లో గుసగుసలాడాడు. “గడ బిడచేస్తే గరిమ వెళ్లిపోతుంది. కట్టో నెత్తికెక్కుతుంది. జాగ్రత్త ”

సత్య ఒక్కసారిగా విరుచుకపడ్డాడు “బిహారీ! నువ్విక్కడనుంచి వెళ్లిపో. ”

బిహారీ లాభనాటిగా కట్టోకు చెప్పాడు “భూతం పారిపోయింది. కాని నేనూ వేళ్లాలిసిస్తోంది!

ఇదే న్యాయం! ”

“బిహారీని ఉండనిద్దూ ” కట్టో నిర్ధారణచేసి చెప్పింది “ఆతన్నెందుకు పంపించి వేయటం? ”

సత్య తిరిగి నిశ్శబ్దం.

కట్టో “చెప్పు. చెప్పవూ? ”

మానం

“మాటాడకపోతే నేను వెళ్తున్నాను. ”

“ — ”

“వెళ్లనా? ”

“వెళ్లు ”

“ఒక్కమాట చెప్పున్నాను. ఒక్కటే ఒక్కటి. దాన్ని ఒప్పుకొని తీరాలి. సరేనా? ”

“చెప్పు. ”

“చేస్తావా? అందులో నీకేమీ నష్టంలేదు.
సరేనా?”

“చేస్తాను.”

“జీజీ వస్తే మొకట మా ఇంట్లో భోంచేయాలి.
నేను మొకట భోజనం పెడతాను. ఏరోఒకటి
యథాశక్తి ప్రకారం - లేదా మీ ఇంట్లోకి వచ్చి నేనేనండి
పెడతాను. మొనరిస్తానాగా నేను పెట్టింది తిగాలి. ఈ
మాత్రం కోరిక నీవువినాలి. చెప్పు. సరేనా?”

సత్య బలము, తా, కంఠం గాకి తెచ్చుకొని ‘ఆ!’
అన్నాడు.

ఈ ‘ఆ’ను విని పాపాణమూర్తియై కట్టో, పాదాల
మీద పడింది. ఇదివరకే నారి పడింది. ఇప్పుడు నాయం
సమయం. ఇప్పుడు మొట్ట మధ్యాహ్నం. ఇప్పుడు స్వర్ణ
ద్వారాలు తెరిచి వున్నాయి ఆహ్వానిస్తూ - ఇప్పుడు
అపి మూయబడినాయి. తెరువబడ్డప్పుడూ కట్టో
ఆపాదాల మీదనే పడిపోయింది. ముమ్మసబడ్డప్పుడు ఆపాదా
లనే ఆశ్రయించుకొని వుంది! ఏమిటీ నిజ్జం!

కొంచెం చెప్పు నీళ్ళెబ్బం. తరువారి... “వెళ్ళనా”
సత్య గర్జనవ్వరింతో “వెళ్ళ?”

“వెళ్ళనా?”

“వెళ్ళి”

కట్టో లేచింది. అశువులు ప్రవహించటం ఆగింది.
మేఘాల తరువారే జ్యోతాన్ని వ్యాప్తమౌతుంది ఆమె
మొగం! తాదావెన్నెలలు ఆమె మొగం మీద

ప్రకాశిస్తాయి. “బిహారీ బాబు! ఇంటిదాకా వస్తావా?
— పని వుంది!”

బిహారీకి విదకు చి మేల్కొన్నట్లుంది. అతడు
కట్టోను మెల్లగా అనుసరించాడు.

౨౨

అదేకది. అదే అలయా గా అదే కట్టో. అయినా
అవేకావు. ఆశాత్రసో అటువంటి చాలేవు గ్నాయి. కాని
ఏవనో ఊరాదు. విభాక్తములు అటు గాయి. ఈకది, స్మృతి
ఎదురు నున్న అలయరా, అందులో అద్ద, బొబ్బిపెట్టి —
అన్ని ఆమెకు ఉడికిలిట్లా నవ్వుకున్నాయి. “మేము
నీకు సంభంధ చిర వాళ్ళముకాము.” అంటున్నాయి.
స్మృతులు పొంగి పొంగి ఎస్తున్నాయి. నీవు చచ్చి
కాలంగా మూడో ఆపకున్నావు. ఇప్పుడు నీవు మేల్కొ
న్నావు. ఇక మేము వెళ్లిపోతున్నాము అంటున్నాయి.
‘ఎక్కడికో! ఇంకెక్కడికో’ ఒక్క ఊరాదాకా సత్య
మైంది ఎక్కడికో ఇంకెక్కడికో!’ వెళ్లి పోతున్నాయి.

ఎదో కొత్తరు అనుభవిస్తూ బిహారీ అక్కడనే
నిలబడి నోచూడు.

కట్టో బిహారీని విస్మయ భావంతో చూసింది.
ఆమె దృఢులకుగు తున్నాయి “నువ్వెవరు? ఎందుకు
వచ్చావు? — ఏం కావాలి?”

బిహారీ నిస్సానోచ గా ఆమెచేతిని తనచేతితో
తీసికొని అన్నాడు “నేను గరిమలన్నను, తెలిసిందా

ఎవరినో ? ఇప్పుడు 'కట్టో' అని లెప్పు అనను." "క్షమై నానను బిహారీశాబు. నువ్వు అతని పేని పిలుడవు. అందుచేత నాకు సర్వస్వానికి బిహారీ క్షణ జిజ్ఞాసతో, చాలా ఆశంకతో, అకాక్షతో అడిగాడు "కట్టో! ఇప్పుడేమిటి..." "మొదట ఒక్కడు. ఇప్పుడీ రెండూ. అరువురి సేవ చేస్తూవుంటాను. ఇప్పుడు నాపని పరిపక్వమైంది."

సత్య నీ సేవకు తగడని బిహారీ చెప్పడలచుకున్నాడు. కాని సమక్షంలో భకురాలి ఇష్టమూర్తిని కాదనలేకపోయాడు. కట్టో మార్కాడచూసి అతను సత్యసింహుడేమీ అనలేదు.

"సత్యకు నీ సేవ అవసరములేదు. నీ జేజీ ఒప్పుకోదు."

"పొనీ! నా పని నా పనే. శరీరింతో కాకపోతే మనస్సుతోనే చేస్తాను."

అదే క్షణంలో అంతరికంగా ఒక భావంలేచి బిహారీశరీరాన్ని అతని ఒకేరంగులో ముంచివైచింది. పరిమాల్ప మనశ్శరువురిని ఒకచోట కూర్చాడు - ఇప్పుడు రెండుధారలు ఏకమై ప్రవహించాలి, వాటికి మరోపనిలేదు సుయుక్త జీవనధారమీద అడుగుడుకు తీరస్థలాలు స్థాపించాలి. పుణ్యగంగోదయాలె యీ ధార ప్రవహించాలి - కల్యాణం కురిపిస్తూ, భూములను పచ్చ పచ్చజేస్తూ జనులను సున్నతంచేస్తూ, తరంగితమై అనంతసాగరంలో విలీనంకావాలి. బిహారీ ఒక క్షణం పాటు ఈలాకొత్త భావంలో తన్మయుడయ్యాడు. తిరిగి అన్నాడు.

“కట్టో! సాక్షాత్కారమేది”

కరతం గాడ్డిద్యమును వహించింది. స్వరంగీచుకొనిపోయింది.

“బిహారీబాబు!”

ఆమెకుండా అంజేలని ఆగిపోయింది.....మళ్ళీ
“నేనున్న అర్థంచేసుకోకుండానని అనుకోకు.
నీలా అర్థంచేసుకోవాలసిందే లేదు. బైటఎట్లాగో
లోపలా అట్లాగే. లోపలకూడ అదే వినోద ప్రోత్సాహం
ప్రవహిస్తూవుంది- సగంనీరు అశుభ్రమిది సగంసవ్వుది.
ఆసోతను నుంచి ప్రతినిషయం ప్రతిబింబిస్తూ వుంటుంది.
కానున్నదికాక మానడు - లేనిది కానూకాదు. అయిం
దేమిటో అయింది. దానినిగూర్చి ఇప్పుడేమనుకున్నా
లాభంలేదు. అతడిప్పుడు నావాడుగాడు ... కాని,
“కాని” వ్యక్త ఉత్కంఠతో బిహారీ ప్రతిస్పందించాడు.

“కాని ఒకమాలవుంది. నిద్రపోతూవుంటే
ఆకాశగంగను పైన కిలకిలలాడుతూ వుండటంచూస్తు
న్నాను. అది క్రిందినున్న మనల్ని చూస్తూనేవుంటుంది.
ప్రపంచగంగకూడాపైకి చూస్తూ సవ్యతూ ప్రవహిస్తూ
వుంటుంది. నాకు ఇవిరెండు ఒకదాన్ని ఒకటి చూసు
కుంటూ బ్రతుకుతాన్నట్లు అనిపిస్తుంది. వ్యాప్తమొడిన్న
అనంతశూన్యం పరిస్పర్శ తేచూన్న సర్వవ్యాపక ఆకా
శాన్ని భేదించి వ్యక్తం చేస్తూవుంటుంది - రెండింటి
మనస్సు ఒకటి. నియమం ఒకటి. రెండు అనుకుని
దూరంగావుండి రెండుభిన్న ప్రదేశాలలో తమకర్త
వ్యాప్తి నా వేరుస్తున్నాయనిపిస్తుంది. చూడటానికి

దూరంగావున్నాయి. కాని దగ్గితే. వేరుగావున్నాయి కాని ఒకటే! బిహారీబాబూ, బిహారీబాబూ! ... ఇది అసంగభావమా? అట్లాగే మనమిరువురమూ ఉండటాడదా? దూరంగా అయినా దగ్గితే - వేరుగా అయినప్పటికీ అభిప్రాయంగా - రెండూ అయినప్పటికీ ఒకటేగా ఒకే ఉద్దేశ్యం ఒకే జీవనలక్ష్యంతో గ్రధింపబడి -? బిహారీలన్నాడు “కట్నా!”

కట్నా — “రా, నాతో గ్రధింపబడుతావా? నన్నునువ్వు చూశావు. నేనునిన్ను చూశాను. నీవు నా భాషచూశావు. భావాలు ఇవివరకే తెలుసు. నేను ఎంతచదువుకున్నాదీ అతనెరుగడు, ఎవడూ ఎరుగడు, నేనూ ఎరుగను నువ్వెప్పుడు తెలుసుకున్నావో, ఎప్పుడో నేను తెలుసుకున్నాను. ఇంతభాష వచ్చినపిమ్మట, నీకు సాయపడికినాను. అమ్మవోయిన తరువాత, నా కి భాష రొట్టెపిచ్చాకపోదు. ఈ విధంగా చదువుబట్టిచూసి నా నుంచి నువ్వు సిగ్గుపడవలసి నవసరిములేదు. చెప్పు... నాతో పాటు ఏకసూత్రంలో గ్రుచ్చబడుతావా?”

“చదువును వరదలోపారెయ్యి ... గ్రంథింపబడతాను.”

“బిహారీబాబూ, కఠినయజ్ఞం చేయటానికి మన మిరువురము ఒకచోటచేరాము. ఆలోచించుకో. ముందు జీన సూత్ర సుదూరంగావుంది.”

“నువ్వు నాకంటె చిన్నదానివి నీకు మరింత కష్టము”

“నాకు తప్పనే తప్పదు... మరి నీవిషయం”

కట్టా నేనూనీహోవాలే”

ఆ యజ్ఞానికి అన్నిటి కంటె సుందరమైన పేరు
వైధవ్యం’ అంటే ‘ఆత్మ - ఆహుతి’ — ఇష్టమేనా?”

“ఇష్టమే”

కట్టా ఎడమ చెయ్యి నూదుకు వెళ్ళింది.
బిహారీ కుడిచెయ్యి దానిని గ్రహించింది. రెండు ఒకటై
నిలబడ్డాయి.

“మన మిరువురమూ. వైధవ్య యజ్ఞాన్ని స్వీక
రించి ఆజన్మం బంధింప బడుతున్నాము.

మన మిరువురమూ ఒకటే — ఒకే ప్రాణము
రెండు శరీరాలు. ఎన్నడూ మనలను వేరుపరచలేదు.”
అని కట్టా అంది.

“మన మిరువురమూ. వైధవ్య యజ్ఞాన్ని స్వీక
రించి ఆజన్మం బంధింప బడుతున్నాము. మన మిరువు
రమూ ఒకటే — ఒకే ప్రాణము, రెండు శరీరాలు.
ఎన్నడూ మనలను వేరుపరచలేదు.” అని బిహారీ తిరిగి
ప్రతిభవించాడు.

“నేడు నా పెండ్లి...నా వైధవ్యం సార్థకమైంది”
అని కట్టా.

బిహారీ “ఈ మహాశూన్యమే సాక్షి. మనము కట్టా
బిహారీలము పరస్పరం కట్టా బిహారీలుగానే ఉండిపో
తాము. ఇందుకు కించిత్తు ఎక్కువలేదు, కించిత్తు
తక్కువ లేదు.”

తిరిగి బిహారీ అన్నాడు “ఏమి ఇస్తే అది తీసుకుం
టాను, చను.”

“ ఏమి ఇస్తే అది తీసుకుంటాను. ”

కొంచెంసేపు ఇరువురూ మాన వశాలు. కట్టా కొంచెం నవ్వింది “ మనజీవితాలు, ఏకాంతానందం సునాయాసంగా ఉద్ధరి పబడ్డాయి. రా. నాకు ఒక సజ్జ చేసిపెట్టు. నువ్వు ఇంటికి ఎప్పుడు వెళ్ళుతున్నావు ? ”

“ నేటిరాత్రి. లేకపోతే రేపు ఉదయం తప్పకుండా. ”

బొట్టుపెట్టి దుస్వేద, ఉద్ధరి, ఎరగాజులు తీసి మూటకట్టి కట్టా అది నీ చెల్లెలు - ఏమిటి పేరు? కరిషా - ఆమేగా నా జీజీ! ఆమెకు ఇచ్చికోని వెళ్ళి ఇచ్చినది సింది - చెప్ప - ఒక తులుసిపిల్ల, పల్లెటూరిది - కట్టా అనేది ఇచ్చిందని. అతను ప్రతిమంగా మా ఇంట్లో భోజనం చెయ్యటానికి మాటయిచ్చాడనికూడా చెప్పి. కట్టా ఇంగ్లీషు నేర్పాలనికూడా చెప్పి. కట్టాను అశీర్వాదించి మనికూడా చెప్పి. సేన యెట్లాగో లభింపచెయ్యాలి ముందుగానే అశీస్సులు పంపమని చెప్పి. ఇదంతా చెప్తావుకదూ? చెప్పి తప్పకుండా ! ”

“ తప్పకుండా చెప్తాను. ఈ నీ సౌభాగ్యం కట్టా ఇచ్చిందని చెప్తాను. ”

“ ఆఆ! ఏమిటి అంటావు. ఇది నేను బలవంతంగా కోరుకున్నది. నాదగ్గిరనున్న శ్రేష్ఠమైన శుభచక్రం ను ఇస్తున్నాను. అని చెప్పి. ”

“ అంతా చెప్తాను. మరి చెప్తాను. కట్టా ఎన్నువరించిందని ”

“ చెప్ప ”

“ నానని అయిందా ? ”

“ అ ! ”

“ వెళ్ల నా ? ”

“ వెళ్లి తల్లిచాడాలకు నమస్కరిస్తూ వెళ్ళు ”

“ వెళ్లేముందు ఏమి ఇచ్చవా ? - ఒలే వరించటం ! ”

“ ఏమిచ్చాను ! ”

“ ఎదో ఒకటి ”

“ మంచి తీసుకో ”

అలాన్ని ఒక కుర్చీలో కూర్చోబెట్టి చర్కామీద దారంతీసింది. పసుపురంగులో దాన్ని తడిపి మాలగా చేసింది. రెండు చేతులతో వరిమాలగా పట్టుకొని, మఱువేసినా భారమైన నవ్వునవ్వి, మెడలో వేసింది. ఒక నమస్కారం చేసింది, కాళ్ళను చేతుల్లో తాకింది. అతనిచేతిని తనమస్తకాన్ని స్పృశింపచేసింది.

ఈ కోలాహలంలో ఆగది, పరదృక్కులను పడ నీలేదు. ఈ గ్రంథి బంధన మహోత్సవానికి, ఏకమాత్ర సాక్షియై, ప్రకృతి తనలో తాను మానంగా వుండి పోయింది.

“ మాల సత్యకు చూపిస్తాను. ” బిహారీమంత్రము గృతనుంచి తప్పించుకొని అన్నాడు.

“ నీది-నీయిష్టం ఏమైనా చెయ్యి. ”

“ వెళ్తున్నాను. ఎప్పుడుతిరిగి కలుసుకోటం ”

“ చూడు - ”

“ ఇట్టో నమస్కారము. బిహారీ నమస్కారం చేస్తున్నాడు. దాంతోపాటు ఇది తీసుకో ” బాగా నలి

గిన కాగితపునుడత బిహారీ కీసియిచ్చాడు. అతడక్కడ నిలుచుండలేదు? కట్టో తల్లికి నమస్కరించి చక్కా వెళ్ళాడు.

నందూపాయలనోటు చూసి కట్టో ఒక ఊణం సంభ్రాంతి చెంది. తిరిగి వంటింటిలోకి తన పనిమీద పోయింది.

౨౮

బిహారీ తన ఇంటికే చేరాడు. బాబు వరండా లోనే కూచుని వున్నాడు. బండిలోనుంచి దిగలేదు. అడిగాడు “వచ్చేసారా?” “ఏం తెచ్చారు?” “ఆ! వచ్చేసాను.”

“ఏమిటి సంగతి?”

“ఇప్పుడే వస్తున్నాను. కొంచెం ఈ సామాను ... పైన”

“ఆ, ఆ!”

బాబు నొకరు సామాను తెస్తావుండటం చూసాడు. ఎంతసేపు చెప్పాలి మాట — కాని అట్లాగే చెడు అక్షణాలు కనబడటంలేదు.

బాబుకు సంగతి చెప్పాలి. కాని అంతకన్న తొందరగా కట్టో పని చెయ్యాలి. అన్నిటి కంటే ముందు కట్టో — తరువాత ఏదైనా! చిన్న పాట్లముతో మేడపైకి చేరాడు. పిలిచాడు “గిరీ! గిరీ!”

గిరి చుట్టొట్టో వూది జుత్తు ఆరపోసికొని అన్న
 తించేస్తూ దో అని వంటి ట్లోకి వెళ్లింది. ఎంత చెప్పినా
 అన్న దేదో ఒకటో చేస్తు నే వూటుంది. గరిమను వంటన్న
 ఎరుగదా ఏమిటి? సరిగా చేయకపోతే థిల్లీలో వంటల
 క్కలకు కరుకేమిటి? అవిషయమే అన్నకు పన్నెండో
 కారి చెప్పటానికి వెళ్లింది. గరిమను జూడగానే అన్న
 తునికి పోతుంది. నణకటంలో ఉప్పు పరమాన్నంలో
 ఉడినా ఆశ్చర్యపడ నక్కరలేదు. ఆ పరమాన్నం తిన
 తలసినప్పుడు అందరి తగువున ప్రతినిధిగా నిలచి, మహా
 ర్హిణీలా పూత్కరిస్తూ గరిమ వంటన్న మీద విజయ
 కుని పడుతుంది. ఈ కేకలలో మిరిపకాయలు పోయ్యి
 రోపడితాయి. ఇహ తమ్ములు! సగం కోపం అట్లా
 తుండగానే గరిమ తమ్ముకుంటూ తిట్టుకుంటూ పరు
 గెత్తి పోతుంది. అటువంటి ఘటనే ఇప్పుడుకూడా జరి
 గింది. మిరిపకాయలు నిప్పులో అహుతి అయినాయి.
 బయటకు పరుగెత్తి గరిమ.

“నేను ... ఆచ్చి, ఇం - అన్న ... ఆచ్చి”
 బిహారీ తను రావటంతోతే ఈ తమ్ముల పరం
 తర విన్నాడు.

“ఏమిటి సంగతి?”

“అ వాషిష్ఠీ అన్న - అక్ ఇ డామ్, ఇ”

“నేను రాగానే ఇట్లా”

“డామ్ రా స్కేల్ ... ఆచ్చి”

“నన్ను తమించు. నేను వెళ్లి పోతున్నాను.”

“సై తాక్ - రేపటినుంచి ... ఆచ్చి”

తుమ్ములు కొంచెం తగ్గినతరువాత బిహణి
అన్నాడు “ గరీ ! ”

“ ఆ వంటవ్వ రేపట్నించి ఉండటానికి వీల్లేదు.
నేను చెప్తున్నాను. ”

“ నామూటవింటున్నావా లేక ”

“ వింటున్నాను. కానీ నువ్వే ”

“ అవును. నేనే రచించాను, నేనే పాడు
చేశాను. ”

“ నువ్వే వంటవ్వను ఏర్పాటుచేశావు. ”

“ ఇలా అట్లా చెప్పుకులే! ... ఇప్పుడు స్వల్ప
పడ్డావా ! ”

“ స్వల్ప పడటంకాదు. ఏదో మాంగామాచేశా
నేవుంటుంది ”

“ సరే. ఈ అభ్యాసాన్ని పూర్తిచెయ్యి.
ప్రకోప పర్వం సమాప్తం చెయ్యి. నవీన పర్వం ఆరంభం
విను ” “ సరే చెప్పు ” అన్నట్లుగా గరిమ వింటానికి
సిద్ధమై నిలుచుంది.

“ నేనక్కడనుంచి వచ్చేశాను. నీకు ఒకపొట్ల
తెచ్చాను. తీసుకో ”

పొట్లంవిప్పి గరిమమూదర పెట్టాడు.

“ ఎవరిచ్చాడు ... ఆ ? ”

“ ఆ అమ్మాయే ... కట్టాను ఎరుగుదు
వుగా ? ”

గరిమ కట్టాను బాగాఎరుగు. సశ్వ స్వభావం
ఆమె పూరిగా గుర్తిస్తూనే వచ్చింది. ఎరుగు -

మూలంలో కట్టాయే ఉంది. అది ఎరుగటంతోనే కట్టోను తన ప్రతిస్పందనగా భావించింది బాబు, మరి యితరులు ఎంతదెప్పినా అతను వింటులేదు - పోటీ బలవ తరమైనదని ఆమె తెలుసుకున్నది. రాత్రి బళ్ళు “ఈ పల్లెటూరిపిల్లకూ నాకూ పోటీకూ” అన్న భావం ఆమెనునస్సుతో ప్రజ్వలిస్తూ నేలబడింది. ఈ భావమే ఒకప్పుడు నా తర్వాతమీదకు, ఒకప్పుడు బాబుమీదకు, మరోఒకప్పుడు తల్లిమీదికి కొపంగా మారుతూవుంది. తను యువతి - పైపెచ్చు చదువుకున్నది. సత్యమింకా ఆకారంలో మరే అంతతీసి కట్టుకాదు. అందులో యశాస్వ నం ఎక్కడా అందంగా నేలబడింది. కాని కట్టో పేరు వింటుంటే, ముఖ్యంగా దిండుచూడడంతోనే సత్య వైపు తనకున్న నానూనూ ఆకర్షణ కట్టోపై, ప్రబలమైన ఈర్ష్యా భావంగా మారింది. అప్పుడుతాను సత్యను మరి ప్రేమి చలం మొదలుపెట్టింది. అందుకే తాను భాధపడుతూ నచ్చింది.

ఇప్పుడు బిహారీ నిజమైన కబురు తెచ్చాడు. కట్టో కొన్ని చస్తువులుకూడా తెచ్చింది! వాటన్నిటినీ తన జయంలో సంపాదించిన చస్తువులుగా స్వీకరించింది. కట్టోను ఎట్లా జయించాను? నాతో పోటీకినచ్చింది ‘పిచ్చిది’ అన్న భావమే ఆమెకు అప్పటి సంభాషణకున్న ఎక్కువ సంతోషాన్ని ఇచ్చింది. సత్యకుతనకూ వివాహం అవుతుంది అన్న విషయమే తనకు తట్టలేదు. కట్టోను జయించాననే ఉన్న తభావమే ఆమెను పరివేశించేసింది.

“అయితే! ఆమె ఇచ్చిందా?”

“ అవును. ”

“ ఎరుగదూ తనకుమల్లె పల్లెటూరి సరకు కాదని ”

“ ఆమెకు ఏదీ తెలియదు. ”

“ నాకు వీటితో ఏమిటి ఉపయోగం - అవతల పారవెయ్యటం ఒక్కటే ”

“ ఆ! ఆ! పార వేయనద్దు. నామీదబట్టు. ఈ దువ్వెన, ఈ అద్దం. ఈ కుంకుమ తీసుకొని నేనేమి చెయ్యాలి ? ”

“ గిరీ! వీటిని పారెయ్యవద్దు. ”

“ ఇందులో రత్నాలన్నీ మించుకుపోతున్నాయా? ఇవన్నీ కలిసి ఎన్నిదమ్మిడిలు ? ”

“ గిరీ! కట్టో నీతో చెప్పమని కొన్నిమాటలు కూడా చెప్పింది ”

“ ఏమిటేమిటి? చెప్పు వింటాను ”

“ నువ్వు తన జీజీవి. నీ దగ్గిరనుంచి ఇంగ్లీషు నేర్చుకుంటుంది. ప్రథమంగా నువ్వు వాళ్ళింట్లో నే భోం చెయ్యాలి - కట్టో, ఈ విషయమై సత్యనుంచి వాగ్దానం పుచ్చుకుంది, మతరిన్ను ఆశీర్వాదించమంది. ”

“ ఈమాటలు గరిమమనసులో గుచ్చుకున్నాయి. కట్టో ఇట్లా చెప్పటంలోగల ఉద్దేశ్యమేమిటో తాను గ్రహించలేక పోయింది. చోలాందోళన స్థితిలో పడింది. ఆమె మనసు, అన్నది. — ”

“ ఆమెకు మరేమీ చెప్పటానికి తోచలేదా! ”

“ గిరీ! ఒక మాట చెప్పనా ? ”

“కట్టాను గురించా? ... చెప్ప”

తను కట్టాను క్రోధానికి గురిచేయతలచుకోలేదు. ఇప్పుడు తను దయతో చూసి స్నేహాన్ని సంపాదించు కోవాలి. — తన కెందుకు ఆమెతో ఎడమొగం, పెడమొగం — ఇప్పుడు అనుగ్రహం చూపించాలి. అందుకే మళ్ళీ అంది “ఏమి చెప్పదలచుకొన్నావో చెప్ప లేకపోతే ఆమెను గురించి చెప్పు. నేనిప్పుడామెను ప్రేమిస్తాను.”

“గిరీ! ఆమె అందమైనది కాదు. ఎక్కువగా చదువుకోలేదు. మేమిరువురమూ, పరస్పర బద్ధులమై పోయినాము. నేను పెళ్ళి చేసుకున్నాను.

ఈ మాట గరిమకు ఆకస్మికమైంది. ఇది వింటానికి ఆమె తయారుగా లేదు. ఇంత అదృష్టానికి తగిందా కట్టా? కట్టాను ప్రేమిస్తుంది — ప్రేమిస్తోంది. కాని యెకాయీకీ ఇంత అదృష్టమా? కట్టా తన యోగ్యత చేత సంపాదించింది కాదు ఇది. నిస్సందేహంగా మోసంతో సంపాదించింది. ఆమె అన్నది — “అన్నయ్యా! ఇదేమిటిట్లా అంటావు? గారిడీ చేసింది. ఆమె చుట్టూ పడి పోయావు.”

“ఆ! అవును. గారిడీ చేసింది. ఆమె నిజంగా మాయ కిలాడి. నేనే ఆమె మాయనుండి సత్యను రక్షించాను రక్షించటంలో, స్వయం చిక్కు పడిపోయాను.

“ఇదేమి పిచ్చితనము?” గరిమ అంది.

“పిచ్చి ఏమిటి?” అంటూ బాబు ప్రవేశించాడు.

“ బాబూ ! బిహారీ పెళ్లి చేసుకున్నాడు ఆ కట్నా ”

బాబు ఉలిక్కి పడ్డాడు. “ ఏమిటి ? ”

“ కట్నా అనే పిల్ల మీరు వినేవుందురు. ”

బాబు ముఖంనుండి “ బిహారీ ? ” అనే ప్రశ్న వెలువడింది.

బిహారీ అవిచలితంగా, అఖండితంగా అన్నాడు.
“ జీ ! ”

బాబు ఒక్క క్షణం మానంగా ఉన్నాడు. మరేమి మారిపోయాడో ! అన్నాడు “ కోడలిని ఎప్పుడు తీసు కొస్తావు ? ”

“ బాబూ ! ఆమె ఇంటికిరాదు. అక్కడే వుంటుంది ”

“ ఏమిటి ? ” అని బాబు గద్దించాడు.

“ ఆమె అక్కడనే ఉండాలనుకుంటోంది. ”

“ మరినువ్వు. ”

“ పరీక్షలైనతరువాత తిరగటానికి వెళ్తాను. తమరు విచారించకండి. ఈసారితప్పదు. దేశం తిరగటంలోరెండుసంవత్సరాలు పట్టవచ్చు ఇంకా అంతకంటే ఎక్కువైనా కావచ్చు. తిరిగివచ్చి తమరితో సంప్రదించి ఏపనైనాచేస్తాను. ”

“ మరి కోడలూ ? ... కాదు, నా కోడలు నా దగ్గితేవుంటుంది. కోడలు అక్కడదేనికి. ఈ డబ్బంతా ఏమికావాలి ... మురిగి పోతోంది. కోడలు ఇక్కడే వుంటుంది బిహారీ ”

“ కబురుపెట్టండి. వస్తేవస్తుంది. ”

“ ఈ పెండ్లి ఎట్లా అయిందనీకు ! ”

“ మేమింకో పెండ్లి చేసుకోము కనుక మా పెళ్లి అయింది. దగ్గిటగా ఉండనీ. దూరంగా ఉండనీ, మేమిద్దఱమూ సన్నిహితులమే. ”

“ ఈ పిచ్చిని దూరంగా కట్టిపెట్టు. వెళ్ళి తేవెళ్ళు. అంతేకాని ఈ పిచ్చిని నేను వినగోరటంలేదు. ప్రపంచానికి సంబంధించనిమాటలు నాముండర రా నీకు ” బాబు ఇంటిసావడిలోకి వెళ్ళి బిహారీ తల్లినిపిలచి అన్నాడు “ విన్నావా ? - బిహారీ పెళ్ళిచేసుకున్నాడు. కోడలు అక్కడేవుంటుందట. బిహారీ తిరుగుతూ వుంటాడు - ఇటు వంటిమాట ఎప్పుడైనా విన్నావా ? ” “ పెండ్లి అయిందా ? - ఎవరికీమాటమాత్రం తెలియదే. కోడలు అక్కడ - తాను ఇక్కడకాదు ! అక్కడ కాదు ! - ఇదేమిటి అట్లాచెప్పుతారు ! ”

“ అయితే బిహారీనే పిలిపించి అడుగు. ” అని బాబు వరండాలోకి వెళ్ళి పేపరుచూసుకుంటూ కూర్చున్నాడు ! గరిమసంగతి అసలు మరచేపోయాడు ఈ వేడిలో !

౨౯

పెండ్లిఅయిపోయింది - గొప్పయింటిపిల్ల ! బాగా చదువుకున్నది - పల్లెటూరువచ్చింది - ప్రపంచంలో ఎనిమిదో ఆశ్చర్యకరమైన విషయం జరిగింది ! కాని ఆగండి తొందరపడకండి నవవధువును చూడటానికి !

చుట్టూ ఉన్న స్త్రీలనూ తొలగిపోనీడి. కట్టోత్తో
పాటు ఒంటరిగా వెళ్లిదాం!

కట్టోత్తో పునః పరిచయం చేసుకుందాం! చిన్న
ప్పటి కట్టో అయిపోయింది. తిరిగి అట్లాగే గంతలు,
చిందులు వేస్తూ కట్టో అయిపోయింది!

జీజీ వచ్చి చాలాసేపు అయింది. కాని కలుసు
కోటానికి తీరికే కలగలేదు. అం రిత్తోపాటు వెళ్లి తే
తాను మెదలకుండా కూర్చోవాలి! అది తనకు చేతనైన
పనికాదు. తాను జీజీతో మాటకాలి కులాసాగా
జుట్టుదువ్వాలి - జీజీ కున్న వస్తువున్నీ చూడాలి. -
పుస్తకాలు, నగలూ కూడ. కాని ఆడవాళ్లు ఎక్కడ
దొరికారు. ముసురుకొని కూర్చున్నారు - కదలనే కద
లరు. కట్టో వీళ్లహాథానికి లొలోపల కుమిలిపోయింది.
కూర్చుంటే కూర్చోనీ - తాను వెళ్ళేతీరాలి దగ్గరకు
ప్రాడలు, సవీనలు ఉజ్జల వర్ణలు, శ్యామల
గాత్రలు, మొదలైన భిన్న భిన్న రూపాలతో ఉన్న
స్త్రీలు 'ఒక్కదాన్ని చేసి చుట్టూమూగారు'

ఆ ఒక్కతే నన్నాగతవధువు గరిమ! ఓణివేసు
కుని ఎట్లా కూచుంది! సిగ్గుమూట ఐనట్లు!

ఎప్పుడూ అట్లాగే కూచుంటున్నట్లు! నగలు
ప్రత్యంగం మీద తళ తళలు కురుస్తున్నాయి. దృష్టు
అటుపోయి యిటుపోయి చివరకు ఎడమ చేతి కంకణ
పుటించుల మీద వ్రాలుతున్నాయి. వధువు ఇంత
మంది చూపుల్లో పడి అలసి పోయింది. ఆమె తన్ను
పరివేష్టించి ఉన్న కొత్తపావాలి. అందుకు ఏవదైనా

కొంత మాటాడాలి. కాని వీళ్ళందరూ పరస్పరం
మాటాడరు - బహుశః ఇంగ్లీషు మాటాడు తుండ
నేమో ? - కేవలం చూస్తూ కూచున్నారు.

వధువు లేవలేదు. ఇక కూచోనూ లేదు. చాలా
బాధగా వుంది ఆమెకు. ఎన్నోసార్లు అజ్ఞాతంగా చూస్తూ
ఆమెదృష్టి కంకణంమీదకు వచ్చింది. ఇంతటా ---
“జీజీ!”

చూచింది. ఆమె. అనాయాసంగా అంది “కట్టా”
నిమిషంలోకి వికసించింది. చేతులు సారించింది. స్వాగ
తం చెప్పటానికి ఒక్కసారిగా కట్టాను కూర్చోపెట్ట
డానికి హృదయకవాటాలు తెరచినట్లు, ఆమె లేచి
నిలబడింది.

కట్టా పరుగెత్తుకుని వచ్చి ఆ కణాలలో ఇమిడి
పోయింది.

“జీజీ!”

“కట్టా!”

రెండునదులు కలిసినట్లేంది. రెండుతీ వెలుపెన
వైచుకొన్నట్లు, రెండుకోమలత్వములు సంగమించినట్లు
అయింది.

తతిమ్మా స్త్రీలకు లశ్చర్యం - కట్టా ఎప్పుడూ
ఈడారు విడచిపెట్టివెళ్ళింది లేదు. కోడలు కొత్తగా
రావటమే. వీళ్ళిద్దరికూ పూర్వపరిచయం
ఎక్కడిది?

రెండుహృదయాలు, ఒకవైపు స్పర్థా కర్వల
తోడన్న రెండోవైపు శ్రద్ధార్చనలలో పరస్పర పరిచిత

ములేఅని, పరస్పర శ్రద్ధ భక్తి, అర్చన ఒకేభావనకు
రెండుఅంచులు అని, ఋణము. ధనము రెండుకొనలని,
రెంటిమధ్య ఒకే ఆకర్షణతత్వం ఉంటుందని వాళ్ళకే
తెలుసు ?

30

ఇరువురూ ఒంటరిగా ఉన్నారు.

“జీజీ! నా సంగతి వారుచెప్పారా?”

“చెప్పాడు. పెండ్లిసంగతికూడా చెప్పాడు.”

“అతను చాలా నవ్వుతాడు. ఎప్పుడూ హాస్యమే
అదేమి సరియైనమాటా?”

“సరే! అతనిది సరియైన మాట నువ్వే నిక్క-
చ్చిమాట చెప్పా.”

“జీజీ! ఏమీ లేదు. బలే పెళ్ళి ఎట్లా? నువ్వే
అరుగవు నేను విధవను. విధవలకు పెళ్ళి వుతుందా?...
భి!” “పెండ్లి అంటే నే నువ్వు అసహ్యించు కొంటు-
న్నావే మరేం జరిగింది?”

“ఏముంది జీజీ! బిహారీ బాబు ఊరికినే”

“కట్టోచూడు! దావితే లాభంలేదు. నాదగ్గర
దాస్తావా నేను నీ జీజీని కాదు. జీజీతో నువ్వు నీమాట
చెప్పవూ?”

మేము ప్రతిజ్ఞచేసాము. అతను బ్రహ్మచారిగా
వుండిపోతాడు. నేనిట్లాగే వుండిపోతాను. మేమిరువు-
రమూ మా సంగతి ఆలోచించికోము. ఇతరుల పవిత్ర

యమే ఆలోచిస్తాము నాకు నువ్వు ఉన్నావు నీకు 'వారు' ఉన్నారు. వారేనాకు చదువు చెప్పింది. నాకేం తెలుసు చదివించక పోతే నిన్ను నేను తెలుసుకోగలనా? బిహారీ తనంతట తాను సుఖంగా ఉండలేడు. బిహారీ ప్రపంచములో విహారానికే. ఆతను ఒక్కరి కొరకు గాను - ప్రపంచ మంతటి కొరకు! నేను అది చూసే అతని చేత ప్రతిష్ఠ చేయించాను. అంతే జరిగింది - దాన్ని బిహారీ వివాహమన్నాసరే మరేమన్నాసరే!"

“ఈ అద్భుతమైన విషయం నీకెట్లా తెలిసింది. కట్టా!”

“ఇందులో అద్భుతం ఏముంది జీజీ! బిహారీ బాబును చూచి ఇతని ఆత్మ ఒక ఆశ్రయాన్ని పొంది, విశ్వకల్యాణ మార్గాల వ్యాప్తిమైపోవాలి అనిపించింది. అతడా ఆశ్రయాన్ని కోరుతూ ఉన్నాడు. నన్ను నేనడిగాను. “నేను ఆశ్రయాన్ని కాగలనా?” అని. మన స్పృశించింది “ఎందుకు కాగూడదు? అని అందుకని ధైర్యంచేసి నేనతనితో యీ విషయం చెప్పి వేసాను.”

“నువ్వీ ఆత్మలను చదవటం ఎక్కడ నేర్చుకున్నావు. నువ్వు చాలా తెలివిగలదానివిగా ఉన్నావే?”

“జీజీ! నువ్వు ఎగతాళిచేస్తున్నావు. ఆత్మ అందరిదీ చదవటం సాధ్యమా? ఇది ఒకళ్లు చెప్పేదికాదు. ఒకళ్లు నేర్చుకునేది కాదు. బిహారీ బాబు నాకు స్పష్టంగా కనపడ్డాడు. అతన్ని నేను అచ్చు అక్షరాలులా చదివేసాను.”

“అయితే ఈ పెళ్ళి యెట్లా జరిగింది? అతను పెళ్ళి అయిందంటున్నాడు. నువ్వు మచ్చుచల్లావని కూడా అంటున్నాడు.”

“జీజీ! అతను ప్రతిమాట అట్లాగే నవ్వుతూ చెప్పతాడు. ప్రజలుదాన్ని పెళ్ళి అని ఎందుకనాలి. ఆ! అతను నాజీవితంలో నేనతని జీవితంలో కలిసిపోయి నాము. ఇదినిజం మేము ఒకే ప్రతిజ్ఞలో బద్ధులమైపోయి నాము, నావల్ల అతనిజీవితము, అతనివల్ల నాజీవితము పూర్ణదశను పొందిస్తాయి. అతనివల్ల, నేనే కాకిని అయికూడా ఏ కాకినికాదు, మేము పరస్పరం అయి, అందరి వాళ్లంకా గోరుతున్నాము. నేను అతనికొరకు చచ్చిపోతాను, అతను నాకొరకు బలిభౌతాడు... కాని జీజీ! నన్ను నువ్వు కేవలం పిచ్చిదానిగా చూస్తున్నావు. నేను పూర్తిగా పిచ్చిదాన్ని కాదు. నీ అంతనాకు తెలియదు. కాని అందుకనే నువ్వు నన్ను తక్కువగా చూస్తావా! వద్దు వద్దు. నామీద నువ్వు కోపగించకు సరే! జీజీ! మా ఇంటికి పడ. నీకు రొట్టెలు తయారు చేయటం ఏమి చేతవుతుంది? ఎప్పుడు చేశావు నువ్వు ఇటువంటి పనులు? నువ్వు కూర్చో మాటాడుతూ వుండు, నేను తయారు చేస్తాను. నీతో చెప్పివుండరు. నువ్వు ఇవ్వాలి మా ఇంట్లోనే భోంచేయాలి. ఆ! ఇంకో విషయం... ఆశీర్వాదం! ఆశీర్వాదించావా నువ్వు? — ఇప్పుడాశీర్వాదించాలి. ముందు ఆశీర్వాదిస్తేనే గాని రొట్టెదొరకదు.”

కట్టో వాక్చాతుర్యం ముందర తప్పించుకోటం చాల కష్టం. తానే ప్రశ్నిస్తూ తానే జవాబు చెప్తుంటుంది. గరిమ ఆమె సంభాషణా విధానానికి ఆశ్చర్యం చెందింది. మాటలు బహుచమత్కారంగా నొచ్చుకుండా చెప్పుతోంది.

ఆశీర్వాదాలు ఇవ్వటం పుచ్చుకోటం, గరిమ ఏ 'కోడ్'లోనూ నేర్చుకోలేదు. ఆశీర్వాదాలు ఇవ్వాలనే ఉబలాటమూలేదు - కాని

“జీజీ! మాటాడ వేమి? ఇటుచూడు నేను మోకరిల్లి కూచుంటాను. పాదాలమీద వ్రాలుతాను అప్పుడు తల్లికి వలె నాశీర్వాన్ని స్పృశించు నేను లేస్తాను, అప్పుడు నన్ను నీకొగిటిలోకి తీసుకొ. కానిచూడు, నిండైన మనసుతో చెయ్యాలి లేకపోతే నేను తిరిగి కసరత్తులు చెయ్యవలసి వస్తుంది. సరిగా నేచెప్పినట్లు చెయ్యకపోతే తిరిగి తిరిగి చేయిస్తాను.”

కట్టో పెద్ద పెద్ద మాటలు మాటాడుతుంది. అయినా పసితనం అందులో నుంచిపోదు. గరిమ తన్ను గూర్చి 'తల్లి' అనేమాటవింది, ఆమెహృదం కరగింది. నిజంగా కట్టోను కవుగలించుకోవాలి అనుకుంది, ఈ పిల్లదగ్గిల హారం పనికిరాదు. తనలో ప్రస్తుతమే ఉన్నమాతృత్వభావాన్ని మధుర వాక్కులతో రేపింది. ధాన నేను కంఠస్వరంతో పాపాణాల్ని ద్రవింప చేశాడు, పసిపిల్లలు ఎన్నోసార్లు క్రూర మనుష్యుల్ని హింసించుతున్న తమ దీనస్వరాలతో మార్చివేశారు. ఆకులు, అవ్యక్తంగా పరమాత్మ కారిన్యాన్ని పోగొట్టు

తున్నాయి. కట్టా వాగ్విన్యాసంతో గరిమ మారటంతో ఆశ్చర్యమేమిటి మాతృత్య గౌరవంతో, స్నిగ్ధహృదయంతో గరిమ అంది “కట్టా ... నేను”

కాని అప్పటికే కట్టా మోకరిలి కూచుంది. మస్తకం పాదాలమీద వ్రాల్చింది - కొళ్ళులాగుమని గరిమ కరగి ప్రవహించిపోయింది.

స్నేహార్ద్ర కంపితమైన ధ్వనితో గరిమ అన్నది “ఓ కట్టా!”

కంతం డగ్గు తికపడింది - చేతితో మస్తకాన్ని స్పృశించింది. రెండుచేతులతో లేవనెత్తి కవుగిలించుతుంది.

అశ్లేషంనుంచి విడివడి కట్టా “నా జీజీ! నువ్వెంతమంచిదానివి! మా ఇంటికిరావూ!” అంది. గరిమ కన్నీళ్లెప్పుడు ఎరుగదు. కాని ఇప్పుడవి సుఖప్రదాలుగానే ఉన్నాయి ఆమెకు. వర్షంలో తడిసిన ఉద్యానంలో ఆమె మరింత హర్షోత్సుల్ల అయింది.

“కట్టా! నువ్వు నా వెంటఉండు. నువ్వు నా వెంటవస్తే ఎంతో బావుంటుంది. కట్టాలాగానే వుండాలి. అందరూ నిన్ను ప్రేమిస్తారు. నిన్ను ప్రేమించకపోతే ఎవరిని ప్రేమిస్తారు?”

“నేను వెంటవస్తానుగా! జీజీ ఎంత అనిష్టకరమైనమాట ఉంటున్నావు. ఈ ఊరువదలి ఎక్కడికన్నా వస్తే కొమ్మనువిడిసినవుప్పంతీరునా అవుతుంది బ్రతుకు మీ ఇంట్లో నాబోటి పల్లెటూరిపిల్ల ఏమంతరాణిస్తుంది? జీజీ! నా స్థావరమే ఇది - ఈ నేరేడుచెట్టు

ఇల్లే ... కాని ఎందుక అట్లాన్నావు ... అతను చెప్పాడా ?”

“ అతను చెప్పలేదు. అతను ఎందుకు చెప్పాడు. కాని చెప్పమంటే చెప్పిచూస్తాను. ”

“ వద్దవద్దు. ”

“ తప్పకుండా చెప్తారు. ఎందుకు భయపడతావు. ”

“ అతను చెప్పినా, నేను రాను. ”

“ అప్పుడు నువ్వు తప్పకుండానే వస్తావు ” కొంచెంసేపు ఇంకా సంభాషణ జరిగింది, ఆ మాటలన్ని విని పించటానికి వీలేదు. కట్లో తన జీజీని బలవంతపెట్టింది.

“ ఇంటికిపద రొట్టెను. నేను తయారుచేస్తుంటే నువ్వు చూస్తూ కబుర్లు చెప్తూ ఉండువు కాని. ” అది ఎన్నటికీ జరుగదు. గరిమ చూస్తూకూచుంటుందా? చేతనై నంత సహాయం చేస్తుంది. కాని

“ కాని! నేనిప్పుడే వస్తున్నాను. నువ్వుపద... నేను...కొంచెం...”

చాలు చాలు కట్టోతో పైన చెప్పనక్కర్లేదు. ఆమెకు అర్థమై పోయింది. ఆమె వెళ్ళిపోతుంది. పరుగెత్తుకొని పోతుంది. మీ ఇరువురి మధ్య ఆమె ఎవరు?

ఒక్కగంతు వేసివెళ్ళింది - కాని జీజీ రాదేమో అందుకని వెళ్తూ వెళ్తూ జ్ఞాపకం చేసి మరీ వెళ్ళింది.

“ రావాలి సుమా! నామీద...”

“ ఆ! తప్పకుండా!”

కట్టా వెళ్ళిపోయింది. ఎంతసేపైనా మాటాడుకోనచ్చు - కాని అక్కడకు వెళ్ళాలి.

సవవధువు వరుణ్ణి నెదకింది —

“కట్టా ! నాతో వస్తే ఏమింది”

ఏమిటి కట్టా మళ్ళీ కట్టాయేనా ... ఏదోవిస కూడంది విని నట్లుగా ప్రశ్న ముఖం పెట్టాడు.

“ ఏం విసపడలేదా — కట్టాను ఎరుగరా !”

“ ఏమిటి కట్టా — అయితే ?”

“ ఆమె నాతో ఢిల్లీ వస్తే ఏం ?”

“ నద్దు ” అని దృఢంగా అన్నాడు.

“ నద్దూ ?”

“ ఉహూ.. నద్దు. విషాన్ని దగ్గిటఉంచుకోదలిస్తే ఉంచుకో. నేను చెప్పను. కట్టాను సీదగ్గిట లేదా మన దగ్గిట ఉంచికోమని నేనెన్నటికీ సలహా ఇవ్వను. తెలిసిందా. ”

తెలిసీ తెలియనట్లైంది. ఇంకా సంభాషణను పొడిగించడం మంచిదికాదనుకుంది.

తరువాత సంయమితరూపంతో, పరస్పరం పేమాభివాదాలు జరిగాయి. సంయమం కట్టుబాటువచ్చి ప్రేమాలాపాన్ని కట్టిపెట్టాయి. గరిమ కట్టా ఇంటికి వెళ్ళింది.

అంతా సంతోషంగా ఉంది.

అంతా సంతోషంగా ఉంది.

అంతా సంతోషంగా ఉంది.

కూర తయారు అవుతోంది. పూరీ తయారు చేయాలి. పులుసు అవుతోంది. జీజీ హడావుడిలో పిండిమాట మరిచేపోయింది. పగోటా పడివుంది ఊరికే. వెళ్ళిపోతోంది పిండికోసం.

“ ఏమిటి ? ఏమిటి ? ”

కట్టో నవ్వుతూ నవ్వుతూ చెప్పింది.

“ అంతా అయింది. పిండి తేనెలేదు. పెండ్లికి సరిపడనామాను తయారయింది - పెండ్లికొడుకేలేదు. ”

“ నేను తెస్తున్నానులే ”

“ వద్దువద్దు ”

“ ఎక్కడుంది ? ”

“ కుండలోవుంది. ”

గరిను పిండి తేటానికి పోయింది. కట్టో కూర సంగతి చూస్తోంది. కూర తిప్పతూ తిప్పతూ, “ చూశావు. ఇదేమిటో ? ”

“ చూను అడుగుంటుతోంది. ”

“ — దిం పేస్తున్నాను. ”

“ దీనిదుంప తెగ ”

దింపబోయి అక్కడేవుంచింది. కట్ట “ కొంచెం చాలు ”

ఒక్కొక్క గుప్పెడు పిండివేస్తూ అడుగుతూవచ్చింది. ఆకాశంరంగు చీరముందుభాగం మోచెయ్యి

దాకా చేతులు తెల్లబడిపోయాయి జీజీకి పొడరుపూసు
కొన్నట్లుంది.

“జీజీ యిదేమిటి? అందరినీ నవ్వించాలనుకు
న్నావా? లేక చేతిరంగు చీరరంగు నచ్చలేదా?”

“అను. ఏంచేస్తాను.”

“ఏంచేస్తావు. సూర్యో. నన్ను ఆజ్ఞాపించు. అం
దరికీ ప్రత్యేక ప్రత్యేక పనులుంటాయి. ఒకరిపని ఒకరు
చేస్తే గందరగోళం అవుతుంది. నీకు నీపనే బాగుం
టుంది. వప్పు ఉప్పు పని నీదికాదు. నాది నన్ను
చెయ్యనీ. చూడటం చెప్పటం, పురమాయించటం
పని నీది.”

“కాదు. నేను బాగా పూరితయ్యారుచేస్తాను.”

రోజూ సంగతి చెప్పటంలేదు. రోజూ నిజంగా
చెయ్యనూలేదు. కాని నేడు పనిచెయ్యకుండా వుండ
లేదు. తప్పకుండా కొన్నిపూరిలు — తనచీరె,
చెయ్యి ఖరాబు చేసుకుంటుంది. చెమటనచ్చినా,
కళ్ళల్లో నీళ్ళువచ్చినా కట్టోకు ఎంత అభ్యంతరంండన్నా
సరే సహాయంపేరుతో గరిమకట్టోకు పని రెట్టింపు
చేస్తోంది. తనపనేకాకుండా గరిమ పనికూడా కనిపెట్టు
తూవుండాలి. కాని రోజూ ఇట్టా వుంటే బాగుండు
ననుకుంటోంది. తన్ను ప్రేమించేవాళ్లు ఎవరైనా
దొరికితే సింహాసనంమీద కూచోపెట్టి ఇరవైనాలుగు
గంటలు చాకిరీ చేస్తుంది. అందులోనే తనజన్మకు
కృతార్థతను గడించుకుంటుంది. ఇవ్వాళకట్టోకుఉన్న
సంతోషం అపారం!

మొత్తంమీద వంట తయారయింది. కట్నో
అమ్మగూడ వచ్చింది. ఎంత దివ్యమైనకోడలు! అద్భుత
నంతురాలివికమ్మ, పుత్రుల్నికను. మొదలైన ఆకీస్సు
లను కురిసింది— వాటితోగాని మార్గాశువులుగూడా!

ఆమె గరిమచేసున్న తెలివీతెలియని పనులకు
కోకోపల మురిసిపోతూంది. చివరకు సల్పిన కూడా
లాక్కొనివచ్చింది. సత్య ఆమెమాటలకు కేవలం 'ఆ,
ఊ'లు తప్ప వేరే జవాబివ్వటంలేదు. అందుచేత ఆమె
ఉత్సాహం సన్నగిలిపోయింది. గరిమ సిగ్గుతో అసలే
మాటాడలేదు. కట్నోకు తనవసితోనే సరిపోతోంది!
ఆమెముఖానుంచి ఒక్క మాటగూడాలేదు. పని నిరంత
రాయంగా సాగిపోతోంది. వడ్డిస్తున్నా పనిలోధ్వాసే.
ఎవరు ఏమీ మాట్లాడటంలేదు. అందరి నిశ్శబ్దాలు
కూడిన యీపేరా నీరసంగావుండక ఎట్లావుంటుంది—
అందుచేత—

*

*

*

“జీజీ! కూర్చో”

“నువ్వుగూడ కూర్చో”

“నేను తరువాత తింటాను. అంతా సర్దుకోవాలి
కదూ”

“ముందుసర్దుకో నేనూ తరువాతనే తింటాను”

“అట కాదు. నీవు అతిధివి. జీజీ!”

“బలే అతిధిని, బలేజీజీని... కాస్తపని”

“కాదుకాదు నేను పల్లెంలో వడ్డించానుకూడా”

“నడిస్తు ఉండనీ. చల్లగా వుండే మట్టుకు ఏమి కరుస్తుందా కొట్టుతుందా ?”

కట్టో ఒడిపోయింది కట్టా అంది — “సరే! దబ్బు నే సర్దివస్తాను. నిన్ను ఆట్టేసేపు ఆకలితో కూర్చోనివ్వను. కాని సర్దటం లోకూడా సహాయంచేయ్యి.”

“చెప్ప. చెప్ప”

అప్పండిద్దరూ కలిసి సర్దుకున్నారు. సగంపని కట్టో చేసింది. తతిమ్మా సగం గరిమకు చెప్పి చేయించింది. ఆలస్యమైనా ఆలస్యం అని అనిపించుకోలేదు. తొండరగా అయిపోయినట్టే అనిపించింది.

ఇద్దరు స్నేహితురాండ్రు భోంచేసారు. పళ్లెం లోకి వండిన కూరలతో పాటు, గద్దించటం బ్రతిమాలటం, బలవంతంచేయటం, నవ్వుకోటం, మొదలైన కూరలు కూడా నచ్చాయి పీటిమూలాన భోజనము చాలా రుచికరంగా వుంది. ఆ కూరలు కట్టో చేసింది. ఈ కూరలు జాస్తి గరిమ తయారు చేసింది. పట్నంలో ఉండి గిరుల మధ్య ఉంచబడిన మట్టి సుద్దలా అయిపోయింది. గరిమ కట్టో దగ్గిరకు రావటంతో పే, ఆగిరలు, ఆరేఖలు, తొలగిపోయాయి. అణచబడిన సంకుచితమైన ఉత్సాహము పొంగింది, విశాలమైంది అందుచేతనే ఆమె కట్టోతో అంత సరసాలాడకలిగింది.

స్నేహితుల ఈ సరసాలలో మనం జోక్యం కలిగించుకోవద్దు. వాళ్ళే మేమి చేసుకుంటారో మనకెందుకు? మన జాడ తెలిస్తే వాళ్ళ మునస్తారు. అప్పుడు ప్రపంచానికి నష్టం మరి.

కాని రోజులు ఒకవిధంగా జరుగవు. 'గడచి బ్రతికినవారు లోకమున లేరు.' కాలం పరిభ్రమిస్తూ వుంటుంది. క్రొత్తలు పాతగిల్లిపోతూవుంటే సరి క్రొత్తలు వస్తూవుంటాయి. పాతది చచ్చిపోయి నూత్నరూపంలో మళ్ళీ వస్తే రానూ వచ్చు. విద్వాంసులుకు కూడా ఈ మర్మం ఏమిటో అంతుపట్టలేదు. వాళ్ళుమాత్రమే అంతరించిపోయారు. గవేషిస్తున్నారు, నశించిపోతున్నారు. కాని లభ్యమానం కానడంలేదు. అట్టిదానిని మనమేం తెలుసుకోగలం? మనమంత శ్రమపడలేం, ఆ శ్రమ లోనే నశించిపోలేం; దానికోసమే జీవితాన్ని ఖర్చు పెట్టలేం; మనం అందుకే ఒకశబ్దంలో అన్నాము. "పరమాత్మ" అని. మనం తృప్తిపడ్డాం. కాని వెదకటంలో విసుగులేనివాళ్ళున్నారు. మేం పొందిగాని వదలమంటారు, వాళ్ళను ప్రశంసిస్తాము; వాళ్ళకు ధన్యవాదాలు చెప్తాము, నమస్కరిస్తాము. శ్రద్ధతో వాళ్ళను "నాస్తికు" లంటాము. కాని ఒక్కటి కోర్తాము చివరి దాకా మీకు లభించనప్పుడు మాతోపాటు "పరమాత్మ" అనమని, మీరు అనుకొన్నది దొరికితే, ఉన్న నిఘంటువు లన్నింటిలోనుంచి "పరమాత్మ" శబ్దాన్ని తొలగిస్తామని పూచీకూడా పడుతాము.

మనం దారితప్పాము. కట్టో గరిమల వృత్తాంతానికి 'పరమాత్మ' తత్వానికి ఏమీ అంతసంబంధం లేదు. క్రొత్తపాతల సంగతిమాత్రమే మనకు కావాలి

సింది. గ్రామంమీదఉండే అభిరుచి గరిమకు తగ్గటం ప్రారంభించింది. కట్టోనుచూసినా అంతఆకరణ కల గడంలేదు. వార్తాపత్రికల అవసరం కనబడుతోంది. — పుస్తకాలైనా లేవు ! పల్లెటూరి స్త్రీలు — ఎంత కలిసి మెలిసి మాటాడితేమట్లుకు — వాళ్లతో మనస్సు కల వదు. సరిగ కూర్చోరు — మాటాడరు — మాటాడితే అర్థంచేసుకోరు. మాట అర్థంకూడా చేసుకోలేదు. అటు వంటివాళ్ళతో రెండునిముషాలు ఎట్లా ప్రస్తావించడం ? ఢిల్లీలో లత ఉంది, జాహ్నవి ఉంది, అప్పుడప్పుడూ తన ఇంటికి వస్తూవుండేవాళ్ళు అప్పుడప్పుడూ తాను వెళ్తూ వుండేది. వాళ్ళతో ప్రపంచ సంగతులు, తెలివికి సంబంధించిన విషయాలు ప్రస్తావిస్తూవుండేది. ఇక్కడ దేమీలేదు. ప్రపంచంసంగతే పట్టదు. కేవలం రొట్టె కుంపటి మొగుడు — ఇంకా పరస్పరం ‘నువ్వు’ “నేను” అనుకోటం. అక్కడ ఎక్కడచూసినా ఉద్యానవనాలు మనస్తేజాలు కమ్మనిగాలి పీల్చవచ్చు — ఇక్కడ గాలికూడా శుభ్రంగావుండదు — కేవలం కంపు — ఆక్ ! కార్బన్ — ఆరోగ్యానికి భంగం — చూడు తాను ఎట్లా వసివాడిపోయిందో !

సారాంశం ఏమిటంటే, గ్రామంకాస్త ప్రాతపడే టప్పటికీ యీ దోషాలన్నీ ప్రత్యక్షమైనాయి.

ఒకరోజు బాబునుంచి ఉత్తరంకూడా వచ్చింది.

“సత్య ! పల్లెటూరిలోఉండి చాలారోజులైంది.

మనస్తే ఇక్కడకు రావాలిసింది. గరిమమనస్సు అక్కడ ఇంకాబాగా అతుక్కొనకపోతే ఆశ్చర్య పడ

వల్లసిన పనిలేదు. అది ఎప్పుడూ అట్లువంటిదోట ఉండి
ఎరుగదు. నాకు వేరేమీలేదు. ఆరోగ్యం చెడుతుందనే
భయంతప్ప. ఆరోగ్యం ముందు. ఇతరవిషయాలు తరు
వాత. ఎప్పుడు వస్తున్నావో వాయి. బండి పంపిస్తాను.
తొందరగా రండి. గరిమ కులానా అనుకుంటాను. నా
ప్రేమను చెప్పి, నాకు ఉత్తరం వ్రాస్తూఉండటం ఒక్క
సారిగా మరచిపోవద్దని చెప్పి. అందరూ కులానా.

అవసరమైతే వచ్చేసంగతి భగవద్దయ్యాలు
ఔలిగ్రామ్ ఇవ్వండి.

భ. ద.”

సత్య వెళ్ళాలనే సంకల్పంలోనే ఉన్నాడు.
గరిమ ఆరోగ్యాన్నిగూర్చి ఆతడు నిశ్చింతగా వుండ
తలచుకోలేదు. ఎండ తెక్కువగా ఉన్నాయని, గాలి
మార్పాలి అని గరిమ చెప్పింది. నీళ్ళు కూడా సరిపడలేదు.
ఒంటరితనం ఎక్కువగా ఫీలు చేస్తోంది. సొసయిటీలేదు.
మెదడుకు పనిలేదు. బహుశః అందుచేతనే అట్లావుండి
వుండవచ్చు. గరిమ ఇట్లాకూడా చెప్పింది. “నాకొర
కేమి అక్కరేదు. మీకు ఎక్కడనాలోపమో నాకూ
అక్కడే సంతోషంగా వుంటుంది. మీకు పల్లెటూరు
నచ్చితే నాకుమాత్రమేమి?”

ఈవిధమైన తర్కము కార్యసిద్ధిని త్వరగా
యిస్తుంది. ఆశు సించనమునకు బదులు ప్రయోగం
ఇట్లా మాట్లాడటం హృదయాన్ని స్వాధీనం చేసుకో
టంలో, ద్రవింపచేయటంలో అంతకంటే నేర్పరైన
పద్ధతి. వెళ్ళాలని అనుకుంటూనే వున్నాడు. ఇంతలోకి

ఈ ఉత్తరం వచ్చింది. దర్వాజా తెరచి స్వాగతనచనాలు పలికినట్లైంది.

వెళ్ళటానికి ప్రయత్నాలు జరుగుతున్నాయి చురుకుగా. బ్రతుకులు సర్దుకోటం మొదలై నవి వాడా వుడి చేస్తున్నాయి, కొత్తకోడలు వెళ్ళుతోంది అన్న సంగతి యీ అమ్మనుంచి ఆ అమ్మకు ఆ అమ్మనుంచి ఆ అమ్మకు, ఇట్లాగే రెక్కలుకట్టుకొని ఊరంతా తెలిసి పోయింది.

ఈ సందర్భంలోనే కట్టోకుకూడా తెలిసింది.

“జీజీ వెళ్ళుతోంది! అతనూ వెళ్ళుతున్నాడు!”

తాను చాలారోజులనుంచి అక్కడకు వెళ్లకపోయినా, జీజీ ఎక్కువగా మాటాడకపోయినా తాను ఇప్పుడు వెళ్లకతప్పదు.

చేరింది! చాలా సామాను సర్దువలసివుంది. బట్టలు కొన్ని మాసివున్నాయి. వాటిని వేరేమూటగా కట్టాలి. కొన్ని చాకలింటినుంచి వచ్చినాయి బట్టలు వాటిని గ్రంథల్లో జాగ్రత్తచెయ్యాలి. ఎవ్వీ యే బ్రతుకులో పెట్టాలో అదికూడా జాగ్రత్తగా చూడాలి. ఈ పనలంతాచూసి కట్టో మొదలకుండా నుంచింది. అవకాశంచూచి జీజీతో మాటాడాలి అని. ఇంకా చాలాపని మిగిలివుంది. తలయెత్తినూడటానికై నా సావకాశం లేదు. ఎప్పుడు తీరిక చిక్కుతుందో తెలియదు.

గరిమ మనస్సును అడగుతారా? తన్ను తాను నిదించుకుంటోంది. చూసికూడా చూడనట్లుగా వుండటం, చాలా తప్పు చేస్తున్నానని అనుకుంటోంది. కాని

నేరాన్ని పోగొట్టుకోటం ఆ స్వభావానికి కష్టమైనపని. అందుకని తనమనస్సును కప్పిపుచ్చటానికి, నిజంగానే కట్టోను చూడనట్లు, బట్టల మూటలోనే వ్యగ్రురాలై పోయింది.

చివరకు కట్టో అంది “ జీజీ! ”

ఇప్పుడు తానింకా అభినయించడం పడదు.

“ కట్టో ”

“ జీజీ! వెళ్ళుతున్నావా? ”

“ ఆ! ”

“ వస్తావా! ఎప్పుడువస్తావు? ”

“ అది వారికి తెలుసు ”

“ రావూ? ”

“ నేనేమి చెప్పాను కట్టో ”

“ రావాలనుకుంటే రాలేవా జీజీ. ఇంకా కొన్ని రోజులుండలేవు. ”

“ కట్టో! మనస్కరించడంలేదు. ఎవరూమాటాడేవాళ్లేలేరు. నేనిటువంటిచోట ఎప్పుడూలేను. ”

“ అయిదారు రోజులనుంచి నేను రాలేదు నాకేం తెలుసు నీకుతోచడంలేదని. లేకపోతే నువ్వయినా కబురంపాలిసింది. శిరసావహించి వచ్చేదాన్ని. జీజీ కట్టోమీద కోపగించుకుంటే, కట్టో ఏంచేస్తుంది. ”

జీజీ ఏమీ మాటాడలేకపోయింది. ‘అవును. కాదు’ అనలేకపోయింది. కట్టో నమ్రురాలైపోతుంది. నమ్రతడన్నచోట ప్రేమించకుండా వుండటం కష్టమవుతుంది. ఇట్లా జాలిగా వెంబడిపడుతుంటే కట్టోను

ప్రేమించకుండా వుండటం కష్టమైపోతుంది అదే సితిలో గరిమవుంది.

“జీజీ! కోపంగావుంటే చెప్ప. ఏదైనా తప్పు చేస్తే చెప్ప. ముందెప్పుడూ చెయ్యను. చూడు అని కళ్ళలోకిచూసి, పాదాలకు మొక్కి చేతులు జోడించి అంది “జరిగినదానికి తుమించు ... తుమించావుకదా? జీజీ? కట్ట యొక్క చెడ్డతనాన్ని మనసుకు పట్టించుకుంటే మంచిదికాదు. నీమనస్సుకూ సుఖంవుండదు. నా సంగతి అడుగనే అక్కరేదు.”

గరిమ రెండుచేతులు కట్టో భుజస్కంధాలమీద ఆన్పించింది.

“బట్టలు...” అంటూ సత్య లోపలికివచ్చాడు. చూసి చకితుడయినాడు కట్టోయెదుటబడటం అతనికి ప్రాణాంతకంగా వుంటోంది. కట్టో చూసింది — సత్య.

ఆమె పాదాలుతాకి అడిగింది “నీవు వెళుతున్నావా. జీజీ ఎప్పుడు తిరిగివస్తుంది?”

“చెప్పలేను”

“బొత్తిగా చెప్పలేవా!”

“ఎట్లా చెప్పగలను?”

“అయితే ఎప్పుడు పునర్దర్శనం— కట్టో ఏమన్నా అనివుంటే తుమించాలి, కట్టోకు చదువుచెప్పి ఇప్పుడు దానిజేత పనేచేయించుకోరా?”

మాప్టరుగారు మానం!

“అయితే నేను వెళుతున్నాను. జీజీ నాకు ఉత్తరం వాస్తూవుండవలసింది. నీకు వీలైనప్పుడు ఇక్క-

డకు రావాలిసింది. మీరిరువురు క్షమించండి. కట్టా చాలానేరాలు చేసివుంటుంది. చాల మూర్ఖపు పిల్ల మీరిరుమరూ సుఖంగా వుండండి. కట్టాను అప్పుడప్పుడు జ్ఞాపకం చేసుకుంటా వుండండి. ఎందుకంటే కట్టా మిమ్ముల్ని ఎప్పుడూ మరచిపోదు.

కట్టా తిరిగి యిరువురకు నమస్కరించి, జీజిని కవుగిలించుకొని వెళ్లిపోయింది.

సత్య వస్తూఉన్న దుఃఖాన్ని ఆవుకోటానికి, బట్టలు సర్దటం. పోగుచేయటం మొదలుపెట్టాడు.

“తొందరగా కానీ”

అశువులను దాచవలసిన అవసరము గరిమకు లేదు అందుకని ఆమె చీరచెంగు తడుపుతూ నిలుచుంది.

33

గరిమా సత్యకు, కట్టాబిహారీలకు పైల్లి అయి పోయింది. మా పనిగూడా దరిదాపుగా సాంతమైనట్లే - 21 వ శతాబ్దాన్ని అనుసరించి సంతానాన్ని గురించిన చింత మాకులేదు. అందుచేత ఆ విషయాన్ని గురించి మేము చెప్పదలచలేను.

సత్య ఢిల్లీచేరాడు - ఇల్లు విశాలంగా ఉంది. పంపు ఎలక్ట్రిసిటీఉంది. వసతులన్నీ చక్కగావున్నాయి.

ఇక ఢిల్లీలోనే వుండటం అవుతుంది.

బిహారీమీద బాబుకు నమ్మకంలేదు. అతను షర్కామనిషి అందుకని సత్యను తనదగ్గితే ఉంచాడు. తల్లినిగూడ తనడోగి నుంచి పిలిపించాడు. తాతముత్తల ఇల్లువదలి

రావటానికి గునిసింది. ఆవిచారంతోనే ఆమె ఢిల్లీ చేరుకుంది. అక్కడనుంచే పరలోకయాత్రకూడా చేసింది. రెండువారాల తరువాత గరిమతలికూడా దీర్ఘప్రయాణంచేసింది.

అప్పుడింటిలో పనిభారం గరిమపైన పడింది. బాగానే నిర్వహించింది నౌకర్లు బాకరుకూడా చాలామంది ఉన్నారు. నౌకర్ల చేతపని చేయించుకోటం కూడా గరిమకు బాగానే చేతనయింది.

బాబుకూడా శిథిలశరీరమై నాడు. బైటవ్యవహారం అంతా సత్యచూడవలసివస్తోంది. పాపం అతని ఆదర్శచింతనానికి ఆటంకం కలుగుతూ వుంది. అతనుపని చేస్తున్నాడు కాని లోపల ఈదిగులుతోనే నిరుత్సాహంగా చేస్తూవున్నాడు.

బాబు అతనికి సచ్చజెప్పతున్నాడు. ఆదర్శమును ఆరాధించడం అతని దృష్టిలో ఎంత మహత్తర విషయం అయినా, దాన్నిగూర్చి ఇతరులను నమ్మించటం చాలా కష్టం. జనం దృష్టిలో అదంతా నిర్లక్ష్యమునకు, అకర్మణ్యతకు చిహ్నము. అసమర్థతను చూస్తే ప్రపంచం మెచ్చుకోదు. అసమర్థుడు తనకు తానూ సంతోషంగా వుండలేడు.

గరిమ కూడ వ్యంగ్యభాణాలు ప్రయోగిస్తూ వుంటే, పాపం తను ఏమీ అనలేడు. ఇంటిలో తనకున్న పెత్తనము, గరిమ అనుగ్రహించిన ప్రసాదం అనవచ్చు. గరిమ ఈసత్యాన్ని చాలా జాగ్రత్తగా తెలివి తేటలుతో వ్యక్తం చేస్తూ వుంటుంది.

బాబు కోర్టుపని ఇటీవల కాస్త ఎక్కువచేసాడు. ఫలితం ఏమిటంటే మెల్లిగా ఒక రోజున సత్య పేరు కూడా నకీళ్ళజాబితాలో జేరింది.

మెల్లిగా దర్జా దర్పం హెచ్చినాయి. అధికారం చెలాయించడం కూడా హెచ్చయింది. ప్లీడరీలో పని తక్కువైన కొద్దీ ఎక్కువ డాబుసరి అవసరమైంది. కచ్చేరీలో కూర్చున్న ఖాలీ ఘంటలలో హృదయం ఆత్మదర్ప భావాలతో నిండిపోయి యింటికిరాగానే మూతతీసినట్లు, అవి నలువైపులా హంగామా చేస్తాయి.

బిహారీ పరీక్షయిచ్చి వెళ్ళిపోయాడు. పరీక్ష ప్యాసయికూడా పదినెలలుకావచ్చింది. అతనిదగ్గిఱనుంచి ఒకటిరెండు ఉత్తరాలుమాత్రం వచ్చాయి. వాటిమీద అడ్రసుసరిగాలేదు. బాబు అతన్ని వెదకినా లాభంఉండదని మెదలకుండా వూరుకున్నాడు.

బాబు గరిమనుకూడా విసుగుకుంటూఉన్నాడు. గరిమ ముసలితనాన్నిబట్టి విసుగుఎక్కువైందని గ్రహించింది. అందుకనే ఆమె ఆయన మాటను అంతగా పాటించటంలేదు.

ఇప్పుడిల్లంతా తన చేతిలోవుంది. ఇంటి విషయాలన్నీ తన చేతిలోవున్నాయి. ఇవన్నీ బాబుకు ఎట్లా బోధపరచటం? ఆయన ఇవన్నీ గ్రహించడం ఊరికే గరిమను చూసి విసుగుకుంటున్నాడు.

ఇటువంటి స్థితిలో బిహారీ ఎక్కడికి వెళ్ళిపోయాడు? అటు తిరిగి ఇటు తిరిగి బాబు బుద్ధికి అతనే

జ్ఞాపకం వస్తాడు. ఆయన అస్వస్థతగా కూడా వుంటున్నాడు, దగ్గు బాధిస్తోంది. ఒళ్లంతా నొప్పులుగా వుంటోంది. సత్య నియమం ప్రకారం కోజుకు రెండు సార్లు వస్తాడు. అతనికిప్పుడు తీరికలేదు. వకీలు, పది పనులు, తొంభై జంజాటాలు. బాబు జబ్బుగాకూడా వున్నాడా! ఆ స్తిపాస్తులను గురుంచి కూడా అతనే చూసుకోవాలి. కాని బాబుకు అతను వందసార్లు రావాలని వుంటుంది. రెండు సార్లు కంటే వీలుచేసుకుని ఎప్పుడన్నా వచ్చాడా అన్ని విషయాలు, సైగలతో చెప్పివేస్తాడు, బాబు ఆర్థం అయినట్టే కళ్ళుమూసుకుంటాడు. కాని అర్థం కాదు. సత్య మల్లీ మల్లీ రావాలని కోరుకుంటూ వుంటాడు.

బిహారీ ఎక్కడున్నాడు? బాబు అతనినే మరీ జ్ఞాపకం చేసుకుంటున్నాడు. కానివివశుడు - బిహారీ అయితే అతన్ని ఒక్కక్షణం కూడా విడిచి పెట్టడు - పీడరీ ఏమన్నాకాని - పీడరీ కూడా బాగానే చేసేవాడు-కాని ముసలివాడు ఏమిచేస్తాడు అతడు వివశుడు.

బిహారీ—?

అప్పుడే దుర్లుటన సంభవించింది మోటారు డీకొట్టింది. ముసలివాడికి దెబ్బతగిలింది. సత్య తప్పించుకొన్నాడు. సత్య మామను ఆస్పత్రికి చేర్చియింటికి వచ్చాడు అతని వెనుకనే బిహారీ ఆస్పత్రి చేరాడు.

వృద్ధుడు గుర్తించాడు “వచ్చావా నాన్నా”

“వచ్చాను నాన్నా. — నయమైతే ఇంటికి పోదాం”

“బిహారీ లేదు. నొప్పి తీవ్రంగా వుంది. రోజులు పూర్తి అయినాయి.”

“లేదు. బాబూ నేను కట్టోను చూపిస్తాను. ఆమె మీకు సేవ చేస్తుంది. మీకు కులాసాచిక్కుతుంది. కట్టో సేవ చేయటంతప్ప ఇతర మేమీ ఎరుగదు. మీకు ఆరోగ్యము కూర్చి మరీ వదలుతుంది.”

“ఎక్కడుంది ? ఏక్కడుందినాన్నా.”

సాయంత్రానికి వస్తుంది. టెలిగ్రామ్ ఇచ్చాను.”

“నేను దాన్ని ఎరుగను. నిన్నే ఎరుగుదును. నీ అభిమతం ఎప్పుడు చెడుగా వుండదు.”

“బాబూ ! ఆమె దేవి.”

“బిహారీ. నొప్పి అధికంగా వుంది. మాటాడ నద్దు... మాటాడితే...” ఇక మాట సాగలేదు,

కట్టో వచ్చింది, కట్టో సేవ చేసింది. ఆశీర్వాదాన్ని పొందింది. తెల్లని కనుబొమ్మలకిందనుంచి మధురమైన కన్నీళ్ళు జడిజడిగా వచ్చాయి ... ఆయన స్వర్గస్తుడు !

మోటారు దిక్కుమాలిన దారిలో చెడిపోయింది. జనంలో మెల్లిగా నడిచింది.

‘అయ్యో !’ సత్య అన్నాడు “నేను ఆఖరుక్షణంలో బాబుదగ్గర ఉండలేక పోయాను.”

3౪

మరుసటిరోజు ఒక ఉత్తరం మిస్టర్ అడ్వకేటు నాకరు ఇచ్చి వెళ్ళాడు.

“అబ్బాయీ సత్య! నాకిద్దరుపిల్లలు - బిహారీ, సత్య. నీకు నేను గరిమనుఇచ్చాను. నేను దాన్ని అన్నిటికంటే మూల్యవంతమైన వస్తువుగా చూచుకున్నాను. మిగతాది బీహారీకి యిచ్చివెళ్ళుతున్నాను. మిష్టర్ - అడ్వకేటుదగ్గర బ్యాంకులోఉన్న కరెంటు అకౌంటు కాక నాసంపత్తియొక్క యావద్యుత్తాంతమూ చక్కగా ఉంది. అతను సరిచేస్తాడు. బిహారీకి దాని అవసరం ఉండవచ్చు. నువ్వు సంపాదించుకోగలవు ప్రపంచంలో ఒకస్థానాన్ని నిర్మించుకోగలవు. కాని బిహారీ వాడుకోటానికి యిది చాలకపోవచ్చు,

నీ

భగవద్దయాళు

భగవద్దయాళు ” చదివేటప్పటికి సత్యకు కోపం వచ్చింది - మారిపోయాడు. అతనిప్పుడు ఈ ఇంటిలో కూడా వుండలేడు. బిహారీదానంమీద అతడుండడు - ఒక్క ఊణంకూడా వుండడు. ఈ విషయమంతా గరిమకు చెప్పాడు. గరిమ ఇల్లు వదలిపెట్టటానికి సమ్మతించలేదు, కాని సత్యయొక్క ఆత్మగౌరవం అంత చౌక అయిందికాదు. తక్షణం అతడు కొంతసామాను, వంద రూపాయలు తీసుకుని వెళ్లిపోయాడు. ఒక చిన్న ఇల్లు అద్దెకు తీసుకున్నాడు. అక్కడ వుండటం ప్రారంభించాడు. మిష్టరు - అడ్వకేటుకు వ్రాసాడు.

“మి.....అడ్వకేటు!

నేను చనిపోయిన భగవద్దయాళు ఆ స్తిమీద నుంచి నా అధికారాన్ని వదులుకుంటున్నాను. తమకు

ఇష్టమైనప్పుడు ఆఫీసుకు నన్ను పిలిపించుకొని అన్ని విషయములు తేల్చుకోవచ్చును. ఆయన కూతురు అనగా నా భార్య ఇంకా ఆ ఇంట్లోనే వుంది. అందుకు నేను బాధ్యుడను కాను.

తమ

.....

బిహారికి తెలిసింది. బిహారీ ద్వారా కట్టోకు తెలిసింది. ఇంటిజాడ తెలిసికున్నారు. ఒక మంచంమీద కూర్చొని సత్య ఆలోచనలో వున్నాడు. జీవితంమీద దృష్టి సారించి దాని నిగ్గు తేల్చుకోటానికి ప్రయత్నిస్తున్నాడు. అతనికి జీవితంలో ఎక్కడా మెట్లు దొరకడంలేదు.

చప్పుడైంది. కళ్లు తెరచాడు చూశాడు కట్టో! గరిమ రానిచోటికి — ఆశకల్పించే వ్యక్తిలేని చోటికి, తిరస్కృతయైన కట్టో! కట్టో! తనున్నవ్యటానికి వచ్చిందా?

“నీవు ఇల్లువదలి ఎందుకువచ్చావు?”

“అది నా ఇల్లుకాదు”

“ఎంతమాట అంటున్నావు”

“అది బిహారీది”

“అతను పరాయివాడా?”

“అవును. పరాయివాడే”

“యే. యే అట్లా అనకు”

“ఆ ఇంటినిండా పరాయివాళ్లే”

“ఏమిటి అంటున్నావు? ఖబర్దార్ అట్లాఅంటే నా జీజీని నువ్వు

“చాలాచూశాను నీ జీజీని”

అప్పుడు అతని కాళ్ళు పట్టుకున్నాడు.

“నా జీజీని నువ్వు ఏమీ అనకూడదు. నేను నీదానిని కాదా”

“కాదు నువ్వెవరివి కాదు. నా చేతుల్లో నిన్ను. దూరంగా పారేశాను. మరి ఆ...”

“చాలు చాలు...నామీదబట్టు నేను నీతో చెప్పతున్నాను. ఆమె ఇంటినుంచి రాకపోవటం తప్ప కాదు. నువ్వే ఎందుకు వచ్చేశావు?”

“నేను సిగ్గులేకుండా వుంటానా?”

“నా ప్రార్థన విను. చేతులు జోడిస్తున్నాను.”

“నేనీ పని చేయలేను. తుమించుకోవటా”

“కాదు”

“కాదు”

“రావూ?”

“అన్నీ చేస్తాను ఇదితప్ప”

“మిగతా అన్నీ?”

“మిగతా అన్నీ—ఇదితప్ప”

“నీమాట జ్ఞాపకం వుంచుకో” అని ఆమె అతని పాదాలు స్పృశించి చక్కా వెళ్ళింది.

మరుసటిరోజు వచ్చింది. నలభై రూపాయల చెక్కుముందర పెట్టింది.

“ఉహూ-హూ”

“మాటాడకు చెప్పావుకదా”

“కట్టా!”

“చూడు నువ్వు ఓడిపోయావు ”

“ కట్టో ! నన్ను నరకంలో పడవెయ్యకు ”

“ ఇంత అసుభాన్ని నాలుకమీదకు రాసీకు ”

అతనికి రూపాయలు అవసరం ఉంది. అతను ఆమె మచ్చికలో పడిపోయాడు. ఇష్టంలేనట్టుగా అతి బాధమీద చివరకు అతను తీసుకున్నాడు. బిగుసుకుని కూర్చున్నతాను కట్టో పాదాలమీద పడాలి. రూపాయలు వుంచాడు.

కట్టో పాదాలుస్పృశించటానికి చేతులుసారింపాడు.

సహించుకోలేని భావంతో వెంటనే కాళ్ళు వెనుకకులాగి ఆమె అన్నది. “అంజలించుతున్నాను. నన్ను మీరు లజ్జాన్వితగా చేయకండి”

“కట్టో ? ”

“ఒకమంచి ఇల్లుతీసుకో. నాజీజీ అందులోవుంటుంది. ఇందులో ఎట్లావుంటుంది ? ”

సత్య కొంతసేపటివరకు స్పృహలేనివాడుగా వింటూ వూరుకున్నాడు. హఠాత్తుగా అన్నాడు. “నువ్వు చెప్పితే అంతాచేస్తాను. లేకపోతే”

ముఖమీద వ్రేలువైచుకొని కట్టో అన్నది—

“మానం ! ”

సత్య నిశ్శబ్దం.

“జీజీకి నాసంగతి ఏమీచెప్పవద్దు— చెప్పు”

“ఏమీ చెప్పను. ”

సత్యను ఆపాదనుస్తకం ద్రవీభూతుణ్ణి చేసి కట్టో వెళ్ళిపోయింది.

“ఇప్పుడు ? ”

కట్టా బిహారీని అడిగింది—

“ఇప్పుడు ? ”

“మన యజ్ఞం ప్రారంభమౌతుంది. ”

“నన్నేమి చెయ్యమంటావు ? ”

“పల్లెటూరికిపద, ఆడపిల్లలకు చదువుచెపుతూ దానీతో పొట్టపోసికోవాలి ”

“నువ్వు ? ”

“నేనూ పల్లెటూరికివచ్చి రైతునాతాను. ”

“ఆ...మాడ్కిల్లోనే ? ”

“కాదు-అక్కడనే దూరంగా అయినా దగ్గరగానే ! వేరుగా, అయినా ఒక్కటిగా.

ఎక్కడన్నా దూరగ్రామానికి వెళ్తుతాను. ”

స్వరం హఠాత్తుగా మారిపోయింది. గీచకుని పోయినట్లయింది. జిజ్ఞాసవచ్చింది.

“ఈ రూపాయలు”

వీటిని ఎలాఉపయోగించాలో తెలియటంలేదు.”

“ఇంతపర్యటనంలోను వీటి ఉపయోగం బోధపడలేదు. ”

“కాదు. ముష్టివాళ్లకు ఇస్తాం—వాళ్ళు ఎక్కువ వాతారు. రైతులకు ఇద్దాం. వాళ్ళు దీనిమీద అధారపడిపోతారు—ఎవరికిచ్చినా వాళ్ళు దీని నిషాలోపడిపోతారు. వళ్ళువంచి పనిచేయటానికి వాళ్ళుకోరు. పరిశ్ర

ములు పెట్టితే ? ఇతర రోగాలువస్తాయి- యంత్రము, కేంద్రితసంపత్తి వీటికుండేజబ్బు లుండనేఉన్నాయి. ఉత్పత్తి ఖర్చు- శ్రమ కేంద్రితమైనచోట, శ్రమ యొక్క విలువతగ్గిపోతుంది. కేవలం ఉత్పత్తివిధానమే ప్రధానమైపోతుంది. అప్పుడుతిరిగి ఖర్చుకోసం మార్గాలు వెదకవలసివుంటుంది. నా దృష్టిలో ఈడబ్బే పెద్దగం దరగోళం- డబ్బు, పరిశ్రమయొక్క విలువను, గౌరవ మును పోగొట్టింది. దాన్ని కేవలం బాడుగవస్తువుగా తయారుచేసింది.

“అయితే ? ”

“ఎవడిప్తంవచ్చినట్లు వాడు నాసంపదను తీసుకొనిపోనీ, ఇది నేనెప్పుడు సంపాదించాను ? పీడర్లు ఎవరికి కావాలింది వాళ్ళను తీసుకోమను. ఎవడు ముందర నాదగ్గిరకు దస్కతుకువస్తాడో చాడికే ఇచ్చివేస్తాను. నారైతువృత్తికి యీ డబ్బు ఆటంకమే - నాకు ఇదివుంటే రైతువృత్తి నచ్చుతుందా- భోగవిలాసం నచ్చుతుంది- లేదా ఉపన్యాసాలు ఇవ్వడం నచ్చుతుంది. అందువల్ల డబ్బుధ్యానవుంటే లాభంలేదు. ఆడపిల్లలను చదివించటంగూర్చి ఆలోచించు నువ్వు- నేను నానాగలి, ఎద్దులసంగతి- ఏమంటావు ? ”

“ఆ ! ఆ ! ”

“అయితే ? ”

“మనము విడిపోవడమేనా ? ”

“అవును. ”

“నమస్కారము”

బిహారీ రెండుచేతులు దగ్గరగాపెట్టి నమస్కరించిన కట్టా మస్తకంమీద చుంబించాడు. కట్టా ప్రణత భావంతో దాన్ని స్వీకరించింది. మరి ఇరువురూ తలోదారి అయిగారు— పునర్మిలనమెప్పుడో !

స మా ప్త మ్ .